

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra teologické a sociální etiky

Diplomová práce

**MEDIACE JAKO MOŽNÉ VÝCHODISKO
MANŽELSKÝCH (RODINNÝCH) KONFLIKTŮ
A ALTERNATIVA SOUDNÍHO ŘÍZENÍ**

Vedoucí práce: doc. Jindřich Šrajer, Dr. theol.

Autor práce: Bc. Lenka Zelenková
Studijní obor: Etika v sociální práci
Ročník: II.

2010

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

20. března 2010

podpis autora diplomové práce

.....

Děkuji vedoucímu diplomové práce doc. Jindřichu Šrajerovi, Dr. theol. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Za jazykovou korekturu děkuji Ivě Stodolové. Dále bych chtěla poděkovat svým rodičům za trpělivost a podporu v průběhu celého studia.

OBSAH

ÚVOD	6
1 MANŽELSTVÍ A RODINA	9
1.1 Manželství jako základ rodiny	9
1.1.1 Instituce manželství.....	9
1.1.2 Změny v přístupu k manželství.....	10
1.1.3 Manželství v křesťanském pojetí	12
1.2 Rodina, její formy, význam a úkoly.....	15
1.2.1 Rodina z rozdílných úhlů pohledu	15
1.2.1.1 Rodina pohledem práva.....	15
1.2.1.2 Rodina pohledem sociálních věd	16
1.2.1.3 Rodina z pohledu křesťanství.....	17
1.2.2 Typologie rodiny – proměna jejího významu, úkolů a funkcí.....	21
1.2.2.1 Rozličné typy rodiny	21
1.2.2.2 Tradiční rodina	22
1.2.2.3 Proměny rodiny a její nové úkoly	26
2 MANŽELSKÉ KONFLIKTY	32
2.1 Konflikty a způsoby jejich řešení.....	32
2.1.1 Druhy konfliktů.....	34
2.1.2 Způsoby řešení konfliktů	36
2.2 Konflikty v manželství a rodině.....	38
2.2.1 Příčiny konfliktů v manželství	39
2.2.2 Řešení manželských konfliktů	42
2.2.2.1 Využití vlastních zdrojů k řešení konfliktů.....	43
2.2.2.2 Řešení manželských konfliktů za pomoci třetí osoby.....	45
2.2.2.3 Prevence – výchova k manželství a rodičovství	49
2.2.3 Rozvod a rozpad rodiny	52

3	MEDIACE JAKO METODA ŘEŠENÍ KONFLIKTŮ	56
3.1	Definice mediace.....	56
3.2	Proces mediace – fáze, formy a techniky mediace	61
3.2.1	Fáze mediačního procesu	61
3.2.2	Formy mediace.....	65
3.2.3	Techniky při mediaci.....	67
3.3	Mediátor, jeho úkoly a kompetence	69
3.4	Mediace v praxi.....	71
4	MEDIACE V MANŽELSKÝCH KONFLIKTECH	75
4.1	Definice rodinné a rozvodové mediace.....	75
4.2	Výhody rozvodové mediace.....	78
4.3	Spory vhodné k rozvodové mediaci	80
4.4	Právní úprava rozvodové mediace - mediace v netrestních věcech.....	82
4.4.1	Doporučení Evropské unie.....	83
4.4.2	Návrh zákona o mediaci v netrestních věcech	84
4.4.3	Reflexe připravovaného zákona	85
4.5	Rizika mediace	91
4.5.5	Možná rizika mediace	91
4.5.6	Etická dilemata mediátorů.....	93
	ZÁVĚR	96
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	97
	SEZNAM ZKRATEK	109
	Příloha I.....	110
	ABSTRAKT	127
	ABSTRACT	128

ÚVOD

Největší vliv na člověka a jeho vývoj má rodina. Rodina je přirozená, základní jednotka společnosti. Její společenský význam je nezastupitelný. Je místem, kde nerozhoduje výkon, ale potřeba, a proto je i nejlepším sociálním systémem. Mnoho autorů hovoří o existenci rodiny až tehdy, když se muži a ženy, kteří spolu žijí, narodí dítě. Předpokladem, ne však jednoznačnou podmínkou, pro vznik rodiny je manželství. Hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí.

Většina lidí klade rodinu na jedno z předních míst v žebříčku hodnot. Fungující rodinu považují za zdroj štěstí. V praxi se však, bohužel, více než polovina manželství rozpadá. Rozvody jsou vždy traumatické, bolestivé a člověk při nich pochybuje o vlastní důstojnosti. Nejhorší je dopad rozvodu na děti.

Rozvod chápu jako velký celospolečenský problém a nechci se s ním smířovat. Možná i proto, že jsem měla možnost vyrůstat v úplné a funkční rodině.

Otázky manželských a rodinných vztahů, konflikty a mediace jsou v centru mého zájmu. Konflikty mezi lidmi chápu jako příležitost k růstu. Domnívám se, že je lze řešit a ukončit uspokojivě pro všechny zúčastněné, a to přátelskou cestou. Metoda mediace, které jsem věnovala již převážnou část své bakalářské práce, má i proto mé velké sympatie. Vnitřně mě oslovuje složitá práce mediátora, od kterého se vyžaduje profesionalita, neustálá pozornost, empatie, aktivní naslouchání, nestrannost a schopnost reagovat vhodným způsobem na vyvíjející se rozhovor, a při tom o způsobu řešení konfliktu nerozhoduje. S mediací se každý z nás mohl setkat v oblasti trestního práva v souvislosti s Probační a mediační službou. V oblasti netrestních věcí je možnost konfrontace s touto metodou již podstatně menší.

Motivací k napsání práce o mediaci v manželských konfliktech byla i má přítomnost u několika rozvodových řízení. O rozvodovém zlu jsem se osobně přesvědčila i na sebezkušenostním výcviku, kdy jsem byla konfrontována s příběhy dospělých lidí, kteří se s nevyřešenými konflikty svých rodičů vyrovnávají dodnes. Pro výše zmíněné důvody jsem se rozhodla napsat o mediaci

v netrestních věcech diplomovou práci a ukázat ji jako nejvhodnější metodu řešení rodinných sporů, zejména v čase předrozvodovém a po rozvodu.

Publikací, které se věnují mediaci jako metodě řešení konfliktů, u nás není mnoho. Většina informací o mediaci pochází ze zahraničí, kde s její aplikací do praxe mají již delší dobu zkušenosti. Primární literaturou, ze které čerpám podstatné informace, je kniha mediátorky probačnické a mediační služby Lenky Holé. Velkým přínosem mi byla i kniha Leoparda L. Riskina *Mediace aneb jak řešit konflikty*. Při hledání informací k rodinné mediaci jsem zjistila, že vůbec není snadné materiál o mediaci v netrestních věcech získat, protože v odborných knižních publikacích je nabídka velmi strohá.

Svou práci člením na čtyři kapitoly. Protože je má práce zaměřena na rozvodovou mediaci, jež je součástí mediace rodinné, věnuji se hned na začátku pojetí manželství a rodiny. V následující kapitole pak objasňuji podstatu, příčiny a souvislosti manželských konfliktů, které jsou indikací k rozvodové mediaci. Ve třetí kapitole nabízím způsob řešení mezilidských konfliktů pomocí mediace. Tato část je spíše popisná a odpovídá textu mé bakalářské práce, ve které jsem se této problematice věnovala. Čtenáře tu seznamuji s metodou mediace, jejím historickým vývojem, výhodami a právní úpravou v ČR. Popisuji fáze mediačního procesu, formy mediace a techniky při mediaci. Velmi důležitou roli v procesu mediace hraje mediátor, jehož kompetence a hlavní úkoly zpracovávám v další části kapitoly. V závěru pak čtenáře seznamuji s oblastmi, ve kterých je mediace úspěšně využívána.

Stěžejní kapitolou celé práce je kapitola poslední. Zabývám se v ní mediací v rodinných konfliktech - rozvodovou mediací. Jedná se spíše o úvahu nad tématem. Opírám se přitom o zahraniční literaturu a o návrh Zákona o mediaci v netrestních věcech. Předkládám zde své postřehy a domněnky, které se snažím co nejlépe zdůvodnit. Na konci této kapitoly se zamýšlím nad etickými problémy, dilematy mediátorů i nad oprávněností celého mediačního přístupu.

Mým záměrem je vytvořit práci, která pojednává o možnosti řešení manželských konfliktů jiným způsobem, než který je dosud běžný. Cílem je čtenáři ukázat, že rozvodová mediace, ale i obecně mediace v netrestních věcech

v ČR chybí a proč je třeba se jí zabývat a usilovat o její začlenění do právního systému. V diplomové práci nezapomínám poukázat ani na možnosti a rizika mediace a eticky reflektovat metodu mediace především s odkazem na připravovaný Zákon o mediaci v netrestních věcech.

1 MANŽELSTVÍ A RODINA

Chci-li ve své práci poukázat na význam rodinné mediace – jako na vhodný způsob řešení manželských konfliktů - je důležité nejdříve přiblížit pojetí manželství a rodiny, resp. jejich podstatu a význam. Je to důležité i proto, že v dalších kapitolách této práce ukazují provázanost manželských konfliktů s fungováním rodiny i celé rodinné sítě.

1.1 Manželství jako základ rodiny

Manželství je obecně základem rodiny. Platí to především o křesťanském pojetí, které tuto spojitost opakovaně zdůrazňuje.

1.1.1 Instituce manželství

Zákon o rodině považuje za manželství trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem. Podle druhého odstavce zákona je hlavním účelem manželství založení rodiny a řádná výchova dětí. Po rozpadu komunistického režimu v roce 1989 byl tento zákon novelizován a zrušil výlučnost občanského sňatku. Manželství se tedy dnes uzavírá svobodným a úplným souhlasným prohlášením muže a ženy o tom, že spolu vstupují do manželství, učiněným před obecním úřadem pověřeným vést matriky, popřípadě úřadem, který plní jeho funkci, nebo před orgánem církve a náboženské společnosti, která je k tomu oprávněná. Toto prohlášení je veřejné, slavnostní a vyžaduje přítomnost dvou svědků. Nejde však o manželskou smlouvu, z čehož vyplývá, že manželství nevzniká zápisem do matriky, který má pouze deklaratorní charakter, ale již souhlasným prohlášením muže a ženy. Zákon však trvalým společenstvím chápe spíše určitou dlouhodobost, protože ten samý zákon počítá

i s rozvodem manželství. Pokud je totiž manželství trvale a hluboce rozvráceno a nelze očekávat obnovení manželského soužití, může soud manželství rozvést.¹

Počátek rodiny tvoří právě manželský pár, záleží tedy především na nich, jaká rodina bude, jakým směrem se bude ubírat a jak se bude stavět k otázkám života. Velmi důležité je, jak se manželé budou chovat k sobě navzájem a co tím předají další generaci, neboť chování rodičů berou děti za samozřejmě správné. Na začátku manželství je vždy láska, očekávání a naděje v budoucí život. Jenže ze zamilovanosti nelze těžit po celý život, proto je dobré uvážit, zda budoucí manželé spojují i jiné hodnoty, na kterých může jejich manželství stavět. Pokud si snoubenci ujasní základní odpovědi v pohledu na manželství, mohou tím předejít nežádoucím vlivům, jako jsou rozvody. V manželství se „já“ a „ty“ transformuje na „my“, kde milovat neznámá brát, ale darovat se. V tomto smyslu je manželství stále smysluplné hlavně proto, že je schopno přirozeným způsobem vytvořit domov – prostor, kde jsme v bezpečí, kde nalzáme sami sebe uprostřed ostatních. Švýcarský psycholog a psychiatr Adolf Guggenbühl-Craig říká, že představa manželství je dnes většinou spojována s dosažením blaha, štěstí či s pouhými biologickými motivy. Jenomže v manželství nejde o blahobyť a štěstí, ale o dobro. Nejde jen o šťastně se milující dvojici, která se nadšeně stará o potomky, ale také o muže a ženu snažící se naplnit svou individuální potřebu, hledající svou spásu.²

1.1.2 Změny v přístupu k manželství

Především mladší generace se dnes na instituci manželství nedívá příliš pozitivně. Dříve nikoho svatba po pár měsících poznávání se nepřekvapila. V dnešní době vztahy mnohdy ani po několika letech nevedou k manželství či založení rodiny. Manželství mladí lidé chápou jako soukromou záležitost a oddací list je pro ně zbytečný „list papíru“, mnohem důležitější shledávají vzájemnou lásku a úctu. Jedním z důvodů ztráty povědomí o hodnotách manželství jsou jistě

¹ Srov. Zákon o rodině č. 94/1963 Sb.

² Srov. GUGGENBÜHL-CRAIG, A. *Manželství je mrtvé, ať žije manželství*. s. 132.

rozpady manželství ve vlastní rodině či v okolí. Domnívám se, že svatba, stejně jako jiné druhy rituálů, jsou pro nás i v moderní době velmi důležité. Vyznačují moment přechodu do nové životní fáze. Jiří Jankovský říká, že manželství jako překonanou instituci chápou především ti jedinci, kteří se nesnaží porozumět sami sobě a nedokážou přijmout zodpovědnost za druhé. „V době, kdy lidské být znamená spíše konzumovat, než být odpovědným, takový postoj nemůže ani příliš překvapit.“³

Podle Jankovského se zde setkáváme s nebezpečným a falešným puncem normality, kdy za normální považujeme rozvod, neboť se rozvádějí *téměř všichni*, podvody, pro něž se vžilo kulantní označení „*tunelování*“, drancování přírodních zdrojů podle hesla „*po nás potopa*“, devastaci osobnosti v důsledku závislosti na drogách, neboť přece je jen „*naši věci*“, jak se svým životem naložíme. „Disociovaná rodina vytváří podmínky pro disociaci celé společnosti“.⁴

Oddací list mění vztah dvou lidí velmi podstatně. Existují sice páry, které spolu žijí léta šťastně a spokojeně ve volném svazku. Průzkumy manželských psychologů však ukazují, že ve chvílích krize jsou ochotni do vztahu více investovat spíše manželé než nesezdaný pár.⁵

Snížení sňatečnosti bylo zřetelné v ČR hlavně po roce 1990, což bylo způsobeno především poklesem zájmu o sňatek u nejmladších žen. Podíl nevěst mladších devatenácti let klesl z 19% ze všech sňatků v roce 1990 na necelá 2% v roce 2000.⁶

Některé teorie vysvětlují odkládání sňatků změnami mechanismů, které působí na sňatkovém trhu. V dnešní době systém sociální politiky není příliš nakloněn uzavírání sňatků, kdežto dříve, v době komunismu, si mladí manželé sňatkem zvyšovali šance na získání bytu a vylepšovali si tak svou ekonomickou situaci. Socialistický stát byl štědrý na novomanželské půjčky, za každé narozené dítě jim odepisoval část dluhu, studujícím na vysoké škole rozdával prospěchová a sociální stipendia a umožňoval studentské půjčky. Manželství a rodičovství tak

³ JANKOVSKÝ, J. *Etika pro pomáhající profese*, s. 81-82.

⁴ Tamtéž, s. 81.

⁵ Srov. MOŽNÝ, I. Co v dnešní době znamená rodina. *Psychologie dnes*, s. 24-25.

⁶ MOŽNÝ, I. *Česká společnost*, s. 42.

šlo se studiem dobře skloubit. Dnes je však mladá generace sama strůjcem svého osudu, záleží pouze na individuálním výkonu každého z nás. Odkládání sňatku je tedy také možné chápat jako výraz velké odpovědnosti současné generace.⁷

1.1.3 Manželství v křesťanském pojetí

Manželství nevzniká tehdy, když muž a žena spolu začnou žít sexuálním životem nebo když se jim narodí dítě, ale když prostřednictvím manželského slibu uzavřou manželství. Při církevním sňatku odpovídají snoubenci na tři otázky trojím „Ano“ – Ano k jednotě, k plodnosti a k nerozlučitelné věrnosti v manželství. V Novém zákoně se mluví o svatbě na několika místech a vždy je svatební hostina přirovnána k velké slavnosti, kterou nám všem chystá nebeský Otec v jeho království. Rodiče tu oslavují skutečnost, že jejich děti jsou dospělí a vstupují do nového života. Svatba není jen slavností, ale především slavením nové smlouvy. Zvláště pro nás, obyvatele východní Evropy, kteří jsme ve své historii zažili porušování sepsaných smluv, je důležité znovu pochopit a přijmout závaznost smlouvy, kterou učinil Bůh s člověkem a kterou chce Bůh do důsledku realizovat i skrze naše manželství.⁸

Kodex kanonického práva shledává nejpodstatnějšími vlastnostmi manželství jednotu a nerozlučitelnost. „Zatímco dobro manželů, zplození a výchova dětí vyjadřují účel, ke kterému se manželství uzavírá, jednota a nerozlučitelnost jsou součástí manželského svazku v tom smyslu, že bez kterékoli z nich by manželství nebylo tím, čím je.“⁹ Jednota vyjadřuje výlučnost, vylučuje všechny formy polygamie i homosexuálních svazků, protože charakteristikou manželství je svazek jednoho muže a jedné ženy. Nerozlučitelnost znamená, že manželský svazek trvá až do smrti jednoho z manželů či do zrušení manželství podle norem práva. Podle kanonického práva je manželství pokřtěných i nepokřtěných nezrušitelné, avšak manželský svazek pokřtěných je navíc nerozlučitelný na základě teologie svátostí, protože toto

⁷ Srov. RABUŠIC, L. *Kde ty všechny děti jsou?* s. 219.

⁸ Srov. FRYDRYCHOVÁ, M. *Příprava na manželství*, s. 78-79.

⁹ KAŠNÝ, J. *Manželství v západní tradici*, s. 37-38.

manželství reflektuje nezrušitelnou smlouvu lásky mezi Kristem a církví. „Manželství dvou nepokřtěných může být zrušeno ve prospěch víry podle pavlovského privilegia. Manželství pokřtěné a nepokřtěné strany může být zrušeno rozhodnutím papeže ve prospěch víry na základě žádosti jedné strany. Platně uzavřené, svátostné manželství dvou pokřtěných může být zrušeno papežem, pokud se jedná o nedokonané manželství, tj. pokud spolu manželé po uzavření manželství nezačali žít sexuální životem.“¹⁰

Shledávám za zajímavé pozastavit se nad významem manželského slibu při udělování svátosti manželství. Důležité je slibu nejen porozumět a vědět, co znamená, ale i ho naplňovat a žít podle něj. V jeho několika větách je vyjádřen smysl a význam manželství, který lze jen těžko vystihnout něčím jiným.

„Já,..., odevzdávám se tobě,... a přijímám tě za manželku(manžela). Slibuji, že ti zachovám lásku, úctu a věrnost, že tě nikdy neopustím a že s tebou ponesu všechno dobré i zlé až do smrti. K tomu ať mi pomáhá Bůh. Amen.“

Vyslovením vlastního jména v úvodu věty je sdělováno, že vím, kdo jsem, odkud přicházím, kam směřuji, proč chci vstoupit do manželství, co od něj očekávám a že má očekávání jsou reálná. Odevzdávání se druhému pak symbolizuje předávání části zodpovědnosti za svůj růst a vývoj, ale nejsou zde kladeny žádné podmínky. Je to vydání na milost a důvěra v partnera, že této moci nikdy nezneužije. Odevzdání těsně souvisí s přijetím, což opět znamená bez výhrad a takového, jaký je, se vším, co k němu patří, ne jen tu část, která je příjemná. Nastávající přijímá partnera i s celou jeho budoucností, s tím, jak se bude měnit, s případnou nemocí, neplodností, a nebude se snažit předělávat ho k obrazu svému, bude pouze připraven pomáhat při hledání a rozvíjení jeho osobnosti. Ze vzájemného odevzdání plyne i spoluodpovědnost za vzájemný vztah, za manželství i případné rodičovství. Vše, co se týká jednoho, se od nynějška dotýká obou. Aby mohlo dojít k přilnutí obou partnerů v bytostnou jednotu, je nutné opustit původní rodinu, protože od této chvíle je nejbližším člověkem na zemi manžel. Zachováním lásky, úcty a věrnosti se míní, že je budou rozvíjet a prohlubovat, což je úkol na celý život. Důležité je také lásku nezaměňovat za

¹⁰ KAŠNÝ, J. *Manželství v západní tradici*, s. 37-38.

zamilovanost, protože láska již není sobecká (je mi s tebou dobře apod.), nýbrž myslí na druhého, chce jeho dobro a štěstí, je ochotná se něčeho zřeknout, přinášet oběti, odpouštět. A skutečná láska vyrůstá z úcty, jejímž ovocem je správná tolerance. Tolerance, která nestojí na úctě, se snadno stane lhostejností.¹¹

Nevěrou člověk obvykle myslí cizoložství. Takový výklad je však velmi zjednodušený, neboť nevěra začíná dříve než v cizí posteli, cizoložství je pouze posledním článkem v řetězu nevěř. Každý, kdo se žádostivě dívá na cizí ženu, už s ní zcizoložil ve svém srdci. Můžeme jít však i dále a tvrdit, že každý, kdo nepečuje o růst svého manželství, se dopouští nevěry. Věrnost je tedy postoj sama k sobě i k závazkům, které byly manželstvím přijaty. Stejně jako nevěrou není míněno pouze cizoložství, ani slibem neopuštění není myšleno „sbalení kufru“. Je v tom obsaženo mnohem více. Že svého partnera nikdy nenechám v jeho trápení samotného bez pomoci, že k němu nebudu lhostejný, že mu v době krizí budu nablízku a při konfliktech budu zásadně předpokládat jeho dobrý úmysl, nikoliv, že je jeho chování „naschvál“. Tím, že manželé spolu ponесou dobré i zlé, jejich vztah roste, neboť společně překonané obtíže vedou k prohlubování vztahu. Vyjádření „až do smrti“ je zde vysloveno ze dvou důvodů. Prvním je, že manželství smrtí jednoho z partnerů končí, a tím druhým je nerozlučitelnost manželství. Nic jiného tento slib neruší, slib není tudíž míněn jen do doby, než partner druhého omrzí. Je-li člověk, který do vztahu šel celým svým srdcem, odmítnut, pak se cítí podveden a hluboce ponížen. Není dobré nechat problémy zajít tak daleko, že končí rozchodem. Proto když na ně přestávají partneři sami stačit, mají vyhledat odbornou pomoc. Na závěr je uvedena prosba o Boží pomoc. Bůh nějakým způsobem pomáhá i nevěřícím manželům - tím, že své manželství berou zodpovědně, zvou Krista do svého středu, i když o tom ani neví. Amen pak znamená „staň se!“¹²

---

¹¹ Srov. TRAXLER, L. et al. *Příprava snoubenců na manželství*, s. 135-136.

¹² Tamtéž, s. 136.

1.2 Rodina, její formy, význam a úkoly

Význam a důležitost rodiny jsou dány několika skutečnostmi. Určitě jsou to vztahy ve společnosti a společnost samotná, jejíž základní jednotkou rodina je. Ve společnosti se i kvalita rodiny odráží nejvíce. Rodina je důležitá pro všechny své členy – poskytuje člověku oporu po celý jeho život, od narození až do smrti. Nejdůležitější však shledávám nezastupitelný význam rodiny pro dítě. Naše děti jsou nositeli budoucí společnosti, a proto je důležité o rodině psát, připravovat se na ni, učit se o ní. Mnoho lidí se domnívá, že manželství, které je základem rodiny, je vztah, kde věci přijdou samy, že je to samozřejmost, do které není třeba trvale investovat. Důvodem může být chybná představa, jak vlastně dobré manželství a dobrá rodina vypadá, když jsme svědky toho, jak se vztahy kolem nás rozpadají. Rodina, sociální vztahy v ní a způsob výchovy budou pro dítě základem, ze kterého bude vycházet, až si založí svou vlastní rodinu. Rodinné prostředí by proto mělo být co nejkvalitnější, aby vychovávalo i „kvalitní lidi“. Když rodina neplní všechny své funkce a neposkytuje dítěti všechny potřebné podmínky či je změna ve fungování rodiny daná její neúplností, je zde velké riziko, že nepřinese dítěti podporu a vzorce chování, jaké pro svůj život potřebuje.

1.2.1 Rodina z rozdílných úhlů pohledu

Rodinu je možné reflektovat z různých úhlů pohledu. Nejde jen o pozice jednotlivých vědních disciplin, nýbrž i o její komplexní pojetí z pohledu křesťanství.

1.2.1.1 Rodina pohledem práva

Rodina jako přirozené společenství lidí předcházela vzniku státu. Už ústava dává rodině výlučné postavení v systému právního řádu. Rodinu lze

charakterizovat jako skupinu osob, které jsou spojeny manželskými nebo příbuzenskými vztahy a společným způsobem života.¹³

Přesnou definici pojmu rodina však v českém právu nenajdeme, není jí ani třeba, protože subjektem práva jsou vždy jen členové rodiny, tedy osoby žijící ve společné domácnosti, tzv. osoby blízké podle § 115 a § 116 Občanského zákoníku.¹⁴ Rodinou z pohledu práva se u nás zabývá nejvíce Zákon o rodině, který vytyčuje založení rodiny jako jeden z hlavních účelů manželství.¹⁵

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod v čl. 8 stanovuje, že každý má právo na respektování soukromého a rodinného života a že „státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, přecházení nepokojů a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných“.¹⁶ Legitimní je jistě zásah státu v zájmu ochrany slabšího člena rodiny. V českém ústavním pořádku pak manželství a rodinu zaštiťuje článek 32 Listiny základních práv a svobod.¹⁷

1.2.1.2 Rodina pohledem sociálních věd

Rodina je založena na manželství či pokrevním příbuzenství, přičemž jednotlivé členy rodiny spojuje společné soužití, vzájemná pomoc a morální zodpovědnost. Mnoho autorů o vzniku rodiny hovoří až tehdy, když se muži a ženě, kteří spolu žijí, narodí dítě. Mně samotné přijde zvláštní za rodinu automaticky pokládat lidi toho či onoho pohlaví, kteří spolu trvale žijí v jednom bytě nebo kteří spolu pouze vedou společnou domácnost. Rodinou pro mne nejsou manželské bezdětné páry, ani bezdětné páry žijící spolu ve volném svazku, ba ani páry homosexuální. To však nevylučuje, že tyto lidé nemohou žít rodinným

¹³ Srov. HRUŠÁKOVÁ, M.; KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*, s. 8-9.

¹⁴ Srov. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, §116 .

¹⁵ Srov. Zákon o rodině č. 94/1963 Sb., § 1.

¹⁶ FLÉGL, V. *Významné mezinárodní dokumenty k ochraně lidských práv*, s 59.

¹⁷ Srov. Zákon č. 2/1993 Sb. - Listina základních práv a svobod.

životem. V takovém případě se však nejedná o rodinu v pravém slova smyslu, ale o sociální skupinu, kterou Veselá¹⁸ nazývá „pseudorodinou“. Sociolog Ivo Možný k tomuto zmiňuje, že stále menší podíl lidí žijících aktuálně v rodině nenapravíme tím, že rozšíříme obsah slova rodina. Bezdětní manželé mohou mít šťastnou domácnost, mohou si vytvořit krásný domov, který budou označovat rodinou, skýtá-li jim to útěchu. Jak co označujeme, v tom jsme svobodni, ale skutečnost tím nezměníme.¹⁹

Definicí rodiny se zabývá i Navrátilová, která poukazuje na nejednoznačné vymezení rodiny nejen v Čechách, ale i v celé Evropě, a rozděluje chápání rodiny do dvou základních skupin. Za prvé se jedná o posuzování podle vzájemných vztahů (partnerský, manželský, rodičovský), na druhé straně jde o způsob soužití, kdy rodina je chápána jako domácnost.²⁰

1.2.1.3 Rodina z pohledu křesťanství

Rodina zásadním způsobem ovlivňuje psychický vývoj dítěte, je místem, které nabízí odevzdanost, zázemí, přijetí, lásku a radost. Když toto chybí, je dítě vystaveno nebezpečí narušení harmonického rozvoje. Dítě v rodině získává bazální důvěru v život, aby bylo později schopno důvěřovat samo sobě i jiným. Žádná jiná skupina či zřízení nemůže plně nahradit rodinu v její funkci prvotní zkušenosti a prožitku. Rodina je založená nejen na lidské lásce, ale také na lásce Boží. Aby došlo k plnému rozkvětu do lidského i božského rozměru rodiny, musí se vytvářet i podle Božího záměru. Rodina se tak stává malou církví, má široký záběr a přestává být uzavřená do sebe.²¹ Už na konci 4. století nazval Jan Zlatoústý rodinu církví. I dnes se v církevních dokumentech setkáváme s označením rodiny jako „rodinná církev“, „domácí svatyně církve“ či jako

¹⁸ Srov. VESELÁ R. et al. *Rodina a rodinné právo : historie, současnost a perspektivy*, s. 11-12.

¹⁹ Srov. MOŽNÝ, I. Co v dnešní době znamená rodina. *Psychologie dnes*, s. 30.

²⁰ Srov. NAVRÁTILOVÁ, J. Role sociálních služeb v rodinné politice. *Sociální práce/Sociální práce*, s. 106-114.

²¹ Srov. LUBICHOVÁ, CH. *Rodina*, s. 24.

„církve v malém“. Mezi domácí církví a univerzální církví existuje tedy vztah vzájemného oživování a obohacování.²²

Edeltraud Renöckl uvádí, že rodina, vztahy mezi pohlavími, předávání života a pokračování života v dětech mají v biblickém kontextu velmi velký význam. Hodnota rodiny a potomstva byla a je v Izraeli, potažmo v židovství, vysoká - nábožensky, sociálně i kulturně. V dobách velmi tvrdého pronásledování zajišťovalo lidem silné rodinné zázemí přežití. V biblických textech můžeme najít mnoho odpovědí na aktuální otázky a problémy z oblasti rodiny. Jenže teologicko-etická reflexe jistě nevystačí s pouhou citací biblických veršů a ani je nelze číst jako doslovné Boží zjevení. Hovoří spíše o tom, co je přiměřené člověku, o našem nejhlubším původu a budoucnosti, o vztazích mezi člověkem a Bohem. Proto je třeba rozlišovat, co je v jednotlivých textech formou výpovědi a co je jejím obsahem.²³

První zpráva o stvoření člověka říká, že Bůh stvořil člověka jako muže a ženu, aby měli Boha jako svůj původ a vzor v neomezené rovnocennosti a vzájemné souvztažnosti. Biblické výpovědi o ráji a prvotním hříchu vykreslují vztahy mezi osobami s odlišným pohlavím jako od počátku nevyvinuté, deformované a narušené vinou. Dřívější křesťanská morálka svým zdůrazňováním šestého a devátého přikázání přispěla velkým dílem k nepřátelskému postoji vůči sexualitě, převládal názor, že sexualita je spíše něco živočišného, zbavuje člověka rozumu a svobody, dokonce i pohlavní styk muže a ženy v manželství by měl být povolen jen kvůli rozmnožování. Současné učení církve se však od tohoto distancuje. Pohlavnost je součástí dobrého stvoření, pouze se nemá zbožšťovat ani demonizovat. Člověku je svěřena úloha, aby tuto důležitou pozemskou oblast života svobodně a zodpovědně kultivoval.²⁴

Jak dále Renöckl uvádí, v Bibli můžeme najít mnoho historicky a společensky podmíněných pohledů na role obou pohlaví. Ženy jsou na jedné straně považovány za majetek a je s nimi tak nakládáno. Na druhé straně je

²² Srov. *Život z víry*, s. 177.

²³ Srov. RENÖCKL, H. Rodiny v silovém poli společenských realit: teologicko-etické reflexe. In ŠRAJER, J; MUSIL, L. et al. *Etické kontexty sociální práce s rodinou*, s. 65-66.

²⁴ Tamtéž, s. 66.

zdůrazňována láska muže a ženy, která je dokonce používána jako analogie ke vztahu lidí ke svému Bohu. Odklon od Boha Jahve a příklon k falešným bohům a hodnotám je nazýváno cizoložstvím a nevěrou.²⁵

Revoluční byl postoj Ježíše k ženám, protože se svým chováním nepodřizoval patriarchálním kulturám, zdůrazňoval důstojnost a rovnocennost ženy. Poukazuje na krásné příklady rozličných žen, nemá ani problém bavit se se samařskou ženou, která se později stává hlasatelkou evangelia. Zmrtvýchvstalý Ježíš se dokonce jako první zjevuje právě ženám (L 8,2), nevylučuje je ani ze svého kázání, uzdravování a své lásky k lidem. Ve svých výpovědích o manželství ukazuje, že žena není majetkem muže a že muž je stejným způsobem zavázán k věrnosti jako žena. Vnímat muže a ženu jako rovnocenné partnery bere církve vážně.²⁶ „Není už rozdíl mezi židem a pohanem, otrokem a svobodným, mužem a ženou. Vy všichni jste jedno v Kristu Ježíši“. (Ga 3, 28).

Apoštol Pavel v listě Korint'ánům odpovídá na otázky lidí ohledně manželství, jelikož si někteří mysleli, že rodina je ve své podstatě hříšná. On ale říká, že tím, že se stali křesťany, není třeba manželství odmítnout, právě naopak. Pro muže je lépe, aby žil bez ženy. Ale aby se lidé vyvarovali smilstva, má každý mít svou ženu a každá svého muže. „Muž ať se prokazuje ženě, čím je jí povinen, a podobně i žena muži. Žena nemá své tělo pro sebe, ale pro svého muže. Podobně však ani muž nemá své tělo pro sebe, ale pro svou ženu. Neodpírejte se jeden druhému, leda se vzájemným souhlasem a jen na čas, abyste byli volni pro modlitbu. Potom zase buďte spolu, aby vás satan nepokoušel, když byste se nemohli ovládnout. To ovšem říkám jako ústupek, ne jako příkaz.“(1 K 7).

Pavel upřednostňuje životní alternativu zasvěcení Bohu proto, že z eschatologického hlediska se to jeví jako lepší cesta. Snaží se také obhájit panenství, které si zaslouží úctu a respekt a ne pohanu. Pohlavní život v manželství není hříšný, Pavel nedoporučuje askezi v manželství, zároveň ale přináší důležité humanizační prvky v sexu. Každý, kdo se stal křesťanem, by měl

²⁵ Srov. RENÖCKL, H. Rodiny v silovém poli společenských realit: teologicko-etické reflexe. In ŠRAJER, J; MUSIL, L. et al. *Etické kontexty sociální práce s rodinou*, s. 67.

²⁶ Tamtéž, s. 69.

umět žít se svou vlastní ženou, nemá se zřeknout manželského života, ale musí ho kultivovat a prožívat v úctě jeden ke druhému.²⁷

Církev hlásáním Božího slova křesťanské rodině říká, čím podle Božího plánu je a čím má být, zprostředkovává jí společenství s Ježíšem Kristem a dává jí křesťanskou orientaci. Tím, že rodina žije evangelium, manželé se navzájem ve své víře posilují a předávají ji dále svým dětem. Rodina pak svým hlásáním evangelia působí na okolní prostředí a především na další rodiny, se kterými se mohou navzájem posilovat a radit si. Křesťanská rodina má být také připravena ke službě lásky vůči bližním. Rodina po vzoru lásky Ježíše Krista poskytuje zázemí, stará se o nemocné a staré lidi a prokazuje skutky milosrdenství. Právě takto se rodina projevuje jako domácí církev. „Rodina žijící křesťanským stylem života je pro církev nenahraditelná. Jako domácí církev je světlem víry, společenstvím modlitby a znamením žité víry v místním společenství a celé církvi a zároveň je vyzařuje do světa“.²⁸

Církev považuje rodinu jednou založenou za doživotní. Za trvalost rodiny ručí náboženská víra svou nejvyšší autoritou: Co Bůh spojil, člověk nerozlučuje. Toto pojetí však bylo úspěšně napadeno pojetím manželství jako občanské smlouvy, jako právního kontraktu, jenž patří k těm, které jsou vypověditelné kteroukoli ze stran.²⁹

V Novém zákoně není nejdůležitějším momentem v manželství plození dětí, jak by se mohlo očekávat, ale je to vztah mezi manželi. Neznamena to však, že dítě k rodině nepatří. Naopak, dítě patří k rodině jako něco samozřejmého, i když se nikde nehovoří o ideálním počtu dětí ani o požadavku mít jich co nejvíce. Předávání života však nelze omezit pouze na plození dětí. Jde také o plody mravního, duchovního a nadpřirozeného života, které otec a matka předávají svým dětem a skrze děti církvi a světu. Kde jsou rodiče v předávání života připraveni spolupracovat s Boží láskou, znamená to, že muž a žena

²⁷ Srov. ŠRAJER, J. Význam plodnosti v manželství Nového Zákona. In *Studia Theologica*, roč. 2002, č. 3, s. 31-36.

²⁸ *Život z víry*, s. 178.

²⁹ Srov. MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*, s. 22.

vykonávají své rodičovství zodpovědně.³⁰ Přelomový byl jistě 2. vatikánský koncil, který v konstituci *Gaudium et spes* přišel s novým pojetím manželství. Opouští tradici, že nejvyšším cílem manželství je plození. Láska a plození tvoří dvě podstatné části manželství a nemohou být od sebe odděleny.

Velký význam rodiny shledávám v tom, že je také prvním místem, kde zakoušíme, že někomu za svůj život vděčíme. Církev chápe život jako dar rodičovské lásky a lásky Boží. Rodiče v důvěře v Boha nechávají své děti pokřtít, modlí se za ně a vštěpují jim, že jsou Boží láskou zahrnovány. Z tohoto pak u dětí vyrůstá vděčnost a dík, který se projevuje tím, že své rodiče ctí a váží si jich. „Z celého srdce měj ve vážnosti svého otce a nikdy nezapomínej na bolesti té, která tě porodila. Pamatuj, že jimi jsi byl zplozen. Jak jim odplatiš to, co oni dali tobě?“ (Sír 7, 27). Problém děkovat za svůj život mají často děti, kterým rodičovská láska chybí, byly zneužívány či se narodili s těžkým postižením. Takové děti, které byly odloženy do ústavů, si neváží svých rodičů, nýbrž svých ošetřovatelů, opatrovníků a vychovatelů, kteří jsou pro ně otcem a matkou.³¹

1.2.2 Typologie rodiny – proměna jejího významu, úkolů a funkcí

Po stručném přiblížení rozdílných pohledů na rodinu je nyní vhodné věnovat pozornost ještě rozličným typům rodiny, zvláště však tradiční rodině, a v návaznosti na to poukázat na proměnu funkcí, významu a úkolů dnešní rodiny.

1.2.2.1 Rozličné typy rodiny

Mnoho autorů se zabývá rozdělením na různé typy rodiny, proto nastíním jedno z nich, spíše pro způsob pohledu, se kterým se dá na rodinu dívat. Rodinu, do které se rodíme, nazýváme *orientační*, v ní se učíme chápat smysl rodiny, přejímáme její normy a hodnoty, získáváme v ní pohled na společné soužití dvou či více lidí pohromadě. Je zřejmé, že model této rodiny nás doprovází celý život,

³⁰ Srov. RAUSCHER, A. *Znovuobjevení rodiny*, s. 10.

³¹ Srov. *Život z víry*, s. 174.

je to určitý standard, ke kterému se po celý život vědomě či nevědomě vracíme a na základě něhož posuzujeme i rodiny ostatní. Rodinu, kterou jsme sami založili, nazýváme *prokreační*. V ní máme prostor vychovávat vlastní děti a vyhnout se chybám, které se projeví při naší výchově. Rodina tvořená otcem, matkou a jejich dětmi je nejrozšířenějším typem rodiny a nazýváme ji *nukleární*. Může zahrnovat rodinu orientační i prokreační, záleží na tom, v jakém vývojovém období se jedinec právě nachází. Rodinu *rozšířenou* dnes vidáme zřídka, přestože se do 19. století jednalo o typ nejrozšířenější. Nejčastějším soužitím rozšířené rodiny bývá společné bydlení prarodičů jednoho z rodičů a dětí. Dnes ho můžeme vidět spíše na vesnicích nebo při obydlí dvougeneračních domků. Výjimečně společně žijí i jiní pokrevní příbuzní. Jak jsem naznačila, dnes je situace taková, že si děti po sňatku zakládají svou vlastní domácnost. V případě, kdy jeden z biologických rodičů zemřel či se rodiče rozvedli a biologický rodič přivádí do rodinného prostředí nového partnera nebo partnerku, zakládá tím rodinu *doplňenou*. Jako poslední typ uvádím rodinu *náhradní*. Jedná se o rodinu, která si dítě osvojila či přijala do pěstounské péče. Adopce nebo pěstounská péče bývá možným řešením pro manželské páry, které z různých důvodů, většinou však fyziologických, nemohou mít vlastní děti. Zároveň je to i šance pro děti, které z různých důvodů nemohou žít ve své biologické rodině a vyrůstat v rodinném prostředí, které je pro člověka tím nejpřirozenějším.³²

1.2.2.2 Tradiční rodina

V mnoha textech píšících o rodině se setkáváme s pojmem tradiční rodina například v souvislosti s požadavkem, že je ji třeba podporovat zvláště v kontextu diskuzí o registrovaném partnerství. Proto se u toho zastavím a nastíním čtenáři několik pohledů na význam tohoto slovního spojení.

Do období průmyslové revoluce se hovoří o tzv. tradiční či předindustriální nebo také stavovské rodině. Z pohledu demografie je hlavní rozdíl mezi tradiční a moderní rodinou míra úmrtnosti a porodnosti, která je

---

³² Srov. KLAPILOVÁ, S. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*, s. 28.

v moderní společnosti silně regulovaná. Pro tradiční rodinu je také typické, že oproti moderní rodině sloužila více jako ekonomická jednotka.

Pro lepší pochopení tradiční rodiny a jejích hodnot je podstatné pochopit tradiční způsob myšlení, z něž chování lidí vycházelo. Základem tradičního myšlení bylo nadřazování skupiny nad jedince a myšlení orientované na celek. Osobní touhy a požadavky byly podřízeny společnosti, bylo-li to ku prospěchu jejich rodu, statků či domu, byli ochotni se zříci i manželství. Mladým lidem vybírali manžela či manželku rodiče a žena se ve všem podrobovala požadavkům manžela. Tradiční člověk se dobrovolně podřizoval autoritě, pánem domu a hlavou rodiny byl otec. Manželství bylo spíše obchod, jehož cílem bylo posílit rodinu. Soukromý život či naplňování individuálních snů o štěstí lidé tehdy ani neznali.³³

Nejvíce se mi zamlouvá definice Krebse, který tradiční rodinu vidí především jako stabilní, tří i vícegenerační rodinu s dominantní ekonomickou funkcí. Rodinné chování bylo založeno na respektování křesťanské manželské morálky a bylo chápáno jako svazek muže a ženy, který nelze rozdělit. Počet narozených dětí byl velmi vysoký, nicméně byla i vysoká dětská úmrtnost. K takto formované rodině patřila nerovnost mezi muži a ženami, včetně nerovnosti sexuální. Takovéto rodiny byly, jak jsem již zmínila, stabilní a málo závislé na vnějším prostředí.³⁴

Machula v knize *Etické kontexty sociální práce s rodinou* definuje tradiční rodinu jako „na monogamním manželství založené společenství rodičů a potomků, popřípadě i jiných blízkých příbuzných (prarodičů), které vykazuje určitou sociální soudržnost a vzájemnost“.³⁵ Toto pojetí bylo v euro-americkém kulturním kontextu pevně zakotveno v tradici, náboženství a společenském konsensu, přičemž dnes jsou tyto stabilizační prvky oslabeny.³⁶ Onkenová uvádí, že chápání muže a ženy bylo v tradiční rodině nerovnocenné, muž bral svou ženu

³³ Srov. UTRIO, K. *Dcery Eviny*, s. 68-69.

³⁴ Srov. KREBS, V. *Sociální politika*, s. 349.

³⁵ MACHULA, T. Filosoficko-antropologický pohled na tradiční rodinu. In ŠRAJER, J; MUSIL, L. et al. *Etické kontexty sociální práce s rodinou*, s. 21.

³⁶ Tamtéž.

jako sobě podřízenou, mnohdy k ní byl hrubý, čímž byl narušen i jejich partnerský vztah. Matky, které muž opustil, se cítily za takovou situaci vinný. Špatné svědomí v manželkách vyvolávalo i to, když zapojily otce svých dětí do některých povinností spojených s výchovou dětí a chodem domácnosti, protože toto byla výhradně ženská práce. Autorka uvádí, že i když staré rozdělení rolí v tradiční rodině vědomě odmítáme, mnoho žen stále pronásleduje jako nezměnitelný diktát.³⁷ Takovéto chápání tradiční rodiny pak vysvětluje postoje některých žen, které se staví proti zoufání nad ztrátou hodnot tradiční rodiny. Předkládám výpověď třicetileté ženy k této problematice. „Zodpovědnost v přístupu k dětem by návrat k patriarchální autoritářské rodině nezvýšil, v ní totiž o blaho dětí vůbec nešlo. Po patriarchálních tradicích touží mužští, kteří nechtějí doma hnout prstem. Chybí ženským, které na nich vybuďovaly svou autoritu. Stýská se po nich církvim, jimž utíkají ovečky. Ale ne mě. Já se svobodně rozhodnu. A pokud dítě někdy budu opravdu chtít, bude to kvůli němu samotnému. Ne proto, abych splnila normu a přivedla na svět dalšího daňového poplatníka.“³⁸

Koncept tradiční rodiny a jejího zániku v průmyslové revoluci pochází od Le Playe, jehož hlavní myšlenky považovala sociologie po dlouhá léta za samořezné pravdy. Ve své knize *La réforme sociale* tradiční rodinu nazývá *velkou rodinou* a oproti ní staví rodinu *nestálou*, která odpovídá průmyslové společnosti. Jako třetí typ uvádí rodinu *rozvětvenou*. S patriarchální, velkou rodinou se Le Playe setkal u zemědělsky hospodařících obyvatel východní Evropy. Všichni členové takové rodiny pracují bez nároků na odměnu, nemají osobní vlastnictví a rodina je hodnocena jako velmi stabilní. Je až čtyřgenerační s více nukleárními rodinami a pro děti zůstává po sňatku nejvyšší autoritou nejstarší otec. Rodina se řídí tradicí a poskytuje materiální i morální podporu slabším členům rodiny. Le Playe jako nejpelitovanější rys průmyslové společnosti shledává tzv. „nestálou rodinu“, která je druhým extrémem rodinného uspořádání. Vznikla jako následek individualismu a industrialismu. Rodina je složená pouze z rodičů a neprovdaných dětí, které ji po sňatku co nejdříve

³⁷ Srov. ONKENOVÁ, J. *Jestliže mě miluješ*, s. 140-141.

³⁸ DVORSKÁ, A. *Tradiční rodina? Konec konců*, s. 3.

opouštějí a tím veškeré závazky vůči rodičům a sourozencům končí. Nemá trvání také proto, že není pevně zakotvena v jednom domě, ale žije v nájemních bytech, které se mění podle počtu jejích členů. Z těchto rodin pochází jedinci, kteří necítí rodinnou tradici, morálku, sociální autority ani Desatero. Tato rodina je nestabilní, ochrana tělesně a duševně postižených členů tu chybí a umírání je spojeno s opuštěností. Oproti těmto dvěma typům Le Play popisuje rodinu „rozvětvenou“, kterou nalézá především v severním Německu, a říká, že může být vzorem pro sociální reformu. Tento model stojí mezi nesvobodou patriarchální rodiny a individuální svobodou nestabilní rodiny. Základem je rodinný dům, který se dědí z generace na generaci a v němž zůstává zpravidla nejstarší syn se svou manželkou a dětmi. Tak se rozvětvená rodina žijící spolu v rodinném domě skládá například z ženatého syna a jeho rodiny, z jeho rodičů, ze dvou svobodných sourozenců, tety, strýce a dvou služebníků. S domem se předává i rodinná tradice. Majetek dědí pouze jeden dědic, který má však spíše více povinností než práv. Musí se postarat o rodiče až do jejich smrti, i o sourozence, které musí podporovat při vzdělání a vybavení.³⁹

Možný oproti tomu nabádá, abychom se odpoutali od mýtu tradiční velké rodiny v minulosti, staví přitom na tvrzení soudobé historické sociologie, která existenci velké rodiny v Evropě 14. až 18. století zpochybnila. Zasloužili se o to především Peter Laslett a tzv. cambridgeská skupina historické demografie. Vývoj od velké k malé či nukleární rodině tu dle autora neproběhl, představa o něm je fikcí vzniklou z nostalgie po starých časech. Mýlkou je podle autora i fakt, že dříve bylo v rodině hodně dětí a že tato početnost byla výsadou především nižších vrstev. Ve vyšších vrstvách totiž děti přebíraly kojné, a těhotenství tak následovala těsněji za sebou. Také u nich byla nižší úmrtnost dětí. U nižších vrstev autor hovoří až o nadpoloviční redukci počtu narozených vzhledem k počtu v rodině přežívajících dětí. Chudé domácnosti byly menší i proto, že děti odcházely sloužit k bohatším a tím zvyšovaly zase počet členů v jejich domácnosti. Autor se tímto snaží čtenáře odpoutat od harmonizujícího mýtu velké rodiny a odkazem na Frandrina konstatuje, že pro nejchudší vrstvy byla

---

³⁹ Srov. MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*, s. 32-33.

charakteristická neúplná rodina s jedním živitelem, přičemž průměrná velikost rodiny byla 2,1 s nadpolovičním podílem neúplných rodin.⁴⁰

1.2.2.3 Proměny rodiny a její nové úkoly

Jak jsem již uvedla, dřívější pojetí rodiny bylo podstatně jiné, než jak ho chápeme dnes. Pro nás znamená rodina manželský pár s dětmi. Ve starověku a středověku se rodinou na jedné straně myslelo to, co bychom dnes nazvali velkou „domácností“ - tedy lidé, kteří spolu bydleli v jednom domě, hospodařili spolu a podléhali jedné bezprostřední autoritě. Tato antická a židovská kultura, již jsme zdělili, počítala do rodiny i otroky, služebnictvo, neženaté příbuzné, tovaryše, učně, čeledíny a děvečky. Všichni společně prožívali práci i volný čas, pracovní dny, neděle a svátky. V tomto společenství se uskutečňovala i výchova, což bylo ulehčením jak pro rodiče, tak pro děti. Tento stav trval až do první poloviny 19. století a jeho obrazy si dnes vybavujeme v literatuře B. Němcové či K. V. Raise. Na druhé straně máme pojetí rodiny u vládnoucích tříd, kde ji chápeme jako systém širokého pokrevního příbuzenství, který nazýváme rodem. Příkladem mohou být Habsburkové, kteří sídlili ve Vídni, Madridu, v Praze i Bruselu a svazovala je k sobě síť moci, do které byly v případě potřeby dosazovány i osoby pokrevně nepřibuzné. Moderní laická představa rodiny je zcela jiná. Předpokladem je monogamní párová rodina, tedy domácnost tvořená párem muže a ženy a jejich dětmi.⁴¹

První významné proměny tradiční rodiny přineslo až 19. století svou industrializací a urbanizací, které byly doprovázeny silnými migračními pohyby za prací do měst. Dominantní úlohou rodiny se stává vytvoření citového společenství a dříve propojená práce a domácnost se začínají oddělovat, což má za následek redukci domácnosti na jádro rodiny. Úkoly, které dříve patřily rodině, přebírají zdravotní a vzdělávací instituce a výsledkem je, že se rodina vyvazuje i ze sociálně kontrolovaných mravních pravidel. Otázkou je, zda stát a instituce

⁴⁰ Srov. MOŽNÝ, I. *Moderní rodina*, s. 25-27.

⁴¹ Tamtéž, s. 17-18.

byly na přebírání úkolů rodiny připraveny. Dříve byli na sebe lidé odkázáni, mohli se na sebe spoléhat, proto se domnívám, že tato zařízení spíše způsobila oslabení sounáležitosti rodiny a přispěla k labilitě rodinného společenství. Tradiční rozdělení rolí podle pohlaví přestává platit kvůli finanční nezávislosti žen, kterým se dostává stejných možností vzdělání jako mužům. Průměrná velikost domácností se snižovala, protože se začal zvyšovat počet bezdětných manželství po odchodu všech dětí z rodiny. Jistý vliv mělo bezpochyby i liberálnější rozvodové zákonodárství na počátku 20. století. Větší počet dětí v rodině se snížil i proto, že už je rodina nepotřebovala jako pojistku na stáří či jako pracovní sílu. Pod vlivem Rousseauova učení se ženy z vysoké evropsky orientované šlechty identifikovaly s novým pojetím matky jako přímé účastnice péče o děti, zainteresované na posilování citového vztahu i na jejich vzdělání.⁴²

Nemění se jen postavení matky, otce a dětí v rodině, ale pozvolna dochází také k proměně rodinných vztahů. Se změnou vztahů v rodině dochází též k všeobecné krizi autority. Dnes není výjimečné, že dítě oslovené reklamou terorizuje své rodiče, aby mu koupili tolikrát nabízenou a vychvalovanou věc, třeba jen proto, aby obstálo u vrstevníků. Dnešní rodiny jsou daleko více ovlivňovány a formovány hodnotami společnosti. Kvůli pracovnímu rytmu, který vůbec neodpovídá rytmu života rodiny, mají členové rodiny problém sejít se u jednoho stolu. Jan Keller k tomuto říká, že dříve se společenský úspěch jednotlivce projevoval vzestupem vážnosti celé domácnosti. V současnosti to bývá právě rodina, která nejvíce trpí za snahy členů rodiny dosáhnout výraznějšího společenského úspěchu. Proto pokud je jednomu z rodičů, nejpravděpodobněji otci, nabídnuto výhodné zaměstnání, je dnes běžné, že se to odrazí na změně bydliště celé rodiny.⁴³ Manželství a moderní hospodářství mají protichůdné cíle. Důsledkem pracovního rytmu bývá, že děti zůstávají často samy a svůj volný čas zaplňují počítačem a televizí, kde se jim nedostává potřebné sociální komunikace. Není pak divu, že pokud lidé nemají prostor pro naslouchání, pochopení a porozumění, dochází i k problémům v manželské

---

⁴² Srov. ŠRAJER, J; MUSIL, L. et al. *Etické kontexty sociální práce s rodinou*, s. 50; RABUŠIC, L. *Kde ty všechny děti jsou?*, s. 63.

⁴³ Srov. KELLER, J. *Nedomyšlená společnost*, s. 63.

komunikaci, o které se zmíním později.⁴⁴ A i když se dětem v mnoha ohledech nikdy nežilo tak dobře jako nyní - jsou vzdělanější, méně nemocné, britská studie *The Good Childhood Inquiry* vyzývá k rozsáhlým změnám ve společenských i politických postojích, neboť agresivní honba dospělých za vlastním úspěchem je pro děti paradoxně obtížnější než v minulosti. Děti trpí úzkostmi a různými problémy, protože rodiče místo aby s dětmi trávili více času, raději obstarají chuťvu na hlídání a zaplatí co nejlepší kroužky.⁴⁵

V důsledku výčtu problémů moderní rodiny můžeme volat po návratu jejího tradičního modelu. Takový návrat však není ani reálný, ani žádoucí. Zaměřit bychom se měli spíše na řešení aktuálních problémů tak, abychom vytvořili novou kulturu rodiny, která by se osvědčila v budoucnosti. Přitom musíme počítat s řadou potíží, jako je kupříkladu vliv médií na lidi už od raného dětství. Média přinášejí velké množství životních vzorů a informací, ve kterých se člověk jen těžko orientuje. Ani rozvoj civilizace výkonu, supermarketů, konzumu a zážitků, kdy jsou lidé pouhými konzumenty a spotřebiteli, není pro moderního člověka jednoduchý.⁴⁶

V posledních letech se v celém industrializovaném světě jednoznačně prosadily tendence vytvářet partnerské svazky bez uzavření manželství. V některých zemích pochází více než třetina všech narozených dětí z nemanželského poměru a prudce narůstá i podíl lidí, kteří žijí sami. USA a Velká Británie reflektují vysokou sňatečnost rozvedených, naproti tomu ve Skandinávii zůstává velká část lidí žijících společně nesezdána, i když mají děti.⁴⁷

Společnost stále více akceptuje homosexuální soužití, které má pro společnost pomalu ty stejné přednosti, jako heterosexuální manželství. A i když je manželství pro většinu lidí stále velkou hodnotou, neznamená to, že také většina lidí chce do manželství vstoupit. Manželský svazek už není jedinou platnou

---

⁴⁴ Srov. ŠRAJER, J; MUSIL, L. et al. *Etické kontexty sociální práce s rodinou*, s. 51.

⁴⁵ Srov. SMEJKALOVÁ, R. Děti jako výkladní skříň. *Týden*, s. 79.

⁴⁶ Srov. RENÖCKL, H. Rodiny v silovém poli společenských realit : teologicko - etické reflexe. In ŠRAJER, J; MUSIL, L. et al. *Etické kontexty sociální práce s rodinou*, s. 65.

⁴⁷ Srov. KREBS, V. *Sociální politika*, s. 351.

formou soužití muže a ženy a jiné formy než manželství jsou společnostmi stále více akceptovány a přijímány za samozřejmé.⁴⁸

Shorter shrnuje znaky postmoderní doby takto: odlišné hodnoty rodičů a dětí, skrytá nestabilita partnerských vztahů a odstranění pojetí rodinného hnízda nukleární rodiny v době nové liberalizace žen.⁴⁹ Když se podíváme, jak se mění problémy mladých manželů v posledních letech, můžeme říci, že největší trápení mají manželé s partnerskou komunikací, častými hádkami a nemožností domluvit se. Plaňava uvažuje o tom, že v tzv. transformačním období mají lidé hodně starostí a aktivit mimo manželství a vně rodiny a doma pak nezbývá energie a nálada si spolu popovídat, na což si stěžují především ženy. Nejvíce mladých lidí vyhledává dále odbornou intervenci kvůli starostem s penězi, výchovou a péčí o děti. Autor ale uvádí, že manželské problémy, konflikty, potíže i starosti se v podstatě v posledních dvaceti letech především v souvislosti se změnou režimu příliš nezměnily. Možná je to tím, že i rodina má své biologicko-genetické zakotvení, kterým změny režimu tak rychle neotřesou.⁵⁰

Základní úkoly rodiny se však od té doby, co je lidé začali zakládat, příliš nezměnily. Stejně jako dříve, i dnes rodina naplňuje funkci biologicko-reprodukční, ekonomicko-zabezpečovací, socializačně-výchovnou a emocionální.⁵¹

K základní funkci rodiny patří právě ta biologicko-reprodukční a může se zdát, že na tuto funkci má rodina, stejně jako dříve, monopol. Jsou to manželé, kteří činí rozhodnutí o počtu svých dětí, přičemž do tohoto úsudku musí zahrnout jak své vlastní blaho, tak blaho svých narozených či ještě nenarozených dětí. Dnes se však reprodukce stále častěji odehrává mimo rodinu, například u nesezdaných párů, ale i kvůli asistované reprodukci a nevěře mezi partnery. Dalo by se tedy říci, že reprodukce už není funkce, kterou bychom se samozřejmostí mohli připisovat pouze rodině.

---

⁴⁸ Srov. *Život z víry*, s. 248.

⁴⁹ Srov. SHORTER, E. *The Making of the Modern Family*, s. 269.

⁵⁰ Srov. PLAŇAVA, I.; PILÁT, M. a kol. *Děti, mládež a rodiny v období transformace*, s. 68-71.

⁵¹ Srov. KREBS, V. *Sociální politika*, s. 348-349.

Ekonomicko-zabezpečovací funkce je velmi důležitá, neboť ekonomická situace rodiny ovlivňuje rodinné vztahy, rodinné prostředí a v neposlední řadě se odráží na výchově a vývoji dítěte.⁵² Tato funkce se přeměňuje z výrobní na spotřební, dovoluji si namítnout, že občas spíše konzumní. S tímto úkolem by dnes měl napomáhat stát nejlépe podle principu subsidiarity.

Rodiče jsou prvními a přednostními vychovateli svých dětí a základním úkolem manželství a rodiny je sloužit životu.⁵³ Rodina je pro dítě první sociální skupinou, kde si osvojuje sociální návyky, běžné chování společnosti, kde přebírá hodnoty a smysluplné cíle, které pak formují jeho svědomí. V rodině se dítě především učí jak komunikovat s lidmi, jak se k nim chovat a jak řešit problémy. Důležité jsou tu především vzory rodičů, které dítě přijímá za normální a nese si je s sebou celý život. Můžeme říci, že výchova dětí začíná 20 let před jejich narozením. Vztah rodičů mezi sebou pokládám za nosný pro budoucí partnerský vztah dítěte, dítě na příkladu svých rodičů konkrétně vidí, co znamená láska, partnerství, důvěra a věrnost. Jistě záleží i na výchovném stylu, který rodiče pro výchovu zvolí.⁵⁴ Výchovu dětí podporuje i společnost a stát, ale tato podpora doposud není na takové úrovni, aby mohla rodina toto své poslání přiměřeně plnit, protože mezi výchovným posláním rodičů, společností a státem panuje napětí a nevyváženost. Současný výchovný systém chce předávat hodnoty, ale ve skutečnosti podléhá vlivům, které prosazují hodnoty jako ekonomické zabezpečení, výkon, znalosti, technická zručnost a schopnost prosadit se. Výchova k mravnosti, ctnostným hodnotám a k základům humanity jde stranou a rodiny na tento úkol zůstávají sami. Zjednodušené to nemají ani otcové a matky, kteří vychovávají své děti sami a dennodenně pociťují potřebnost chybějícího partnera. Takoví si zaslouží uznání a oporu široké rodiny.⁵⁵

Na významu dnes nabývá funkce emocionální, zvláště proto, že se vztahy založené na vnějších vazbách se změnami ve společnosti oslabují, vnitřní vztahy v rodině jsou tudíž čím dál významnější. Žádná jiná instituce nedokáže vytvořit

---

⁵² Srov. KLAPILOVÁ, S. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*, s. 28.

⁵³ Srov. *Vyznání víry církve*, s. 291.

⁵⁴ Srov. VYKOPALOVÁ, H. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*, s. 24.

⁵⁵ Srov. *Život z víry*, s. 175-176.

takto potřebné citové zázemí, pocit lásky, bezpečí a jistoty.⁵⁶ Tuto funkci však může naplňovat pouze člověk vyzrálý, odpovědný a emočně stabilní. Rodina je, jako žádné jiné společenství, útočištěm v nouzi. Na druhé straně je tu i povinnost nastupující generace pečovat o generace předcházející, které se často po odchodu dětí z rodiny cítí osamělé a potřebují péči rodiny. Tato třígenerační smlouva má však v dnešní společnosti mnoho nezodpovězených otázek.⁵⁷

Jako poslední zařazují funkci náboženskou. Uplatňuje se především ve věřících rodinách, kdy rodiče dětem předávají náboženské tradice a hodnoty. Myslím, že tato funkce je v ostatních světových náboženstvích uplatňována intenzivněji než v kultuře západní.

Z výše uvedeného soudím, že každý člověk rodinu a její význam chápe a prožívá jinak. Zajímavé je, že i když se jedná o tak základní věc společnosti, která se navíc týká všech lidí, každý si pod tímto pojmem představí něco jiného. Křesťané, ateisti, lidé žijící na vesnici či ve městě, dokonce ani odborníci se neshodli na jednotném vymezení pojmu rodina. I ideální model rodiny si každý interpretuje po svém – někdo by se vrátil k tradičním hodnotám a někdo zase nerozumí tomu, proč by homosexuální páry nemohly zakládat rodiny. Každý jsme jiný a to může být zdrojem konfliktů a nedorozumění mezi lidmi, nebo nám tato jinakost může být inspirací k debatě.

---

⁵⁶ Srov. KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*, s. 83.

⁵⁷ Srov. *Život z víry*, s. 174.

2 MANŽELSKÉ KONFLIKTY

V praxi je harmonické prostředí, kterým manželství a rodina mají být, těžké vytvářet a především udržet. Často se setkáváme s manželskými konflikty, které destabilizují potřebné rodinné zázemí. V této kapitole se zaměříme na tyto konflikty, na to, jak vznikají, co pro člověka znamenají i jak mohou být nebezpečné.

S konflikty se člověk setkává všude – na pracovišti, ve škole, mezi přáteli, v rodině, na ulici. Každý ke konfliktům přistupuje jinak. Konflikty je lépe řešit kognitivně než afektivně.

2.1 Konflikty a způsoby jejich řešení

Každý člověk je jiný, má jiné hodnoty, očekávání, přání, jiné představy o životě. Tato přirozená rozdílnost je příčinou vznikajících konfliktů. Konflikt bývá často vnímán negativně, přispívá k utváření napjaté atmosféry, dle Plamínka je to „střet něčeho s něčím, co do systémů vnáší nerovnováhu a nestabilitu“.⁵⁸ Psychologie se ke konfliktům staví obdobně, definuje je jako nestabilizující činitel, který může narušit interakci až k jejímu rozpadu, přičemž mohou být konflikty doprovázeny až deformovanou a destruktivní epercepčí. Zvláštním druhem konfliktu je kompetice, neboli soutěživost, se kterou se setkáváme například ve sportovních utkáních, která mohou přerůst ve velmi hrubou konfliktnost.⁵⁹

Termín konflikt má v češtině negativní nádech, věříme, že působí bolest, stres a zhoršené vztahy, ale stejně jako Ondrušek si myslím, že konflikt je přirozený, není ani pozitivní, ani negativní, pouze účastníci konfliktu mu dávají znaménko plus nebo mínus. Může vést jak k pozitivním, tak k negativním efektům.⁶⁰ Mezi možné negativní důsledky konfliktu řadí DeVito nárůst

⁵⁸ PLAMÍNEK, J. *Jak řešit konflikty*, s. 12.

⁵⁹ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Psychologie téměř pro každého*, s. 265.

⁶⁰ Srov. ONDRUŠEK, D.; LABÁTH, V.; TORDOVÁ, Z. *Konflikt, zmierovanie, smierovacie rady*, s. 12.

negativních pocitů u oponenta, který může být naším nejlepším přítelem, nebo i zbytečně vynaloženou energií, která by se dala lépe využít. Další možnost negativních důsledků je pak uzavření se, což je zmenšení otevřeného já.⁶¹ Patogenním se konflikt může stát tehdy, jestliže je skutečně závažný, trvá příliš dlouho, zahrnuje osobně důležitou oblast a pokud jej člověk není schopen řešit.⁶² Na prožívání konfliktní situace mají vliv kladné a záporné emoce. Jelikož naše emoční sféra lépe pracuje v kratším časovém úseku, máme tendenci podceňovat nebezpečí, které je vzdálené, a naopak se více zabýváme konflikty bezprostředními. Proto je někdy lépe využít techniku „počítej do deseti“, od konfliktu se emočně distancovat a řešit ho s „chladnou hlavou“.

Slovník sociální práce definuje konflikt jako „střed potřeb, který je nutným a dynamizujícím prvkem lidského života“.⁶³ Konflikt je tedy „důležité, z výchovného pohledu vzácné zboží, neboť nás silně motivuje k vnitřní proměně“.⁶⁴ Může stimulovat rozvoj osobnosti, neboť v nových, méně běžných situacích je člověk nucen reagovat novým, neobvyklým způsobem, osvojit si nové poznatky a tím prohloubit sociální způsobilost.

Plamínek upozorňuje, že je důležité rozlišovat spory a problémy. Spory jsou dle něj konflikty, do kterých jde alespoň jeden účastník s cílem prosadit své řešení. Můžeme tedy předpokládat, že zde nacházíme více pocitů, emocí a lidského faktoru. Emoce kryjí racionální podstatu sporu jako obal, který znesnadňuje přístup k věcným aspektům – tedy k problému, který je jeho jádrem. Problémy jsou takové konflikty, kde všichni účastníci neusilují o prosazení svého, ale o nalezení dobrého řešení. Nejde tedy o rozdílné typy, ale spíše o dva přístupy k řešení konfliktů. Autor uvádí, že se máme nejdříve zabývat „člověčinou“- čímž má na mysli emoce a lidský faktor. „Pochopte ji, pokuste se ji odstranit a teprve potom se věnujte racionálnímu řešení. A nebuďte překvapeni, že občas po odstranění člověčiny zjistíte, že v jádru sporu žádný racionální problém

⁶¹ Srov. DEVITO, J. *Základy mezilidské komunikace*, s. 172.

⁶² Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*, s. 49.

⁶³ MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*, s. 95.

⁶⁴ DRNEK, J. Výchova konfliktem. *Bulletin Éthum*, 1999, č. 24, s. 7.

neexistuje, že problémem byly právě mezilidské vztahy, emoce nebo poruchy komunikace“.⁶⁵

2.1.1 Druhy konfliktů

Chceme-li konfliktům porozumět a přecházet jim, musíme hledat určitý řád, který nám pomůže orientovat se v nepřeberném množství druhů a typů konfliktů. Odborná literatura nabízí několik způsobů dělení konfliktů. V praxi se konfliktní situace málokdy vyskytují v čisté podobě, většinou jde o jejich vzájemné prolínání či přecházení, například když se párový konflikt rozšíří na skupinový. Nejčastěji se konflikty rozdělují podle počtu osob, kterých se konflikt týká, a podle psychologické charakteristiky střetávajících se tendencí.

Podle počtu zúčastněných osob je konflikty možné rozdělit do čtyř tříd:

1. Intrapersonální konflikty (intrapsychické) – osobní konflikty uvnitř jedince
2. Interpersonální konflikty (párové, dyadické) – konflikty mezi dvěma osobami
3. Skupinové konflikty – vznikají uvnitř dané skupiny lidí, patří sem i konflikty jedince s vlastní skupinou
4. Meziskupinové konflikty – konflikty mezi dvěma či více skupinami lidí a konflikty jedince s cizí skupinou.⁶⁶

Křivohlavý rozdělil konflikty podle převládající psychologické charakteristiky:

1. Konflikty představ, ke kterým dochází tehdy, když se střetnou prvky našeho vnímání, tedy počítky, vjemy či představy. Dva lidé se mohou dívat na tutéž věc a výsledkem je, že každý vidí něco jiného. Vychází se z toho, že na utváření představ se podílí pravidlo zájmu, kdy nevnímáme to, co bychom mohli vnímat, ale vybíráme si, hledáme to, co potřebujeme, po čem toužíme. Při zpracování vjemu dochází ke zkreslování a jedním z faktorů zkreslování je očekávání – dříve než se podíváme, vytvoříme si určitou představu o tom, co

⁶⁵ PLAMÍNEK, *Konflikty a vyjednávání*, str. 18-22.

⁶⁶ Srov. HOLÁ, L. *Mediace : Způsob řešení mezilidských konfliktů*, s. 12.

uvidíme, a poté hledáme do určité míry jen potvrzení, či vyvrácení našeho očekávání. Při zpracování údajů z vjemů hrají určitou roli i předsudky a fantazie. Existence odlišností v představách lidí o stejných věcech je tedy jevem zcela normálním, s kterým je třeba ve styku s druhými lidmi počítat.⁶⁷

2. Ke konfliktům názorů dvou lidí dojde tehdy, když mají různé výchozí informace či hodnotí na základě různých kritérií. Mezi lidmi s odlišnými hodnotícími škálami dojde tedy k rozporu daleko snáze, než mezi lidmi s blízkými strukturami hodnotících škál. K osvětlení přidává Křivohlavý příklad, kdy známkuje dva učitelé jednoho žáka a berou přitom v úvahu jeho znalosti, dovednosti, vyjadřovací schopnosti, vystupování a jiné. Těmto hlediskům však každý přiřazuje různou váhu, proto se pak jejich konečné názory různí.⁶⁸

3. Dalším typem konfliktů jsou konflikty postojů. Postoj je názor zabarvený osobním citovým vztahem, obsahuje kladné nebo záporné hodnocení daného jevu a zpravidla vyústí do ustáleného způsobu jednání. Konflikt postojů je střet odlišných tendencí v jednání. Jelikož je postoj citově zabarvený, je potřeba si dávat pozor na situace emocionálně nabitě, kdy jsou lidé daleko citlivější ke všem zdrojům emocionálních signálů, než v situaci citově neutrální. Pozor je potřeba dávat na neverbální projevy, kterými v záplavě argumentů můžeme vyjadřovat nevráživý vztah k partnerovi. Často se pak může stát, že logicky boj vyhraje, ale emocionálně utržíme velikou porážku.⁶⁹

4. Mezi nejsložitější skupinu konfliktů patří konflikty zájmů a i podle lékařů jsou nejzávažnějším morbidním faktorem ve smyslu nemocnosti. Jde tu o souboj snah lidí, kteří usilují o uspokojení svých potřeb. Jedná se o střetnutí typu „buď já, nebo ty“ ve vyhrocené formě.⁷⁰

Někteří autoři uvádějí další kategorie konfliktů, obvykle nejde o úplnou klasifikaci. Setkáme se s dělením konfliktů podle předmětu sporu, podle období lidského vývoje, Nakonečný rozlišuje konflikt dvou kladných sil, dvou záporných

⁶⁷ Srov. KŘIVOHLAVÝ, J. *Konflikty mezi lidmi*, s. 22-33.

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ Tamtéž.

sil, konflikt kladné a záporné síly a dvojitý konflikt kladných a záporných sil.⁷¹ Křivohlavý hovoří také o konfliktech generačních, konfliktech mužů a žen a konfliktech lidí s různými rysy osobnosti⁷², DeVito vyzdvihuje dělení konfliktů na vztahové a obsahové.⁷³

2.1.2 Způsoby řešení konfliktů

Konflikt určuje metodu řešení. Aby byl konflikt dobře zvládnut, je potřeba, aby se na jeho řešení podílely všechny sporné strany a ty mohly svobodně projevit své názory. Základem plodného řešení konfliktu je komunikace. Nikdy také nevyřešíme konflikt, kterému dostatečně nerozumíme, o kterém nemáme dostatek informací. Musíme být otevřeni k zájmům a pocitům svým i svého partnera. Nejasná komunikace může sama o sobě konflikt způsobit.⁷⁴

Konflikt prochází několika fázemi vývoje. Nejdříve je nutné vzbudit potřebu poznat a řešit zátěžovou situaci, poté nastupuje fáze řešení zátěžové situace. Cílem řešení konfliktu je spokojenost člověka se sebou samým a svou situací.

Konfliktní situaci lze řešit spontánně či záměrně. Spontánně konflikty řešíme egoobranými mechanismy, které mohou být útočné, či únikové. Mezi takové mechanismy patří kupříkladu kompenzace, projekce, racionalizace, potlačení, popření, identifikace, regrese a jiné. Většinou se vyskytují v kombinaci. V případě záměrného řešení konfliktu řeší situaci účastníci sami, nebo prostřednictvím jiné osoby⁷⁵. Vyjednávání bez zapojení třetích osob nazývá Němec „negociací“.⁷⁶ V takovém případě účastníci konfliktu opouštějí účastnickou roli a hrají roli řešitelskou, což není vůbec jednoduché, a proto tento způsob řešení konfliktu často selhává. Nejčastější příčinou selhání bývají potíže ve vzájemné komunikaci, předvídání obsahu diskuze, chybné čtení myšlenek,

⁷¹ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Úvod do psychologie*, s. 340.

⁷² Srov. KŘIVOHLAVÝ, J. *Konflikty mezi lidmi*, s. 6.

⁷³ Srov. DEVITO, J. *Základy mezilidské komunikace*, s. 170.

⁷⁴ Srov. SADDALA, G. *Konflikt, koření života*, s. 65.

⁷⁵ Srov. HOLÁ, L. *Mediace : Způsob řešení mezilidských konfliktů*, s. 19-22.

⁷⁶ Srov. NĚMEC, P. *Public relations: Komunikace v konfliktních krizových situacích*, s. 50.

neschopnost depersonifikace konfliktu a rozdílné kulturní návyky a hodnotové orientace účastníků konfliktu. Řešení konfliktu můžeme tedy delegovat, svěřit jiné autoritě, od které očekáváme podporu, nezaújaté posouzení a konečné rozhodnutí. Přizvanou stranou může být soud, arbitr, facilitátor nebo mediátor⁷⁷.

Soudního jednání využíváme v ideálním případě tehdy, když bylo zcela jednoznačně porušeno právo a o řešení není možné vyjednávat. Praxe je však u nás mnohdy odlišná a u soudní tribuny se setkáváme s případy zcela nesmyslnými, které jen zatěžují soudní systém. Tento formální proces končí vítězstvím a porážkou, není v něm prostor pro vyjednávání a hledání alternativ a důsledkem může být i narušená komunikace mezi účastníky řízení.⁷⁸

Arbitráž, neboli rozhodčí řízení je mimosoudní způsob projednávání a rozhodování sporů mezi stranami. Nejčastěji se stává písemné ujednání o rozhodčím řízení preventivně součástí již uzavírané smlouvy, je zde vypsán počet i osoby rozhodců, anebo alespoň způsob konstituování rozhodčího fóra. Výhodou rozhodčího řízení oproti soudnímu jednání je naprostá mlčenlivost, nemůže tedy dojít ke zneužití informací třetími stranami, dále nižší náklady, možnost kompromisní dohody a především rychlost, kterou například Unie pro rozhodčí a mediační řízení ČR zaručuje ve lhůtách stanovených v Rozhodčím řádu.⁷⁹ Výrok rozhodce má stejnou váhu jako rozsudek soudu. V zemích Evropské unie je to způsob běžně využívaný, přesto se prozatím v České republice nedostal do povědomí laické veřejnosti a pro medializované neúspěšné kauzy získal i negativní nádech, k čemuž přispěla i neinformovanost o tomto způsobu jednání a velmi malé požadavky na osobu rozhodce.⁸⁰

V mediaci a facilitaci jde o zapojení neutrálních odborníků do procesu jednání o řešení, kdežto právo rozhodnout o výsledku řešení si nechávají strany konfliktu. V mediaci umožňuje prostředník vyřešit konflikt dvěma stranám, kdežto ve facilitaci jde o hromadné řešení pracovních a dalších porad

---

⁷⁷ Srov. HOLÁ, L. *Mediace : Způsob řešení mezilidských konfliktů*, s. 22.

⁷⁸ Tamtéž, s. 22-24.

⁷⁹ Srov. UNIE PRO ROZHODČÍ A MEDIAČNÍ ŘÍZENÍ ČR. *Specifika rozhodčího řízení*, dostupné na WWW: <<http://www.urmr.cz/specifika-rozhodciho-rizeni.php>>.

⁸⁰ Srov. JEZDINSKÝ, F. Rozhodčí řízení – pomoc při řešení hospodářských sporů. *Moderní řízení*, roč. 33, č. 9, s. 78-79.

či odborných diskusí pomocí prostředníka, odborníka na vyjednávání. V případě náročného procesu se může facilitace zúčastnit více facilitátorů.⁸¹ Plamínek vysvětlil tyto termíny následovně: „Pokud má řešený konflikt povahu sporu, mluvíme o mediaci, jde-li o problém, příslušný proces bývá označován jako facilitace.“⁸²

2.2 Konflikty v manželství a rodině

Konflikty v mezilidských vztazích jsou nevyhnutelné a i mezi členy rodiny k nejrůznějším sporům a konfliktům dochází. Nutno podotknout, že konflikty v rodině se od těch ostatních liší. Jsou specifické tím, že se týkají osob v závislém a trvalém vztahu. Snad i proto jsou častěji doprovázeny emocemi a silným stresem. Rodina je intimní místo, v rodině je člověk sám sebou, naplno, bez společenské role a vztahy jsou tu velmi osobní. Z toho vyplývá i větší zranitelnost a emoční angažovanost. Způsob jednání účastníků totiž ovlivňuje nejen předmět sporu, ale i společenská sféra, ve které se konflikt odehrává. I úspěšný obchodní manager, kterého vyjednávání s lidmi živí, může mít doma problémy s komunikací a řešením problémů. Specifické jsou rodinné konflikty také v tom, že bezprostředně negativně působí i na další členy rodiny.

Rodina není statický prvek, rodina se mění, vyvíjí a každá změna, i změna k lepšímu, klade na účastníky nároky a je pro ně stresující. Může to být třeba nástup na mateřskou dovolenou, nástup dětí do školy nebo jejich odchod z rodiny. Problémy mohou vyvolat i změny zvenčí. Dříve to s domluvou v manželství bylo celkem jednoduché: „Bůh na nebi, císař na zemi a muž v rodině“ měli hlavní slovo a pravomoc, i když ani tehdy nebyly hádky nic neobvyklého. Dnes je od původních rolí v manželství a rodině upuštěno, vše záleží na dobrovolnosti, ochotě a domluvě. Úkoly vyplývající z rolí v manželství si dnes můžeme vybírat podle chuti, protože žádná pravidla pro výběr neplatí. Dříve každý plnil takové úkoly, které mu tradičně náležely, nesměl si vybírat a společnost vynaložila

⁸¹ Srov. KOCOUREK, J. *Mediace, facilitace a vyjednávání*, dostupné na WWW: <<http://www.jirkoc.cz/nabidka/mediace.htm>>.

⁸² PLAMÍNEK, J. *Jak řešit konflikty: 27 pravidel pro efektivní vyjednávání*, s. 28.

patřičný tlak, aby plnil vše, co se s jeho rolí v rodině pojilo. Pokud dojde k neshodě mezi partnery, nabízí se široký prostor pro diskusi, která ovšem bývá poměrně brzy značně afektivně podbarvená a stává se z ní hádka, protože zde není nikdo, kdo by rozhodl o pravdě či nepravdě. Překvapující jsou výsledky srovnávacího sociologického výzkumu, který se ptal se na četnost hádek a konfliktů v manželství. Téměř 11% českých rodin popírá, že by kdy manželský konflikt prožily, což je s ohledem na míru rozvodovosti u nás trochu překvapivé.⁸³

Plaňava se zabývá otázkou, zda je možné a účelné oddělovat manželské krize od rodinných. Jestliže krize manželského páru nějak zasahuje a ovlivňuje plnění základních funkcí soužití v rodině, pak lze předpokládat propojení manželské krize s krizí soužití v rodině jako celku. Tedy i děti mohou být přímo či nepřímo zataženy do manželské krize a podle odborníků se tak děje dokonce v naprosté většině případů.⁸⁴ Osobně si myslím, že nelze zabezpečit, aby manželské konflikty nezasahovaly do rodinného prostředí, a dokonce tvrdím, že vnímavost dětí je rodiči mnohdy podceňována.

Problémy a krize se v manželském soužití objevují zákonitě, tkví v podstatě manželského vztahu a není třeba za nimi hledat vinu některého z partnerů. S těmito zákonitostmi je třeba počítat, znát je a přizpůsobit jim své postoje a chování. Například v krizi jde především o projevení trpělivosti v jejich průběhu, vyvarování se ukvapených rozhodnutí a uchování si naděje na jejich konec. Jde tady totiž o projev obecné zákonitosti, jak jsem již naznačila.⁸⁵

2.2.1 Příčiny konfliktů v manželství

Někdy se stává, že mladí manželé po krátké době soužití zjišťují, že jejich představy o manželství neodpovídají jejich reálnému životu. Partneři nejsou schopni společně řešit konflikty, což způsobuje napětí, zklamání a odmítání druhého jakožto nejbližšího a sobě rovného partnera. I nepatrné konflikty mohou způsobit krizi, z níž se pak jako jediné možné východisko ukazuje rozvod. Takové

⁸³ Srov. NOVÁK, T. *Hádky v manželství*, s. 11-20.

⁸⁴ Srov. PLAŇAVA, I. *Manželství a rodiny*, s. 150.

⁸⁵ Srov. KRATOCHVÍL, S. *Manželská terapie*, s. 136.

problémy zakoušejí i manželé, kteří často nemají kvůli dětem, domácnosti a zaměstnání čas sami na sebe, svůj vztah nerozvíjejí, a když z rodiny dospělé děti odejdou, mají pocit, že jejich manželství ztratilo smysl. Konflikty v manželství jsou dány jak objektivními životními podmínkami, tak subjektivní nevyzrálostí a často i hříšným chováním.⁸⁶

Příčin konfliktů je bezpočet. Každé manželství je jiné, protože každý člověk je jedinečný. „Rozdíly mezi manžely jsou často vnímány jako ohrožení manželského štěstí. Žádní dva lidé si nebudou vyhovovat natolik dokonale, aby jejich seznámení nebo vzájemná láska automaticky zajišťovala celoživotní harmonii. A tak zjišťujeme, že normální dvojice nežijí bez rozdílů. Manželské štěstí můžeme však čekat jen tam, kde se oba naučili nebo dosud učí tyto rozdílnosti překonávat.“⁸⁷ Příčinou manželského konfliktu může být rozdílné založení partnerů. Jeden je kupříkladu plný energie, rád vymýšlí něco nového, druhý je klidnější, rád bývá doma a čte nebo poslouchá hudbu. Jeden je komunikativní a stále si potřebuje povídat, druhému nevádí hodiny mlčení. Konfliktní může být i odlišné vzdělání, zaměstnání, povolání či postavení ve společnosti. Různost prokreačního rodinného zázemí, odlišný vztah k penězům, odlišné priority či různé výchovné metody mohou také vést k nesčetně mnoha konfliktům. Vzájemný vztah poškozují nevěra mezi partnery i hříšné srdce manželů: pýcha, chamtivost, hněv a jiné – to všechno může znemožňovat porozumění.⁸⁸

Téměř polovina manželství se do deseti let od svého vzniku rozvádí. Proč tomu tak je, zjišťovala Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně v roce 2003. Výzkum se zaměřil na příčiny manželských krizí a zjistil šest okruhů příčin, které hrají při vzniku manželských dysfunkcí hlavní roli. Jedná se o nerealistická očekávání od manželství, nepřipravenost k rodičovství a nedostatečnou adaptaci na narození dítěte. Na druhém místě jsou to vlivy z rodin rodičů a nedostatečná separace od rodičů a s tím spojené přímé intervence do

---

⁸⁶ Srov. *Život z víry*, s. 261.

⁸⁷ Srov. PLOCK, W. Konflikty v manželství – jak je zvládat. *Ethos pro rodinu*, 2007, č. 1, s. 18-21.

⁸⁸ Tamtéž.

soužití mladých manželů. Velkou roli hrají i osobnostní zvláštnosti až abnormality jednoho či obou manželů. Až na nižších pozicích se překvapivě umístil mimomanželský vztah jednoho z partnerů, problematická komunikace a neslučitelnost hodnotových orientací a preferencí. Výsledky tohoto výzkumu se dobře kryjí s rizikovými faktory pro vstup do manželství, které popsal Plaňava v knize *Manželství a rodiny*.⁸⁹

Pro srovnání uvádím i příčiny rozvodovosti v České republice tak, jak je popisuje Pávek:

- rozdílnost povah a zájmů, nezdravá romantika, sexuální nesoulad
- nevěra jednoho z manželů
- závislost na alkoholu a jiných drogách, hrubost, násilnictví
- sexuální deviace, duševní choroby, nezájem o rodinu
- ekonomická nesamostatnost, společná domácnost dvou generací
- velká zaměstnanost žen
- existence dvoukariérových manželství
- ženy podnikatelky = dochází k redefinaci mužské role, muž přejímá úlohu matky, stará se o rodinu, o děti, pokud je bez práce nebo má nižší postavení, než žena, mohou vznikat konflikty.⁹⁰

Jak jsem již naznačila, příčin konfliktů může být mnoho. Pro představu jsem uvedla několik názorů na příčiny konfliktů v manželství, avšak každé manželství je jiné a různé konflikty mohou každým vztahem otrást jinak. Důležité je spíše s problémy v manželství a rodině počítat, neutíkat od nich a umět vyvinout dostatek snahy na jejich řešení. Nutno podotknout, že je třeba umět rodinám v krizových situacích nabídnout podporu či umět odkázat na pomoc krizového pracovníka. Bohužel naše společnost místo aby rodinám v problémech pomáhala, vytváří pro ně takové prostředí, které samo o sobě může problémy vyvolat. Napříč všemi typy rodin je trvalým problémem nejistota uplatnění na trhu práce, která je

⁸⁹ Srov. BLAŽKOVÁ, P.; ŠINDLER, J. Mladá manželství v krizi. *Psychologie dnes*, 2006, č. 3, s. 24.

⁹⁰ Srov. PÁVEK, F. *Rozvody očima soudce*, s. 117.

pocitována hlavně jako problém u žen v mladých rodinách. Když už manželé práci mají, bývají na ně zase kladeny vysoké nároky a je preferováno zaměření se na výkon na úkor kvalitně tráveného volného času s rodinou. Nedostatečná ekonomická podpora rodin s dětmi je všeobecně známá.⁹¹

2.2.2 Řešení manželských konfliktů

Když už manželské spory a neshody nastanou, je třeba se k nim postavit čelem a řešit je. Velmi pomáhá pozitivní postoj k manželství, v němž respektujeme odlišnosti partnera. Někdy je postoj k problému důležitější než problém samotný. Konflikty můžeme zvládat mnoha způsoby, neexistuje žádná příručka pro život, přesný návod, kterého se lze držet. Každý z nás je v jiné situaci, s jiným partnerem, s jinou povahou. Přesto nastíním tři nejčastější způsoby, které manželé pro řešení sporů využívají. V prvních chvílích člověk v konfliktní situaci využívá vlastní zdroje, snaží se problémy zvládnout podle naučených či ověřených metod, možná i rad. Pokud se konflikty vlečou a přerůstají v krizi celé rodiny, častým způsobem bývá obrácení se na pomoc třetí osoby – kněze, mediátora či manželského poradce. Bohužel nejčastějším vyústěním neřešeného konfliktu, který se rozrostl v těžkou krizi, bývá rozhodnutí manželů, popřípadě jednoho z nich, podat žádost o rozvod. Ačkoli jde o nejzávažnější narušení rodinného prostředí, jsou rozvody manželství v dnešní době stále více tolerované, což se projevuje benevolentními zákony a rychlým aktem rozvodu hlavně v případech, kdy se partneři shodnou na vypořádání majetku a péči o děti. Pro složitost tématu rozvodového řízení se budu rozvody zabývat v samostatné kapitole.

---

⁹¹ Srov. DUNOVSKÝ, J. et al. *Sociální pediatrie*, s. 279.

2.2.2.1 Využití vlastních zdrojů k řešení konfliktů

Řešení interpersonálních konfliktů by bylo určitě jednodušší, kdyby se na jejich zrodu nepodílelo více příčin, podmínek a konfliktogenních faktorů. A i když tyto okolnosti leží mimo jednání lidí, vždycky se nějakým způsobem na konfliktu promítnou a tím poznání situace ještě ztíží. Proto čtenáři nenabízím zázračné postupy řešení, ale spíše poukazuji na náročnost řešitelského úsilí. Někdy může dojít k vyřešení konfliktní situace spontánně například tím, že dojde ke změně hodnotové orientace obou nebo jedné strany, či jedna ze stran dosáhne cíle a druhá tento výsledek přijme. Pokud účastníci sami, nebo další nezúčastněné osoby převezmou iniciativu k ukončení a zvládnutí konfliktní situace, mluvíme o záměrném řešení.⁹²

Je zcela zřejmé, že pokud v rodině chybí zdravá komunikace, stává se takové rodinné prostředí jakýmsi podhoubím pro vznik konfliktů. Manželé spolu mají sdílet své radosti i starosti, a pokud je jeden pro druhého nečitelným, pramení mnoho konfliktů právě ze vzájemného nepochopení. Pokud ke konfliktu dojde, je třeba nejen zkoumat příčiny a průběh konfliktu, ale převzít za vzniklou situaci zodpovědnost a uvědomit si, že naše štěstí tkví v našich vlastních rukou. „Žijeme mnohem lépe, když od druhých neočekáváme, že zodpovídají za naše štěstí nebo neštěstí“.⁹³

Jednat s partnerem podle zásad správné komunikace, při které vinnou emoci nedochází ke slovnímu napadení a partneři se při ní navzájem respektují, není vůbec jednoduché a je třeba se takovému způsobu vedení komunikace učit. Na tomto místě bych ráda zmínila metodu „čestného boje“, jejímž autorem je G. Bach a P. Wyden a kterou do našich podmínek převedl a aplikoval Stanislav Kratochvíl s názvem „konstruktivní hádka“. Jde o formu komunikace, při níž jsou v dohodnutém čase otevřeně ventilovány negativní pocity, nespokojenost a kritika vůči partnerovi. Výsledkem je odreagování negativních afektů, kompromisní řešení sporného problému a sblížení dvojice. „Konstruktivní hádka se s účastníky

⁹² Srov. KUCHYŇKA, Z.; HALÍK, T. *Lidé a konflikty*, s. 6.

⁹³ BAUM, T. *Umění přátelského řešení konfliktů*, s. 160.

nacvičuje tak, že se napřed jejich běžná konfrontace o některé sporné otázce spolu s nimi oboduje podle skórovacího formuláře. Pak se jim vysvětlí pravidla a manželé mají předvést hádku znovu podle pravidel, buď na totéž téma, nebo s nějakým jiným zvoleným sporným tématem ze svého manželství. Terapeut zde zasahuje korigováním a usměřováním, např. povzbuzováním k otevřenějšímu a agresivnějšímu vyjádření kritiky, upozorňuje na porušení pravidel, reguluje správné zakončení.⁹⁴ Těto metody využívají často právě manželští terapeuti, přičemž pro účely diplomové práce bych z této metody využila pouze zásady konstruktivní hádky, které lze do běžného života snadno aplikovat:

1. Hádky se může konat pouze po předběžné dohodě, je třeba určit vhodné místo a čas. Nevhodné by bylo hádat se před dětmi, v době, kdy čekáme návštěvu, nebo když máme jít do divadla.
2. Hádky se má konat co nejdříve po kritické události. Když něco řešíme hned, plní emoci, není to dobré. Správné však není ani to, když věci přecházíme a necháváme je v sobě hromadit.
3. Ten, kdo hádku začíná, si má předem ujasnit, o co mu jde a čeho chce dosáhnout. V této chvíli bych doporučovala zamyslet se, co naše jednání zřejmě vyvolá a zda je taková reakce žádoucí.
4. Je důležité k hádce přistupovat tak, že jejím cílem není porazit druhého, ale společně zvládnout problém.
5. Hádky má dodržovat pravidla „fair play“, prohřešky proti čestné hře jsou rána pod pás, kdy argumenty nejdou k věci, ale mají partnera zasáhnout na jeho citlivém místě. Mezi čestnou hru nepatří ani přitlačení ke zdi, vytahování starých odbytých věcí, tzv. praní špinavého prádla, ani útok proti osobám nebo předmětům, které má partner rád. Prohřeškem proti čestné hře je i generalizace, kdy partner zevšeobecňuje například ve smyslu „Ty mně nikdy nepomůžeš!“. Konstruktivní hádky se vyhýbá používání nepřiměřených prostředků, jakým mohou být například výhrůžky rozvodem.⁹⁵ Někteří manželští terapeuti do prohřešků proti fair play řadí i podsouvání úmyslu a čtení myšlenek.

---

⁹⁴ KRATOCHVÍL, S. *Manželská terapie*, s. 77- 78.

⁹⁵ Tamtéž, s. 78.

Nechávám otevřené, zda autor vhodně zvolil označení „konstruktivní hádka“. V hádce jsou vždy obsaženy emoce a dle mého soudu tedy nemůže být konstruktivní. Sama bych se přikláněla spíše k označení „konstruktivní dialog“.

Pokud jsme k „hádce“ vystihli správný okamžik i vhodnou atmosféru, určitě při komunikaci prospěje použit vhodný tón. „Vlídna odpověď odvrací rozhořčení, kdežto slovo, které ubližuje, popouzí k hněvu“ (Př 15,1). Je dobře, když partner umí odpouštět, protože sám žije z Božího odpuštění. Pokud se partner prohřešil něčím zlým, je na druhém, zda prosby o odpuštění vyslyší. Vědomé odpuštění, ze srdce, to je možné hned. Ale lidská duše, zvláště duše ženy, k tomu ještě potřebuje určitý čas. Překonat hořkost potřebuje čas, ale sama Bible nás před hořkostí varuje. Ze statistiky vyplývá, že ženy mají k zahořklosti větší sklon než muži. Ale každá krize je příležitostí k růstu, ke zrání – aniž bychom přítom zahořkli.⁹⁶

2.2.2.2 Řešení manželských konfliktů za pomoci třetí osoby

Jestliže se partnerům nedaří problémy vyřešit, protože je to nikdo nenaučil či jejich vlastní aparát na komplikovaný problém nestačí, pak je dobré najít někoho, komu oba důvěřují, aby jim pomohl. Může se jednat kupříkladu o rodinného kamaráda, příbuzného, duchovního, manželského terapeuta či mediátora, o kterém píše v posledních kapitolách. Především to má být člověk, s jehož intervencí souhlasí oba partneři, který vyhovuje specifickým nárokům na úlohu řešitele, umí se ovládat a má znalosti, dovednosti a zkušenosti v řešení konfliktních situací. Naivní by bylo myslet si, že zneprátelené strany hledají a chtějí objektivního a spravedlivého posuzovatele svých činů. Většinou touží po někom, kdo jim dá za pravdu a pochopí jejich stanovisko a uzná ho za správné. Tomu musí umět řešitel odolat.⁹⁷

Jednou z variant, kde hledat podporu v době, kdy je člověk na rozcestí, nerozumí sám sobě ani situaci, ve které se ocitl, je pastorační pomoc. Jejím cílem je zabránit eliminaci víry a života z víry v době obtíží a pomoci k orientaci, jejíž

⁹⁶ Srov. PLOCK, W. Konflikty v manželství – jak je zvládat. *Ethos pro rodinu*, 2007, č. 1, s. 22-23.

⁹⁷ Srov. KUCHYŇKA, Z.; HALÍK, T. *Lidé a konflikty*, s. 68.

součástí je i odkázání na potřebné odborníky. Ani pro pastorujícího však není pozice třetí nezaujaté strany jednoduchá, i on si musí dávat pozor, aby neobhajoval jednu stranu proti druhé a nebyl tak vtažen do problému jako jeho aktér. Vyslechnout si jen jednu stranu totiž vždy znamená vidět problém neúplně.⁹⁸

Mnohdy je nutná odborná pomoc poraden. Nejčastěji se manželé se svými problémy obrací na odborníky v partnerských vztazích - manželské poradce, které u nás sjednocuje Asociace manželských a rodinných poradců. Manželské a rodinné poradenství je specializační obor psychologie, který využívá psychologické postupy na problémy vznikající v manželství a v partnerských vztazích. Většinou je poradenství aplikováno v rámci sociálních služeb jako jedna z podob odborného sociálního poradenství. V nejlepším případě s manželskou dvojicí pracuje terapeutický tým, tedy muž a žena. Dovolím si říci, že u nás stále panuje nedůvěra v psychology a tedy i manželské poradce, snad kvůli možnému stigmatu klientů či jiným předsudkům. Ve společnosti koluje názor, že „nekřesťanští poradci a psychologové manželům příliš ukvapeně radí, aby se rozešli, a vinu svalují většinou na někoho jiného nebo na okolnosti. Lidé, kteří na sobě sami nepoznali, jak moc evangelia proměňuje život ani jak Bůh miluje, jsou samozřejmě rychle hotovi a schválí rozvod.“⁹⁹ Domnívám se, že takto rychlé odsouzení si manželští a rodinní poradci nezaslouží, i když asi stejně jako slýcháme o povedeném či nepovedeném lékařském zákroku, jsou i terapeuti, kteří na duši manželů ba duši celé rodiny napáchali něco špatného. Pro práci terapeuta je proto důležitá vlastní sebereflexe, jejíž součástí je i odstranění nevědomých předsudků kupříkladu vůči zmiňovanému křesťanství. Terapeutovy znalosti, dovednosti a osobní zkušenosti ovlivňují jeho odborný přístup, vnímání a hodnocení celé situace. Mým záměrem není popisovat chybné kroky terapeuta, ani psát o možných terapeutických směrech, ale pouze čtenáře s manželskou

---

⁹⁸Srov. OPATRŇY, A. Obtíže v manželství. *Pastorace*, dostupné na [www: http://www.pastorace.cz/index.php?typ=texty&sel_char=&sel_tema=167&sel_podtema=841&sel_text=2651](http://www.pastorace.cz/index.php?typ=texty&sel_char=&sel_tema=167&sel_podtema=841&sel_text=2651).

⁹⁹PLOCK, W. Konflikty v manželství – jak je zvládat. *Ethos pro rodinu*, 2007, č. 1, s. 27.

terapií seznámit a trochu i „oddémonizovat“ terapeuta. Na konci této kapitoly se zamýšlím nad oprávněností manželské terapie.

Míst, kde se provozuje manželské poradenství, je celá řada. Manželské a rodinné poradenství je většinou dotováno státem, obcí či neziskovými organizacemi. Novák a Průchová zastávají názor, že služby psychologa využívají především střední a chudší vrstvy společnosti.¹⁰⁰ Tomuto výroku bych ráda oponovala s odkazem na výzkum Blažkové a Šindlera, který ukazuje, že „klientela poradenských zařízení je mírně vzdělanější a bohatší“.¹⁰¹ Cílem rodinné terapie je změna celého rodinného systému, jehož následkem je pak změna chování jedinců. Terapeut při tom podporuje společenské hodnoty a především hodnoty rodiny. Samozřejmostí jeho přístupu má být nestrannost. Jelikož by měl být poradce schopný pomoci oběma stranám, není vůbec důležité, kdo se na něj obrátil jako první. Předmětem diskuzí o manželském poradenství je, zda má být terapeut direktivní a klientům radit, nebo neradit a zvolit nedirektivní přístup, který klienta podněcuje k tomu, aby se rozhodl sám. V tom se jejich práce s lidmi v manželské krizi mnohdy liší od postoje advokáta, od něhož nemohou manželé záchranu manželství očekávat. Advokát v rozvodovém řízení zastupuje pouze jednoho z manželů, kdežto terapeut je nestranný, neutrální a korektní. Terapeut se navíc může věnovat i nepříjemným situacím, které lze očekávat před i po rozvodu, stejně jako v jeho průběhu, a jejichž řešení se většinou rozvádějící manželé nevyhnou. Jak manželský poradce při terapii postupuje, záleží hlavně na okolnostech – například na tom, kdo si rozvod přeje. Mohou to být oba manželé, jeden z nich, ale někdy také pouze někdo z jejich blízkých, například rodiče či milenec. V takovém případě musí odborník zvážit, zda by místo rozvodového poradenství nebylo lepší zvolit spíše poradenství rodinné.¹⁰²

Problémy mohou nastat, pokud se budeme ptát na oprávněnost manželské terapie. Psychoterapeutický vztah klade vysoké mravní nároky nejen na klienty, ale především na terapeuta. Pravdivost a věrnost vyžadované po klientech by měla být součástí i terapeutova charakteru. I kroky manželského terapeuta mají svůj

¹⁰⁰ Srov. NOVÁK, T.; PRŮCHOVÁ, B. *Předrozvodové a rozvodové poradenství*, s. 13.

¹⁰¹ BLAŽKOVÁ, P.; ŠINDLER, J. Mladá manželství v krizi. *Psychologie dnes*, 2006, č. 3, s. 22.

¹⁰² Srov. NOVÁK, T.; PRŮCHOVÁ, B. *Předrozvodové a rozvodové poradenství*, s. 13-14, 17-18.

etický rozměr. Při terapii můžeme hodnotit, zda postupy terapeuta jsou morální popřípadě shodné s etickým kodexem manželských poradců. Tážeme se po tzv. „*etickém sdílení*“¹⁰³, ve kterém jde především o vztah mezi terapeutem a klientem. Hodnocení podrobujeme i výstupy manželských terapií, zda jejich vzájemné terapeutické úsilí vedlo ke zdárnému cíli a tento cíl je prospěšný pro vzájemné soužití partnerů, pro rodinu i pro celou společnost. Hovoříme o „*etice zodpovědnosti*“¹⁰⁴, posuzujeme, co terapeut vykonal.

Když už k terapii někdo přijde, je to pozitivní náznak toho, že se se situací dá ještě něco dělat, že o řešení problému alespoň jeden partner stojí. To je pro terapeuta velká výzva, která se však stává i velkým závazkem. Otázkou je, na kolik je terapeut zodpovědný za konečný výsledek terapie a kdo má právo posuzovat, který výsledek terapie je ten správný – v případě, kdy konflikty škodí dětem, jehož projevy lze spatřovat třeba na školních výsledcích. Cílem je zachovat rodinu, ale lze tento požadavek uplatnit v každém případě? Z praxe víme, že nic není jen černobílé.

Terapeut zastává těžkou úlohu; musí uvědomit klienta o tom, že s ním není v koalici a že je důležitá změna u něho samotného. Klienti mívají občas pocit, že jim terapeut bude v jejich situaci přitakávat a společně se domluví, jakými kroky na partnera zapůsobit, aby se změnil. K takové situaci může přispět i terapeut sám tím, že při setkávání pouze s jedním partnerem získává zkreslený obraz o druhém partnerovi. Terapeuti mívají také svoje problémy, ač oni sami i mnozí laici by viděli raději opak. Faktem je, že terapie jednoho z manželů vede často k rozvodům, ke kterému by nedošlo, kdyby se do terapie zapojili partneři oba. Jenže terapie má být postavená na tom, že pokud mohu něco změnit, tak jsem to jediná já sám, svým novým pohledem na věc, novým postojem.¹⁰⁵

Je terapeut ten, kdo má rozhodovat o dalším osudu rodiny, jakým směrem se bude celá situace ubírat? I když je na jedné straně sporu vyřčené jednoznačné

¹⁰³ ŠPITZ, J. Etické souvislosti vztahové odpovědnosti v terapii – etika pro třetí tisíciletí? *Institut rodinné terapie a psychosomatické medicíny v Liberci*, dostupné na [www: <http://www.lirtaps.cz/psychosomatika/psomweb2004_5/spitz_504.htm>](http://www.lirtaps.cz/psychosomatika/psomweb2004_5/spitz_504.htm).

¹⁰⁴ Tamtéž.

¹⁰⁵ Srov. GARDNER, R. *Rozvod – a čo ďalej?*, s. 10.

rozhodnutí rozejít se, terapeut si musí uvědomit, že taková období mohou vystřídat i chvíle, kdy si manželé myslí, že ještě budou schopni všechno napravit. Nabádat rodiče rozvádějících se dětí, aby si vybrali jednu z možností, protože delší neschopnost rodičů rozhodnout se pro rozvod škodí dětem i dalším zúčastněným je možná dobrou myšlenkou, ale terapeut tak může rodinu připravit o otevřenou možnost volby. Terapeutickým cílem není partnery smiřovat, ale ani je podporovat v tom, aby se rozvedli. *„Rozhodnout se musí jedině sami. Prvořadou úlohou odborníka je pomoci páru objasnit si situaci a poskytnout mu také informace, které by byly užitečné při konečném rozhodování.“*¹⁰⁶ Ať už se manželská krize bude vyvíjet jakkoliv, je důležité, aby si partneři uvědomovali, že vinu za své jednání nesou jedině oni. Obviňovat poradce za nesprávné rozhodnutí je stejně tak nepřiměřené jako děkovat mu za moudrou radu. Pokud je pracovník opravdu nestranný, nebudou partneři reagovat projevy vděčnosti ani odsuzováním. Jeho otázky, byť nedirektivní, nutí klienty dívat se na celou věc z jiné perspektivy, klást si různé otázky a hledat na ně vlastní odpovědi.

I když bude terapeut ostražitý vůči předsudkům a vlastním tendencím nepřiměřeně zasahovat do vývoje terapie a bude se řídit etickým kodexem manželských poradců, nemůžeme popřít, že jeho vliv na vývoj manželského prostředí je i přesto obrovský. Když budeme vycházet z toho, že poradnu navštěvují lidé v krizi, tedy v době, kdy jsou nejvíce otevření důvěře a pomoci odborníka, určitě bude mít poradcovo slovo velký účinek na vývoj manželské krize.

2.2.2.3 Prevence – výchova k manželství a rodičovství

Nejjednodušším způsobem, jak řešit manželské krize, je přistupovat k manželství tak, aby k vleklým konfliktům vůbec nedošlo. Zvláštní význam ve výchově k manželství hraje vzdělání, rodinná výchova a budování ctností a hodnot společnosti i přístup rodinných center. Hned v úvodu si dovoluji skeptickou poznámku, že není jednoduché vychovávat společnost k manželství

¹⁰⁶ GARDNER, R. *Rozvod – a čo ďalej?*, s. 7.

a rodičovství, tedy k hodnotám, jejichž přitažlivost přebily falešné trendy prezentované masmédií (např. touha po senzacích a profitu, extrémní flexibilita, povrchnost, nejistota a konzumní život). Z takového pohledu je církev jediným místem, které se vždy zasazuje o nedotknutelnou důstojnost všech lidí a o postoje a podmínky příznivé dětem. Církev se také jako jediná zabývá systematickým výkladem a přípravou na manželství, vysvětluje budoucím manželům, jaký význam a smysl má manželství před Bohem a proč je manželství svátostí. Příprava na církevní sňatek se odehrává vždy, setkání může být několik, záleží na farnosti i na zkušenostech snoubenců. Někdy je třeba zaměřit se více na připomenutí křesťanství a víry, jindy se rozhovory týkají spíše samotného manželství, setkání nabízejí zodpovězení dosud nevyřešených otázek, urovnání si svých očekávání a představ o manželství. Sama nejvíce na církevní přípravě na manželství oceňují, že budoucí manžele na manželství systematicky připravuje a tím zvyšuje „čekací dobu“ mezi požádáním o uzavření manželství a sňatkem, protože dnes je možné uzavřít manželství jen několik dní po tom, co se pro tento krok člověk rozhodne.

Apoštolská adhortace *Familiaris consortio* rozlišuje tři stupně přípravy na manželství: vzdálenější, bližší a bezprostřední přípravu. Vzdálenější příprava probíhá v dětství a dospívání a to hlavně v rodině a ve škole. „Tato příprava by především měla dosáhnout jednoho cíle: aby každý věřící povoláný k manželství hluboce pochopil, že lidská láska ve světle lásky Boží sehrává v křesťanské etice hlavní roli.“¹⁰⁷ V době zasnoubení nastává bližší příprava. Při dostatečném počtu snoubenců může kurz v rámci bližší přípravy probíhat ve farnosti. Může se však také konat v biskupských vikariátech nebo na děkanských úradech. Kurzy se soustřeďují na křesťanskou nauku o manželství, při kterém využívají hlediska psychologie, medicíny a jiné humanitní vědy. Papežská rada pro rodinu usiluje, aby přípravy nebyly příliš krátké a nezredukovaly se tak na pouhou formalitu. V bezprostřední přípravě jde o uvedení snoubenců do svatebního obřadu, o porozumění významu jednotlivých znamení a liturgických textů. Bezprostřední

---

¹⁰⁷ Srov. TRUJILLO, A.L.; HELÍN, F.G. *Příprava na svátost manželství*, s. 14.

přípravy je dosaženo speciálními intenzivními setkáními nejčastěji ve farnosti, ke které snoubenci patří a kde se bude odehrávat obřad.¹⁰⁸

Naše představy o manželství a rodičovství se tedy neformují jen několik měsíců před svatbou, i když v tomto období je pro snoubence manželství a rodina stěžejním tématem jejich rozhovorů. Výchova k manželství a rodičovství je založena vlastně na celoživotním vzdělávání. Tím, že jsme mohli celé své dětství intenzivně pozorovat manželství svých rodičů, si do svého partnerského života přinášíme vzory, které konfrontujeme s rodinnými modely partnera. Záleží i na vychování k toleranci, samostatnosti, nesobecké pomoci v domácnosti, vhodným návykům a odpovědnosti, každý rodič by měl domýšlet, že vychovává nejen své dítě, ale také budoucího manžela či manželku. Jejich partneři to jednou ocení, nehledě na to, že deficit těchto hodnot se přenáší z generace na generaci.¹⁰⁹

K menšímu výskytu neúspěšných manželství by se v dnešní době mohly velkou měrou podílet i vzdělávací systémy, které v rámci své výuky o některých otázkách rodinné psychologie hovoří. Bohužel si mnozí neuvědomují, že výchova k manželství a rodičovství je pro mladého člověka mimořádně důležitá, prvořadými předměty ve škole zůstává matematika, fyzika či cizí jazyk. Mnozí lidé by rodinnou výchovu na školách vůbec neprobírali, předpokládají, že když člověk biologicky dospěje a může se stát matkou či otcem, hned ví, jak se adaptovat na manželské soužití a jak vychovávat děti. Výchova k manželství a rodičovství však jednak stále nepatří mezi důležité předměty, ale dokonce ji nepřednášejí lidé, kteří by na to měli speciální výcvik. Škola může dětem pomoci pochopit i faleš reklamních sloganů, bulvárních novin či světa televize, kde jsou muži a ženy v opojení šťastné romantické lásky, kdy ženy jsou stále tak šarmantní, že je muž nikdy nepřestane zbožňovat. Školy by měly v dětech vypěstovat zodpovědnost a smysl pro povinnost, protože tyto vlastnosti jsou pro přežití rodiny a společnosti nevyhnutelné. Bohužel v posledních letech jsme svědky poklesu úcty k hodnotám, jako jsou právě zodpovědnost a povinnost, což jistě přispívá i k zvýšení rozvodovosti. Můžeme si položit i otázku, jakým vzorem

---

¹⁰⁸ Srov. TRUJILLO, A.L.; HELÍN, F.G. *Příprava na svátost manželství*, s. 13-25.

¹⁰⁹ Srov. SIMAJCHL, L. *Láska pod lupou*, s. 16-18.

jsou učitelé pro své žáky, pokud si sami nepřipouští zodpovědnost za vliv na výchovu svých žáků?¹¹⁰

Na mnoho věcí se nelze předem dokonale připravit a mnohdy až samotným vstupem do manželství či několika lety prověřeným manželstvím poznáváme, co je pro vztah dvou lidí opravdu důležité. Mezi takové podstatné momenty by mnozí jistě zařadili potřebu věnovat druhému dostatek společného času, potřebu zájmu o partnerův pracovní život, s čímž souvisí i umění naslouchání a projevování vzájemné úcty jakýmkoliv způsobem. Někteří z partnerů by za nejvýznamnější považovali pěkné smýšlení o partnerovi na veřejnosti, protože problémy ve vztahu se mohou stát posměchem a hlavním tématem hovoru na veřejnosti. Z takového partnerství se pak stává spíše soupeření. Ve vztahu by se nemělo šetřit chválením, protože pochvala je takové pohlazení, které potěší od každého, ale od partnera nejvíce. Cestou k růstu ve vztahu je odpuštění. Chybuje každý a odpouštět je potřebné. „Snášejte se navzájem a odpouštějte si, má-li kdo něco proti druhému. Jako Pán odpustil vám, odpouštějte i vy.“ (Ko 3,13). Velké požehnání vidí Kaleta ve společné motlitbě a sešlosti u Bible. Při tom všem by muž a žena neměli zapomínat na společný cíl svého života, který si slíbili před Bohem v den svatby.¹¹¹

2.2.3 Rozvod a rozpad rodiny

Manželství má velkou hodnotu. Křesťanské manželství je dokonce chápáno jako svátost, z čehož se odvozuje i vnitřní a vnější nerozlučitelnost, tedy že manželství nemůže být zrušeno ani manžely samotnými, ani jinou mocí. Ale i křesťanská manželství, stejně jako každé jiné, se může dostat do takové krize, kdy jedinou cestou ve vývoji je rozvod manželů. Cílem této kapitoly není popisovat jednotlivé kroky rozvodového řízení v případě civilního a církevního sňatku, ale zamyslet se nad důsledky rozvodu a zájmem dítěte.

¹¹⁰ Srov. GARDNER, R. *Rozvod – a čo ďalej?*, s. 217.

¹¹¹ Srov. KALETA, J. *Prevence manželských konfliktů. Křesťanské společenství*, dostupné na [www : http://www.ks-sch.cz/idea/24/prevence_m.pdf](http://www.ks-sch.cz/idea/24/prevence_m.pdf).

V českém právu můžeme rozlišit rozvod sporný, tedy klasický, a nesporný. Rozvod nesporný neboli smluvený je založen především na ochotě komunikovat a činit kompromisy. Je to rozvod dohodou, což však neznamená, že není pro rozvádějící emočně zatěžující. Dohodnout se na všech otázkách spojených s rozvodem zvládají většinou jen manželé, v jejichž vztahu nejsou pocity křivdy, nenávisti, ublíženosti a touha po pomstě. I přesto musí před soudem vystupovat jako žalobce a žalovaný. Podmínkou nesporného rozvodu je, že musí být splněny všechny zákonem dané podmínky rozvodu, a to současně – manželství trvalo alespoň jeden rok, přičemž nejméně šest měsíců spolu manželé nežijí, k návrhu na rozvod se musí druhý manžel připojit a společně musí předložit písemné smlouvy upravující vypořádání vzájemných majetkových vztahů, práva a povinnosti společného bydlení a případnou vyživovací povinnost pro dobu po rozvodu. S tím musí být soudu předložen i pravomocný rozsudek soudu o schválení dohody o úpravě poměrů, tedy výchovy a výživy nezletilých dětí na dobu po rozvodu. Nepochybnou výhodou nesporného rozvodu pak je, že veškerá soudní jednání probíhají v klidné atmosféře, kdy manželé nemusejí na sebe navzájem „házet špínu“, aby dali najevo, že jejich vztah je skutečně trvale a hluboce rozvrácen. Nikdo není označován za viníka, vše je vyřešeno v jednom rozvodovém stání, které je stejně jako celý rozvodový proces velmi krátké a především rozvedení manželé odcházejí ze soudní síně jako dva lidé, kteří jsou schopni spolu nadále komunikovat například i o budoucí výchově dětí.¹¹²

Ve sporném rozvodu proti sobě stojí dvě strany, které mají na rozvod či na jeho příčiny odlišný názor. Soud se vedle zjišťování existence hlubokého a trvalého rozvratu manželství zajímá i o příčiny rozvratu. Laicky řečeno jde o praní špinavého prádla, kdy je partner schopen před soudem přednést cokoli, co se ho v minulosti dotklo. Mnohdy jsou v soudní síni vysloveny i velmi intimní věci z manželské minulosti v přítomnosti jiných, většinou blízkých lidí. Úkolem soudce však není partnery umravňovat, musí jim poskytnout zákonný prostor pro vyjádření. Proto se také často stává, že po rozvodovém řízení nejsou manželé

---

¹¹² Srov. PRŮCHOVÁ, B. *Slušný rozvod*, s. 30-33.

schopni ani ochotni spolu dále slušně komunikovat, což vede k dalším, zdlouhavým, nepříjemným a i finančně nákladným soudním řízením.¹¹³

Sporný rozvod klade na rozvodového soudce velké nároky. Manželé si v případě sporného řízení odebírají možnost rozhodnout o budoucím stavu rodiny jen proto, že nejsou schopni vzájemného pochopení a komunikace. I když soudce ví, co je podle práva nutné udělat, může se to přičít jeho svědomí. Nedívá se jen na přání manželů, ale především na jejich skutečný zájem a hlavně zájem dítěte, protože rozvodem jejich společný život nekončí. Výsledkem pak může být, že není výherce a poražený, ale obě strany jsou s účinkem soudu nespokojeny. Kromě odvolání však s takovým rozsudkem nelze dělat nic jiného, než ho respektovat. Z toho je tedy zřetelné, že rozvodem spory mezi rozvedenými manžely nekončí. Pomocí při rozhodování soudců o správném výsledku jsou etické kodexy, v kterých je obsažena povinnost nestrannosti, nezávislosti, bezúhonnosti, důstojnosti, rovnosti a odbornosti. Správnost rozsudku však nelze bezpochyby jednoznačně určit, proto je možnost využít nesoudních mechanismů jako mediace, kdy partneři odpovědnost za správné řešení nepředávají instituci či třetí osobě. Mediace je přínosná také v případech, kdy se manželé chtějí vyhnout justičnímu systému například kvůli průtahům v řízení nebo kvůli nedůvěře v nestrannost soudu.¹¹⁴

Rozvod je traumatizující událostí pro samotné aktéry, širší rodinu, ale především pro děti, u kterých je až třikrát větší pravděpodobnost výskytu emočních potíží a problémů než u dětí z nerozvedených manželství. Rozvod je období stresu, frustrace důležitých lidských potřeb a jeho důsledky mohou účastníky rozvodu ovlivňovat po celý život.¹¹⁵ Před rozvodem manželství bohužel nelze děti zcela uchránit, jedině že bychom rozvod manželů s nezletilými dětmi zakázali, což je však představa zcela nereálná.¹¹⁶ Četné výzkumy ukázaly, že neexistuje věk, ve kterém by dítě rozvodem rodičů netrpělo, pouze jeho reakce

---

¹¹³ Srov. PRŮCHOVÁ, B. *Slušný rozvod*, s. 30-33.

¹¹⁴ Srov. ŠTIČKA, M. *Aplikace etický postupů v soudním systému ČR*, dostupné na [www : http://www.transparency.cz/pdf/evs_justice.pdf](http://www.transparency.cz/pdf/evs_justice.pdf).

¹¹⁵ Srov. MATĚJČEK, Z., DÝTRYCH, Z. *Krizové situace v rodině očima dítěte*, s. 39.

¹¹⁶ Srov. HRUŠÁKOVÁ, M. *Rozvod a paragrafy*, s. 45.

jsou v určitých obdobích vývoje jeho osobnosti různé, rozdílnosti jsou i u chlapců a děvčat. Rodiče ani další blízcí lidé si mnohdy následky traumatického rozvodového období ani neuvědomí, zvláště proto, že jsou u dětí patrné mnohdy až v pubertě či v dospělosti. Následky na psychice dítěte zanechává napjatá a stresující atmosféra opakovaných soudních řízení o určení styku s dítětem, o výživném a majetku i opakované návštěvy dítěte u soudních znalců. Mezi nejčastější důsledky protahovaných soudních řízení patří zhoršující se školní prospěšnost,¹¹⁷ poruchy spánku, pomočování, zvracení, dokonce i deprese a antisociální chování. Je dobré si uvědomit, že dítě je zpravidla vnímavější vůči tomu, co se v rodině děje, než si jsou dospělí ochotni připustit.¹¹⁸

Důsledkem rozvodu není jen negativní vliv na psychiku dětí, ale i změněná ekonomická a bytová situace, která negativně postihuje především ženy s nezletilými dětmi. Podle Schimmerlingové se ekonomická situace rozvedených otců, kteří mají děti ve své péči, rozvodem většinou nesnižuje. Dokonce i výživné, které platí matka na děti, není tak významným příjmem jako je otcův příspěvek u matek s dětmi. Osamělý rodič se potýká i se zvýšenými nároky na chod domácnosti a výchovu dětí. Zhoršená ekonomická situace se promítá i v trávení volného času. Mnohdy se zapomíná i na situaci otce, kterému není dítě svěřeno do péče. Muži takto s dětmi ztrácejí kontakt a později i zájem budovat s nimi hlubší vztah, což usuzují z faktu, že otcové dodržují vyživovací povinnost jen ve 44%¹¹⁹ případů. Bohužel v ČR doposud chybí oficiální státní podpora mediace, která se jeví jako jediná, která disponuje prostředky na změnu těchto trendů.¹²⁰

V této kapitole jsem se zaměřila na problematiku konfliktu, která je pro mediaci stěžejním tématem. Z výše uvedeného mimo jiné vyplývá, že není důležitý jen výsledek sporu, ale také jeho průběh. A v rodinných konfliktech to platí dvojnásob.

---

¹¹⁷ Srov. ELIOT, J.; PLACE, M. *Dítě v nesnázích – prevence, příčiny, terapie*, s. 101.

¹¹⁸ Srov. TRNKA, V. *Děti a rozvody*, s.138.

¹¹⁹ Srov. AMČR, LIGA OTEVŘENÝCH MUŽŮ. *Problematika mediace v péči o děti*, dostupné na [www: web.ilom.cz/downloads/rada_vlady_prezentace_mediacce.ppt](http://www.web.ilom.cz/downloads/rada_vlady_prezentace_mediacce.ppt).

¹²⁰ Srov. SCHIMMERLINGOVÁ, V. *Sociální situace neúplných rodin v čele s otcem*, s. 22.

3 MEDIACE JAKO METODA ŘEŠENÍ KONFLIKTŮ

Jelikož jsem v předchozích kapitolách popsala manželství a rodinu, jejich smysl, důležitost i konflikty, ke kterým v praxi dochází, i jaké důsledky tyto konflikty mají, nabízím teď možnost jejich řešení. Jedním z východisek konfliktů je mediace. Výhody mediace naznačuji v jejím definování, v popisu mediačního procesu i v úkolech mediátora.

3.1 Definice mediace

Jednou z metod k řešení konfliktů mezi manžely, ale i mezi občany vůbec je metoda mediace. V povědomí veřejnosti není doposud příliš známá, a pokud ano, tak je spojována s trestním právem a Probační a mediační službou. Mediace v netrestních věcech je pojmem stále neznámým. Osobně ji však hodnotím jako nejvhodnější metodu řešení konfliktů ve vztazích, které mají dlouhé trvání - například vztahy rodinné, partnerské, pracovní či obchodní. V trestní mediaci je prospěšná pro pachatele a oběť trestného činu za předpokladu, že se tito lidé budou v době budoucí nadále potkávat. Na mediaci mne upoutala jednak univerzálnost jejího využití, a jednak fakt, že kombinuje vědní disciplíny, jako je psychologie, právo a sociální práce. Oceňuji, že je oproti soudnímu řízení časově a finančně méně náročná a především šetrnější z lidského hlediska.

Mediace je u nás poměrně mladá metoda, která se uplatňuje v právu, poradenství, psychologii, sociální práci, pedagogice i v jiných oblastech společenského a ekonomického života. Protože je to metoda, která se vyvíjí dynamicky, jednoznačně ji definovat je obtížné. Pojem mediace vychází z latinského *medius*, což znamená střední, nestranný, neurčitý. „Mediace je zásah do konfliktu třetí, neutrální stranou, která pomáhá konfliktním stranám ve vedení nebo řešení jejich sporu.“¹²¹ Zásah mediátora je zde chápán jako řízení procesu komunikace, nikoliv zásah do věcné stránky konfliktu. Mediátor zprostředkovává

---

¹²¹ DUFFY, K.G., GROSCH, J.W., OLCZAK, P.V.: *Community mediation.*, s. 22.

komunikaci, pomáhá naformulovat zájmy účastníků a analyzovat jejich situaci, ale o způsobu a výsledku řešení nerozhoduje.

Pro účely trestního řízení definuje mediaci Zákon o Probační a mediační službě jako mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávanou v souvislosti s trestním řízením. Mediace lze provádět jen s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného. Mediace se týká především odklonů v trestním řízení, ale není vyloučena v žádném trestním řízení, protože usmíření pachatele s obětí může mít psychologický přínos u jakéhokoliv trestného činu. Dříve se uvažovalo, že by mediační činnost úředníků Probační a mediační služby ČR mohla být v budoucnu využívána rovněž v rámci občanskoprávních sporů, dnes je tendence opačná a uvažuje se o rozdělení Probační a mediační služby ČR na dvě části tak, že by byla mediace přenechána neziskovému sektoru či jiné organizaci než Probační a mediační službě ČR.¹²²

Holá při definování mediace klade důraz na mediaci jako komunikační metodu. Hovoří o mediaci jako o způsobu řešení mezilidských konfliktů, při níž neutrální kvalifikovaná osoba pomáhá účastníkům konfliktu ve vzájemném dorozumívání, jehož cílem je dosažení spokojenosti s průběhem a výsledkem řešení konfliktu. Mediátor není prvotně zaměřen na problémy klientů, ale na klienta samotného, kdy aktivuje jeho nevyužitý zdroj řešení konfliktní situace.¹²³ Cílem mediačního procesu je nalezení řešení, které by v maximální možné míře odpovídalo představám všech zúčastněných stran. V trestních věcech je cílem mediace dosažení takového výsledku, který bude mít určitý význam pro rozhodování v řízení před soudem.

Výsledkem mediace nemusí být vždy jen dohoda, ale rozeznáváme čtyři různé způsoby ukončení mediace. Nejlepším možným řešením je dosažení dohody, která je uskutečnitelná, srozumitelná, nevyvolává nebezpečí jiného konfliktu a uspokojuje všechny účastníky. Výsledkem může být i dohoda o odkladu nebo přerušení, kdy se klienti domluví na pokračování jednání

---

¹²² Srov. ŠČERBA, F. *Metody činnosti probační a mediační služby. Trestní právo*, 2002, č. 7-8, s. 15.

¹²³ Srov. HOLÁ, L. *Mediace : Způsob řešení mezilidských konfliktů*, s. 7.

v budoucnosti. Mediační proces může skončit také dohodou o nedohodě, kdy vzájemná shoda klientů spočívá tom, že vzájemná dohoda není možná. Dohoda o nedohodě pozitivně směřuje do budoucnosti a otevírá možnost pokračování řešení konfliktu. Čtvrtým způsobem zakončení procesu je nedosažení dohody, kdy účastníci včetně mediátora rezignují na proces mediace a jednání ukončí.¹²⁴

Na úspěch mediace má vliv dodržování etických hodnot, charakter konfliktu, technika vyjednávání či orientace mediátora. Riskin předkládá dvacet běžných chyb, kterých se mediátoři při mediaci dopouštějí, z kterých jsem pro tuto práci vybrala ty nejzásadnější. Prvním problémem může být přítomnost nesprávného klienta v místnosti určené pro mediaci. Mediátor musí umět posoudit kvality a potenciál klientů a podle toho mediaci nabídnout. Problémem může být i nedostatečná připravenost mediátora na proces mediace, neznalost základních informací o klientech a i přesto zahájení mediace.¹²⁵

Důležité také je, aby se klienti i mediátor snažili nejprve porozumět druhé straně a potom teprve aby bylo porozuměno jim. Mnozí klienti totiž nejsou schopni věnovat plnou pozornost tomu, co říká druhá strana. Jelikož se dohoda zakládá na vzájemné důvěře, mediaci nepomůže zraňování citů, ponižování, vyhrožování či rozkazování, a pokud je důvěra během procesu takto ztracena, pak jen těžko dojde k budoucímu urovnání. Velmi vážným problémem může být porušení slibu mlčenlivosti například u soudu, kde účastníci mediace bezmyšlenkovitě odhalí informace, které získali v přísné důvěrnosti při mediaci. Proto je vždy na pečlivém zvážení mediátora, zda je opravdu nutné a vhodné sdělovat choulostivé informace druhé straně. Všichni účastníci by si měli také hned zpočátku uvědomit, že konflikt je problém, který je třeba společně řešit a ne bitva, v níž je třeba zvítězit.¹²⁶

Oproti soudnímu nebo arbitrážnímu řízení přináší mediace několik nesporných výhod. Účastníci mediace se mohou aktivně zapojit do procesu vyjednávání, hledání alternativ a vytváření konečné dohody. Mediace totiž umožňuje vyslechnout si postoj druhé strany, soustředit se i na detailní otázky,

---

¹²⁴ Srov. HOLÁ, L. *Mediace : Způsob řešení mezilidských konfliktů*, s. 109-110.

¹²⁵ Srov. RISKIN, L.; ARNOLD, T.; KEATING, M. *Mediace aneb Jak řešit konflikty*, s. 106-113.

¹²⁶ Tamtéž.

na které nezbyvá při soudním jednání místo. V případě nutnosti je možné přizvat ke konzultaci i rodinné příslušníky či odborníky, například právníky. Jejím největším přínosem je, že vede k řešením, která by byla jen velice obtížně dosažitelná v standardním soudním řízení, a to způsobem, který je lidsky mnohem příjemnější. Mediaci oproti soudnímu řízení nepředstavuje pro klienty tak vysoké finanční výdaje, jako je tomu u soudního, ba i rozhodčího řízení, je nesrovnatelně rychlejší, a jelikož nejde o konfrontaci, ale o kooperaci, je pro klienty obvykle menším psychickým otřesem. Pro úspěšnou mediaci se předpokládá naprostá dobrovolnost všech stran přistoupit a spolupracovat na vyřešení vzniklé situace.¹²⁷

Během soudního řízení v podstatě nelze zabránit negativní publicitě, kdežto mediátor je vázán mlčenlivostí a nikomu nesmí zprávy získané v průběhu mediačního procesu poskytnout. Výjimkou je situace, kdy se mediátor dozví skutečnosti o spáchání trestného činu uvedeného v § 167 nebo §168 trestního zákona, v takovém případě platí i pro něho zákonná povinnost oznámit nebo překazít takový trestný čin. Přesto však skutečnosti, které vyšly najevo během procesu mediace a týkají se trestného činu, ohledně něhož je mediace vedena, nemohou být použity jako důkaz v standardním soudním řízení.¹²⁸

Při mediaci v trestních věcech, pro které se rovněž ujalo označení „narovnání“, má poškozený možnost z očí do očí vyjádřit protistraně negativní emoce jako zlost, strach, smutek, přičemž u něj nastává abreakce v podobě uvolnění emočního napětí. Pachatel se naopak vcítí do situace oběti a může se jí vhodně omluvit, což vede k pozitivní změně jeho chování i osobnosti. Mediaci vede k posílení postavení osob poškozených trestným činem a je považována i za účinnější prevenci kriminality.¹²⁹

Mediaci se uplatňuje při řešení celé řady konfliktů, využívají ji jak velké firmy, tak fyzické osoby. Je však vhodná jen v případech oboustranného zájmu a při dodržení podmínek bezpečnosti a ochrany psychického zdraví všech

---

¹²⁷ Srov. SOTOLÁŘ, A. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*, s. 113-114.

¹²⁸ Tamtéž, s. 114.

¹²⁹ Srov. HÁLA, J. *Programy narovnání v podmínkách výkonu trestu. České vězení*, 2006, roč. 14, č. 4, s. 12-13.

zúčastněných stran. Je využívána v případech, kdy mají strany potíže se vzájemnou komunikací a nedaří se jim přejít z roviny postojů do roviny zájmů, ale musí být schopny spolu komunikovat alespoň na minimální úrovni tak, aby byla možná výměna nových informací. Strany ani jejich právní zástupci nesmí zastávat názor, že ve sporu nutně musí být jeden vítěz a druhý poražený. Výsledkem sporu má být dohoda, je tudíž žádoucí, aby existovala více než jedna nebo dvě možnosti řešení konfliktu.¹³⁰

Počátky tak specifické metody, jakou je mediace, je velmi těžké vysledovat. Mediace jako idea řešení konfliktů za pomoci třetí strany má své kořeny v mnoha společenstvích už ve starověku, kdy se lidé v občanských sporech obraceli zpravidla nikoli na soud, ale na třetí nezávislou stranu, takového rozhodčího. Kořeny mediace v moderní podobě nalezneme v USA a Kanadě, odkud přišla v první polovině 20. století. Přibližně od 60. let nastává rozvoj této metody a pozornost se soustředí především na využívání mediace v různých oblastech společenské praxe a jako alternativa k formálnímu soudnímu systému.¹³¹

Od 70. let se u nás mediace etabluje jako samostatná profese. V roce 1994 vzniklo Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici, které bylo hnacím motorem zavádění a rozvíjení probace, mediace a alternativních opatření a sankcí. V roce 2000 pak vznikla instituce Asociace mediátorů České republiky a zákonem č. 257/2000 Sb. i Probační a mediační služba České republiky. V současné době lze předpokládat, že se bude mediace dále vyvíjet a specifikovat a bude stále více využívána laickou i odbornou veřejností.¹³²

---

¹³⁰ Srov. CHODURA, B.; BERNARD, J. Zkušenosti s mediací v rámci výkonu trestu odnětí svobody a vyhlídky do budoucna. *České vězeňství*, 2007, roč. 15, č. 3, s. 12.

¹³¹ Srov. BAJER, P. Vysledovat počátky mediace je obtížné. *Sociální práce/Sociálna práca*, 2005, č. 4, s. 39-40.

¹³² Srov. BAJCURA, L. Alternativy mají budoucnost. *České vězeňství*, 2004, roč. 12, č. 5, s. 10-11.

3.2 Proces mediace – fáze, formy a techniky mediace

Mediace je používána při řešení konfliktů v různých oblastech společenského života. Nejčastěji se jedná o spory občanské a sousedské, obchodní a firemní, majetkové a dědické, spory v komunitě a mezi komunitami, konflikty ve školách a jako samostatná oblast se v současné době vyděluje mediace rodinná, do které bychom zařadili konflikty při řešení majetkových vztahů v rodině, vícegenerační konflikty, nedorozumění v rozvodu a po rozvodu a spory ohledně péče o dítě. V každé oblasti, ale i v jednotlivých případech postupuje mediátor trochu jiným způsobem, přesto však můžeme nalézt následující podobnosti v celkovém procesu mediace.

3.2.1 Fáze mediačního procesu

Odborní autoři v zahraničí uvádějí několik různých dělení mediace do jednotlivých fází. Přední česká autorka knihy o mediaci Lenka Holá vychází z amerického fázování, pro které je typické symbolické vyjadřování, které je upravené způsobem pro nás lépe srozumitelným. Předkládáme dělení této autorky, která rozděluje fáze mediace takto:

1. Zahájení mediace
2. Získání informací
3. Porozumění zájmům
4. Hledání řešení
5. Vytváření a sepsání dohody
6. Závěrečné slovo ¹³³

---

¹³³ Srov. HOLÁ, L. *Mediace : Způsob řešení mezilidských konfliktů*, s. 106.

V trestněprávních věcech je navíc oproti občanskoprávní mediaci prvním krokem mediátora analýza informací, tedy prostudování spisu a následně kontaktování obviněného a poškozeného.¹³⁴

Mediátor **zahajuje mediaci** úvodním slovem. To je spíše stručné, aby nebyly přeslechnuty důležité věci. To se přesto v návalu nových informací může stát, proto zásadní informace sděluje mediátor opakovaně i v dalších fázích. Důležité je především navození důvěrné atmosféry. Klienti přicházejí ve stresu, napětí, nevědí co očekávat, proto je podstatné, aby mediátor vzbudil důvěru klientů ve své schopnosti. Mediátor vysvětluje proces mediace, roli svou i zúčastněných osob a nezapomene vyzdvihnout dobrovolnost účasti na procesu mediace. Spíše v podobě dialogu se stanovují pravidla pro jednání, oslovování, mediátor seznamuje s časem jednání a financováním. Strany se zaváží plnit tyto dohody svým podpisem ve smlouvě o poskytnutí mediačních služeb. Po prvním rozhovoru by klienti měli zažít pocit, že je možnost dostat se ze své zoufalé situace, na kterou už sami řešení nenacházeli.¹³⁵

Získ informací je pro klienty velmi důležitou fází. Mají zde možnost poprvé mluvit o svých pocitech, popsat svoje vzpomínky a vyjádřit, jak konflikt sami vnímají. Klienti svá sdělení směřují k mediátorovi, který je otázkami podporuje k otevřenosti, aby získal on i všichni účastníci mediace maximum informací pro porozumění celé situace. V žádném případě není cílem této fáze odhalit příčiny konfliktu a označit viníka. Jedná se o proces neformální, tudíž klienti své argumenty nemusí podkládat důkazy. Mediátor dohlíží na dodržování pravidel, pozoruje komunikaci a posouvá ji tak, aby se ubírala správným směrem. Nesoustředí se pouze na věcnou stránku konfliktu, ale i na pocity s ním spojené. Mediátor by měl vytvořit dostatečně „chráněný prostor“, ve kterém si každý uvědomí, co prožívá on sám i jeho partner. V závěru pak shrne sporné body, které přeformuluje na předměty jednání, a zároveň vyzdvihne věci, které mají klienti

---

¹³⁴ Srov. ŠČERBA, F. *Metody činnosti Probační a mediační služby. Trestní právo*, 2002, č. 7-8, s. 16.

¹³⁵ Srov. HOLÁ, L. *Mediace : Způsob řešení mezilidských konfliktů*, s. 106.

společné. V každém případě však zůstává nestranný a nepřidává k hodnocení vlastní komentář.¹³⁶

Ve třetí fázi, kterou nazýváme **porozumění zájmům**, dostávají partneři možnost vzájemné komunikace. Nejde tedy už o soupeření, ale o porozumění partnerovi tak, že sporné strany naslouchají jedna druhé. Ze zaměření na minulost se jejich orientace přesouvá na budoucnost. První téma, se kterým mediátor začíná, by mělo být neutrální, například organizační, aby se klienti dokázali uvolnit a připravit na otevřenou komunikaci. Často se stává, že klienti souhlasí s prvním možným řešením, které ale většinou vychází z jejich pozic a ne zájmů, proto je důležité soustředit se na odhalování těchto zájmů, motivů a potřeb. Mediátor dbá na to, aby byl proces mediace vyvážený, komunikace byla průchodná a atmosféra bezpečná, k čemuž využívá různé techniky. Na konci této fáze mediátor shrne získané informace tak, že se zaměří na společné věci partnerů. Ty se pak stanou základem pro hledání možných řešení konfliktu.¹³⁷

V další fázi mediace jde o **hledání řešení**. Cílem je najít taková řešení, která by vyhovovala oběma stranám. V tuto chvíli je důležitým úkolem mediátora podněcovat tvůrčí a kooperativní přístup klientů. Strany předkládají návrhy řešení, které se zaznamenávají na tabuli či velký papír, přičemž se prozatím všichni zdržují hodnocení racionality a proveditelnosti návrhů. Jedná se o tzv. brainstorming čili burzu nápadů, kdy nedovolíme nikomu, dokonce ani tomu, kdo dané řešení vymyslí, aby jakoukoliv myšlenku posuzoval či hodnotil. V dalším kroku se sestaví systém hodnocení, podle kterého se budou jednotlivá možná řešení posuzovat. Poté se vyberou návrhy, které jsou pro obě strany přijatelné a ostatní se vyloučí, přičemž je důležité, aby s každým dílčím řešením i výslednou dohodou byly spokojeny obě strany. Může se stát, že po vyloučení všech nepřijatelných řešení na tabuli nezbude nic, v takové chvíli se mediátor ptá, jakou mají strany představu o tom, co bude následovat, když se nedohodnou.

---

¹³⁶ Srov. HOLÁ, L. *Mediace : Způsob řešení mezilidských konfliktů*, s. 106.

¹³⁷ Tamtéž, s. 107.

Po vyslechnutí stran je mediátor vrátí znovu k již zkoumaným a vyloučeným návrhům.¹³⁸

Vyvrcholením procesu mediace je **vytváření a sepsání dohody**. Tato fáze má dvě části, nejprve dojde na základě předchozího naformulování možných řešení k vytvoření tzv. rámcové dohody, která je základem pro dohodu konečnou. Může se na první pohled zdát, že tato fáze je už poměrně jednoduchá a přichází sama, proto často překvapí jak klienty, tak samotného mediátora svou náročností. Po sjednání rámcové dohody totiž vzniká dojem, že většina problémů již byla odstraněna, jenomže přesné formulování dohody odhalí další problémy plynoucí ze skrytého nepochopení. Proto se mediátor musí snažit o detailní zpracování konečné dohody, která musí být vyvážená, realistická, konkrétní, dosažitelná, časově omezená, měřitelná a pro správné pochopení psaná „jazykem“ klientů. Přesto není důležité, jak dohodu vnímá mediátor, ale klienti sami. Mediátor nesmí opomenout stanovit pojistky typu : „co se stane, když...“. Konečná dohoda může mít různou podobu, nejčastější a nejlepší je však dohoda písemná, podepsaná klienty i mediátorem.¹³⁹

Poslední fází mediace je **závěrečné slovo**, kdy mediátor shrnuje celý proces, přičemž se zaměří na dosažené výsledky a poděkuje klientům za to, že se rozhodli svůj problém řešit mediací, a to i v případě uzavření „dohody o nedohodě“. Závěrečné zhodnocení poskytuje zpětnou vazbu pro klienty i mediátora. Mediátor ještě zdůrazní důležitost plnění dohody a obeznámí klienty s důsledky nedodržení ujednaného. Nakonec se s účastníky rozloučí a nabídne v případě potřeby možnost opětovného setkání.¹⁴⁰

Celý proces mediace může mít různého trvání, záleží na složitosti případu, a zda se řeší jeden konkrétní problém, nebo shluk problémů, které spolu souvisejí. Je vhodné, aby byla mediace kompletní a neřešily se při ní pouze problémy dílčí, které s ostatními problémy úzce souvisí. Jedno sezení trvá dle slov Tatjany Šiškové, předsedkyně Asociace mediátorů ČR, přibližně tři hodiny, přičemž

---

¹³⁸ Srov. HOLÁ, L. *Mediace : Způsob řešení mezilidských konfliktů*, s. 108.

¹³⁹ Tamtéž, s. 108-109.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 109.

mediačních sezení může proběhnout kolem šesti, spíše výjimkou jsou procesy o dvaceti setkáních.¹⁴¹

3.2.2 *Formy mediace*

Formy mediace jsou vlastně formami komunikace. Mediace je komunikace stolová, charakterizuje ji situace tzv. kulatého stolu, která zdůrazňuje rovnocennost všech zúčastněných v komunikaci. Definovat formy mediace znamená spíše vymezit prostor, ve kterém se mediace pohybuje. I když zde budu prezentovat jednotlivé formy jako vyhraněné, ve skutečnosti se prolínají a vzájemně doplňují.

Jednou z forem mediace je **mediace zaměřená na řešení konfliktu**. Vztahy mezi účastníky zde nejsou podstatné, nejdůležitějším cílem je naformulování dohody. Mediátor tu zastává řídicí roli a jednání jasně vede a strukturuje. Naproti tomu **mediace zaměřená na schopnosti řešit konflikt** produkuje změnu vztahů a dovedností. Mediátor není tak přímý jako v předchozím bodě, ale snaží se, aby byli klienti v budoucnu schopni řešit konflikt samostatně. V případech, kdy je důležitá důvěra v mediátora a jeho nestrannost, se využívá **mediace se zdůrazněnou neutralitou**. S účastníky konfliktu je dohodnut pouze čas a místo schůzky, mediátor se s případem ani klienty předem neseznamuje a o věci má jen takové informace, které mu jeho klienti během jednání poskytnou. Naopak shromažďování co největšího množství relevantních informací před započítím samotného procesu mediace je typické pro **mediaci se zdůrazněnou efektivitou**. Tato volnější forma mediace je vhodná pouze tam, kde nemohou vzniknout pochybnosti o nestrannosti mediátora.¹⁴²

Dále můžeme uvést **mediaci krizovou**, která řeší jen určité aspekty konfliktu těsně po jeho vypuknutí. Řešení však může být vytrženo z celkového

¹⁴¹ Srov. ASOCIACE MEDIÁTORŮ. *O asociaci*, dostupné na WWW: <<http://www.amcr.cz/mediace/o-asociaci.php#ci13>>.

¹⁴² Srov. OSLADIL, P. *Mediace*, dostupné na www: <http://209.85.135.104/search?q=cache:TVC6Y2A_8IAJ:petr.osladil.sweb.cz/+formy+mediace&hl=cs&ct=clnk&cd=7&gl=cz&client=firefox-a>.

vztahu protistran. Výsledkem krizové mediace je pouze rámcová dohoda, která může být dále rozvinuta dalšími formami mediace. V situacích, kdy je potřeba řešit mnoho dílčích problémů či je případ velmi komplikovaný, se využívá tzv. **týmová mediace**. Ta je vedena týmem mediátorů, minimální variantou je vedoucí mediátor a mediátor v roli pozorovatele, který poskytuje zpětnou vazbu a důležité poznatky o atmosféře mediace. U rodinné mediace se nejvíce osvědčila týmová mediace muž – žena.¹⁴³

Někteří autoři uvádějí i jiné typy mediací, sama bych je nazvala spíše způsobem vyjednávání, protože v nich chybí důležitá fáze mediace, tedy ta, při které spolu sporné strany naživo hovoří. Mezi taková vyjednávání řadí autoři **kyvadlovou mediaci**, což znamená, že klienti zůstávají fyzicky odděleni a mediátor zde slouží jako zprostředkovatel vzájemných vzkazů, čímž však podstupuje riziko, že poruší neutralitu a nestrannost. Alternativou ke kyvadlové mediaci je o něco komplikovanější **mediace nepřímá**, která je vhodná u dlouhodobých a hluboce emočně prožívaných konfliktů, v nichž se účastníci navzájem znají. Vystupují zde dva mediátoři, první v naprosto neutrální pozici reguluje konflikt, shromažďuje informace a zadává úlohy, druhý působí jako zástupce klientů, který informace mezi nimi zprostředkovává. Až když je situace dostatečně zpracovaná, následuje přímý rozhovor mezi účastníky konfliktu. Pokud není možné, aby se jeden účastník konfliktu setkal s druhým, může být s jeho souhlasem zastoupen někým jiným. Této tzv. **mediace v zastoupení** se využívá především při komunikaci mezi pachatelem a obětí sexuálního deliktu či jiných osob, které se obávají s pachatelem setkat. Zastupující by však měl být dostatečně informován o situaci a potřebách zastupované strany.¹⁴⁴

---

¹⁴³ Srov. OSLADIL, P. *Mediace*, dostupné na [www](http://www.):

<http://209.85.135.104/search?q=cache:TVC6Y2A_8IAJ:petr.osladil.sweb.cz/+formy+mediace&hl=cs&ct=clnk&cd=7&gl=cz&client=firefox-a>.

¹⁴⁴ Tamtéž.

3.2.3 *Techniky při mediaci*

Mediačních technik, metod či strategií bylo popsáno v odborných literaturách mnoho. Jedná se vlastně o techniky efektivní komunikace a je na pracovníkovi, zda využije techniky direktivní či nedirektivní, přičemž úzký přístup je charakteristický spíše přísným a hodnotícím postojem, široký je naopak v pohledu na věc více tvořivý a nehodnotící. Zásadním úkolem mediátora však zůstává znalost a dovednost používat verbální i neverbální techniky, které je schopen prakticky používat a vyhodnocovat. V této práci nejsou popsány veškeré techniky mediace, uvádím pouze ty, které jsou pro mediaci nejvíce specifické.

Metoda **empatického porozumění** má napomáhat rozvíjet atmosféru vzájemné důvěry a motivovat klienta k větší otevřenosti v komunikaci. Při empatii neboli vcítění naslouchající nevědomě a slabě napodobuje mimiku pozorované osoby, tím si navozuje ve slabší formě její vnitřní stav a tak se vcítuje do jejího prožívání. Pro empatické porozumění je důležité naslouchat, porozumět a neposuzovat. To vše pak motivuje klienta k tomu, aby více hovořil, a to i o citlivých tématech. Empatické porozumění vyjadřujeme také výrazem tváře, pozicí těla, nespecifickým přitakáním či otázkami s otevřeným koncem.¹⁴⁵

Další metodou, které osobně příkládám největší důležitost, je **aktivní naslouchání**. Tato technika se v řadě psychoterapeutických směrů řadí mezi nespecifické, univerzální léčebné faktory. Mediátor při ní sleduje velmi pozorně, co druhá osoba říká, přičemž se snaží odhalit i význam, který se za vědomým významem hovořícího skrývá. Pro tuto činnost je důležitá schopnost koncentrovat se a zbavit se předsudků a stereotypů. Aktivní naslouchání se dá trénovat, jde především o trénink naší pozornosti, a jelikož podle Vybírala 53% času nasloucháme, je to investice naprosto neprodělečná. Ke konkrétním technikám aktivního naslouchání patří povzbuzení, které se používá nejvíce na začátku procesu mediace, kdy je potřeba dodat odvalu a chuť dále sdělovat. Pro lepší porozumění situace lze využít techniku objasnění, kdy se otevřenými otázkami

¹⁴⁵ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*, s. 171.

typu „Kdy se to stalo? Co si o tom myslíte Vy?“ může dozvědět nové informace nejen mediátor, ale i klient sám. Během celého procesu sdělování by neměl mediátor zapomínat **parafrázovat**, tedy ověřovat vlastními slovy, co klient právě řekl. Mediátor tím dává klientovi zároveň možnost vyjádřit se přesněji. Pro závěrečnou fázi jsou vhodné techniky **shrnutí** a **ocenění**.¹⁴⁶

Další metodou a důležitou dovedností je **dotazování**. Odborníci na komunikaci rozdělují otázky na různé druhy, pro účely práce je vhodné zmínit otevřené a uzavřené otázky. Otevřené otázky využívá mediátor k otevření události, uzavřené zase utvrzují ve správnosti chápané situace, ale brzdí tok informací. Vhodné je typy otázek kombinovat. Během dotazování se musí mediátor vyhýbat přikazování, poučování, napomínání, moralizování typu „Všichni slušní lidé ví...“, hodnocení, poskytování nevyžádaných rad a posuzování klientů. Mediátor by neměl vtipkovat, utíkat od tématu, strhávat pozornost na sebe či interpretovat a analyzovat sdělené: „není to zas tak hrozné“. Rozhovoru nepřispěje ani zvědavé vyptávání či mediátorovo stručné a věcné ano, jež lze uspokojivě nahradit *ano?* s otevřeným koncem, které může rozhovor dále rozvinout.¹⁴⁷

Oblíbenou skupinovou technikou mediátorů je již výše zmiňovaný **brainstorming** označovaný také jako burza nápadů. Jde o proces, při kterém se generuje co nejvíce nápadů na dané téma s předpokladem, že lidé ve skupině, kde se setkávají s podněty ostatních, vymyslí více, než by vymysleli jednotlivě. Při této metodě, která stimuluje kreativitu a učí respektovat odlišné pohledy na věc, nesmí být kritizovány ani jakkoliv pošetilé myšlenky, protože důležitá je zde pouze kvantita nápadů a myšlenek. Až ve fázi hodnocení, která se koná nejlépe po několika dnech, se jednotlivé návrhy posuzují a hledá se ten nejvhodnější. Přínosem této techniky je, že uvědomí-li si účastníci různé pohledy na věc, může to změnit i jejich vnímání problémů.¹⁴⁸

¹⁴⁶ Srov. VYBÍRAL, Z. *Psychologie lidské komunikace*, s. 101-103.

¹⁴⁷ Srov. KOMÁRKOVÁ, R.; SLAMNÍKOVÁ, I.; VÝROST, J. *Aplikovaná sociální psychologie III. : Sociálněpsychologický výcvik*, s. 51-52.

¹⁴⁸ Srov. STOJANOV, R., NOVÁČEK, P. *Brainstorming: kreativní metoda pro řešení problémů*, dostupné na [www:](http://www.upol.cz/resources/geography/predmety/KGG_USMRS/KGG_USMRS_03.doc)

<oldwww.upol.cz/resources/geography/predmety/KGG_USMRS/KGG_USMRS_03.doc ->.

K dalším technikám patří kupříkladu **mlčení**, které u většiny lidí vyvolává potřebu prolomit nepříjemné ticho, **výměna rolí**, která slouží k vzájemnému pochopení osob v konfliktu, **zrcadlení**, během kterého se partner pokouší slovně vyjádřit pocity, které podle něj druhý prožívá, nebo **škálování**, které se využívá k získání zpětné vazby pro mediátora i k reflexi klientů. Rozhodně bychom zde mohli popsat více technik, které by se při mediaci uplatnily, a ani tak bychom si nebyli jistí tím, zda by byl výčet vyčerpávající.

3.3 Mediátor, jeho úkoly a kompetence

Celý proces mediace řídí mediátor, bez něhož není žádná mediace možná. Mediační systém vzniká teprve vstupem mediátora do konfliktního systému. Mediátor je profesionál na efektivní vyjednávání s případnou specializací v oblasti projednávaného tématu. Zásadním znakem mediátora je jeho neutralita v případě, proto nemůže být ani nikterak zájmově nebo mocensky ve sporu angažován, to znamená, že nemůže zastávat současně i roli obhájce či poradce zúčastněných stran. Mediátor dle Asociace mediátorů ČR v žádném případě nehodnotí, neradí a neřeší.

O roli mediátora se nicméně mezi odborníky vedou neustálé polemiky. Baron a Kenny¹⁴⁹ označují za základní mediátorovu ideu vliv na vzájemné působení klientů mezi sebou. To znamená pouhé zprostředkování a tím i nulový přímý vliv, který se díky zprostředkování mediátorem stává významným. Role mediátora by měla být ujasněna na první schůzce s klienty. Mediátor může vystupovat jako hodnotící nebo facilitující mediátor. Hodnotící mediátor umí nasměrovat k vhodnému základu, z něhož by se mohlo urovnání sporu vyvinout. Poskytuje důležité informace, navrhuje řešení a hodnotí návrhy a jednání klientů. Oproti tomu facilitující mediátor vychází z toho, že nejvhodnější řešení navrhnou klienti sami, protože ti své situaci rozumí nejlépe. Tento mediátor tedy nevyslovuje vlastní názor, jeho úkolem je pouze rozšířit a vyjasnit komunikaci

¹⁴⁹ Srov. BARON, R.M.; KENNY, D.A. : *The Moderator – mediator variable distinction on social psychological research: Conceptual, strategic and statistical Considerations*. Journal of Personality and Social Psychology, 1986, roč. 6, s. 1173-1182.

mezi účastníky sporu.¹⁵⁰ Mediátora chápu především jako zprostředkovatele a ne jako zachránce, který představí řešení, které je pak „jen“ neralizováno. Pomáhá najít vlastní cesty k ukončení konfliktu a učí, jak s konflikty zacházet v budoucnosti, pokud možno bez vnější pomoci.¹⁵¹

V prvé řadě je úkolem mediátora vysvětlit účastníkům proces mediace a stanovit program a pravidla jednání. Mediátor sbírá informace o daném případě, snaží se pochopit, jak se klienti ke konfliktům staví, jejich pojetí reality nově formuluje a vyjasňuje tak, aby se klienti naučili vzájemně si naslouchat. Mediátor tedy pomáhá klientům vzájemně objasnit si jejich potřeby a zájmy a identifikovat sporné body. Během celého procesu dohlíží na to, aby byl komunikační prostor spravedlivě rozdělen, poskytuje sociální podporu a působí jako otvírač komunikace, který usiluje o odstranění nedorozumění. Mediátor by se měl spokojit s jakýmkoliv řešením, a pokud dohoda neobsahuje zakázané prvky či není uzavřena na něčí úkor, do jejího obsahu nezasahuje. Není posuzovatel ani kritik, nesoudí, nemoralizuje, neprosazuje výklady jedné strany, ani nestojí na straně oběti. Mediátor je garantem procesu, nikoliv výsledku. Mediátor musí zvládat vlastní emoce a měl by mít přiměřenou sebedůvěru. Jeho myšlení by mělo být pružné, tvořivé, konstruktivní a pohotové.¹⁵²

Pro výkon mediace je nezbytné, aby měl mediátor odborné znalosti, dostačující kvalifikaci, schopnosti a dovednosti. V odborné literatuře se od sebe tyto termíny většinou nerozlišují. Zahraniční literatura rozlišuje tzv. tvrdé a měkké dovednosti. Tvrdé dovednosti lze přesně definovat a předat dál lidem, kteří mají potřebné vzdělání a přípravu. Jde tu především o zvládnutí mediačních technik. Měkké dovednosti jsou individuálně pojaté i hodnocené, týkají se postojů lidí, kulturních hodnot, vzájemných vztahů a typů chování. Za odborné znalosti považujeme teoretické vědomosti, které získáváme vzděláním. Přitom rozlišujeme odborné znalosti oblastí věcného problému konfliktu a odborné znalosti metody mediace. Oba druhy znalostí jsou důležité, proto se může při řešení konfliktů

---

¹⁵⁰ Srov. RISKIN, L.; ARNOLD, T.; KEATING, M. *Mediace aneb Jak řešit konflikty*, s. 52.

¹⁵¹ Srov. HAASEN, N. *Žena v konfliktním rozhovoru*, s. 159.

¹⁵² Srov. HOLÁ, L. *Mediace : Způsob řešení mezilidských konfliktů*, s. 95-96.

uplatnit různé vzdělání mediátorů, od práva, psychologie, sociologie až k sociální práci a pedagogice.¹⁵³

Stejně důležité jako odborné dovednosti jsou osobnostní předpoklady mediátora, kterými mám na mysli nadání, zkušenost, osobní hodnoty, intuici, tvořivost a smysl pro sociální spravedlnost. Základem sociálně kompetentního chování však zůstává schopnost komunikace. Mediátor by měl za každou cenu sdílet jisté morální kvality, které lze v této profesi demonstrovat etickým kodexem a profesními standardy mediátora, které kodex doplňují. Etický kodex mediátora zpracovala a přijala Asociace mediátorů ČR, která také zájemcům nabízí výcviky mediátorů.¹⁵⁴

3.4 Mediace v praxi

Na mediaci osobně nahlížím jako na metodu, která je široce využitelná všude tam, kde dochází k interpersonálnímu styku, protože tam všude ke konfliktním situacím může docházet. Proto bych ráda a možno to i do budoucna předpokládat, že se bude mediace šířit jak do míry své aplikace, tak do počtu oblastí společenské praxe.

Každým rokem se mediace dostává stále více do popředí zájmu laické veřejnosti, proto roste i počet institucí a fyzických osob, které služby mediace nabízejí. S mediací se můžeme setkat v advokátních kancelářích, v psychologických poradnách, krizových centrech či samostatných neziskových organizacích zabývajících se mediací. Největší zásluhu na rozvoj mediace u nás má především nevládní organizace Asociace mediátorů České republiky a státní instituce Probační a mediační služba České republiky.

Koncem roku 2000 byla založena průkopnická organizace mediace Asociace mediátorů České republiky, která sdružuje profesionální i dobrovolné mediátory, kteří byli vyškoleni v mnohastupňových kurzech zahraničními i domácími lektory. Nejdůležitější činností asociace je poskytování mediační

---

¹⁵³ Srov. HOLÁ, L. *Mediace : Způsob řešení mezilidských konfliktů*, s. 83-89.

¹⁵⁴ Tamtéž.

a facilitační služby na vysoké profesionální úrovni, dále supervize a poradenství. Dle vzdělávacích standardů vzdělává profesionální i dobrovolné mediátory, školí instituce a jednotlivce v technikách efektivní komunikace, prevence a řešení konfliktů. Během svého působení si neustále vyměňuje zkušenosti s dalšími asociacemi či sdruženími mediátorů ve světě. Od roku 2003 je členem sítě Světového fóra mediátorů, je držitelem akreditace Ministerstva školství ČR v oblasti vzdělávání mediátorů, vytvořila Etický kodex mediátora, Profesní standardy mediátora a formulovala vzdělávací standardy mediace. Asociace je dělena na pět sekcí, v kterých se sdružují mediátoři podle oblastí mediace. Jedná se o mediaci rodinnou, komunitní, občanskoprávní, mediaci v podnicích a institucích, trestně právní mediaci a mediaci interetnickou. Asociace mediátorů ČR byla prvním občanským sdružením, které poskytovalo služby mediace, dnes je ji možno považovat za partnera na vládní úrovni, jelikož pomáhá vytvářet potřebnou legislativu.¹⁵⁵

V rámci Ministerstva spravedlnosti ČR vznikla k 1.1.2001 Probační a mediační služba České republiky jako státní organizace s celorepublikovou působností, která poskytuje službu mediace bezplatně. Její činnost je zaměřena pouze na práci s pachateli a oběťmi trestných činů. V rámci trestního řízení je pověřena výkonem probace a poskytováním mediace. „Probační a mediační služba pracuje s dospělými pachateli trestných činů, s mladistvými pachateli provinění (15-18 let) i s dětmi mladšími 15 let, které se dopustily činu, který je u právně odpovědných osob pokládán za trestný.“¹⁵⁶ Činnost organizace vychází z restorativního pojetí spravedlnosti.¹⁵⁷

Pro účely mé práce je důležitá činnost instituce, která se zabývá speciálně rodinnou mediací. Je jí Společnost pro rodinnou mediaci, která byla založena v roce 1995. Pracuje jako občanské sdružení s cílem propagace a podpory rodinné a rozvodové mediace. Podporuje jak praktický výkon rodinné mediace, tak

¹⁵⁵ Srov. ASOCIACE MEDIÁTORŮ. *O asociaci*, dostupné na [www: <http://www.amcr.cz/mediace/o-asociaci.php#cil3>](http://www.amcr.cz/mediace/o-asociaci.php#cil3).

¹⁵⁶ MATOUŠEK, O. *Sociální práce v praxi*, s. 284.

¹⁵⁷ Srov. PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. *O PMS*, dostupné na [www: <www.pmscr.cz>](http://www.pmscr.cz).

i výcviky rodinné mediace a zakládání nových středisek rodinné mediace. Spolupracuje také s orgány státní správy a samosprávy, s dalšími občanskými sdruženími a manželskými a rodinnými poradci. Cílovými skupinami jsou rodiny v krizi, kterým je nabídnuta alternativní forma řešení jejich rodinné krize, než je tradiční způsob vedení soudního sporu.¹⁵⁸

Jelikož se metoda dá využít všude tam, kde vznikají konflikty a je třeba je řešit, uvádím z důvodu přílišné rozsáhlosti pouze ty oblasti mediace, kde se uplatňuje nejčastěji.

V rodinných vztazích rozlišujeme mediaci rodinnou a mediaci rozvodovou. Rodinná mediace se dotýká nejčastěji konfliktů generačních, majetkových a dědických v rámci rodiny, předmanželské smlouvy či péče o nemocného člena rodiny. Rozvodová mediace řeší konflikty v rámci již probíhajícího rozvodového řízení manželů a o ní se zmíním v následující kapitole. Mediaci lze dále využít v podnicích a institucích při konfliktech mezi zaměstnanci a zaměstnavateli, zaměstnanci navzájem či mezi jednotlivými firmami. Komunitní a občanskoprávní mediace se zabývá problémy občanského soužití, sousedskými spory, vztahy mezi občanem a institucemi a občany navzájem. Cílem této mediace není jen oboustranná spokojenost stran, ale i zmírnění napětí v soužití obyvatel v lokalitě. Interetnická mediace řeší nedorozumění mezi různými kulturami, menšinami či etniky. Cílem této mediace je tolerantní soužití či nové navázání vztahu. Probační a mediační služba ČR zabezpečuje mediaci trestněprávní a mediaci v rámci výkonu trestu odnětí svobody, kdy je cílem změna přístupu pachatele k poškozeným a náprava a vyvarování se dalšího podobného jednání.¹⁵⁹

Ve školách může proběhnout tzv. peer mediace, v překladu mediace vrstevníků. Školní mediace může pomoci při konfliktech mezi žáky, učiteli či vedením školy. Osvědčila se také při šikaně a přestupkům proti školnímu řádu a pravidlům slušného chování. Studenti se učí, že konflikty mohou být ve svém důsledku viděny konstruktivně a pozitivně. Mediátor nemá za úkol soudit spory, ale dospět k dohodě nebo řešení. Mediace vrstevníků se používá v různých

---

¹⁵⁸ Srov. HOLÁ, L. *Mediace : Způsob řešení mezilidských konfliktů*, s. 167.

¹⁵⁹ ASOCIACE MEDIÁTORŮ ČR, *Mediace alternativní možnost řešení konfliktů (leták)*.

situacích. Některé mediační programy probíhají na neformálních místech, jakými jsou například školní hřiště, jiné pak ve školních třídách při řešení studentských sporů.¹⁶⁰

Je vidět, že je žádoucí odborníkům i laikům připomínat možnosti, které metoda mediace má. Jelikož v našem právním systému alternativní formy řešení sporu nemají tradici, není její využití v naší společnosti dosud běžné. Stále tak přenášíme zodpovědnost na soudy a pasivně čekáme na jejich rozhodnutí. Soud by však neměl být první, ale poslední institucí, na kterou se s konflikty obrátíme, když všechny ostatní prostředky selhaly. Na druhou stranu nemůžeme mediaci považovat za univerzální a nejlepší způsob řešení sporů, protože ne vždy lze soudní řízení alternativní formou řešení sporu plně nahradit.

---

¹⁶⁰ SKIBA, R.; PETERSON, R. *Peer mediation*, dostupné na [www: <http://www.indiana.edu/~safeschl/PeerMediation.pdf>](http://www.indiana.edu/~safeschl/PeerMediation.pdf).

4 MEDIACE V MANŽELSKÝCH KONFLIKTECH

Proč je mediace výhodná a proč ji vnímám jako nejvhodnější metodu řešení konfliktů, jsem již objasnila. Nyní bych chtěla ukázat, proč je její využití důležité právě v manželských konfliktech. Protože mediace v netrestních věcech stále není v ČR právně ukotvena, zamýšlím se i nad tím, zda by její zasazení do právního systému bylo žádoucí a správné. Tady uvažuji o tom, zda je metoda rozvodové mediace eticky obhajitelná.

4.1 Definice rodinné a rozvodové mediace

Jak již bylo výše zmíněno, metoda mediace se dá aplikovat na různé interpersonální konflikty. Nejrozšířenější oblastí využití mediace je spolu s mediací v justici, která je v ČR právně zakotvena, mediace v rodinněprávních konfliktech. Nestabilita rodinných vztahů, zvyšování počtu problémových rodin a především vzrůstající počet rozvodů manželů způsobuje narušenou komunikaci mezi členy rodiny, kterou může napravit právě mediace.

V rodinných konfliktech rozlišujeme mediaci rodinnou a rozvodovou. Rodinná mediace řeší konflikty vzniklé ve vzájemném soužití členů rodiny. Konflikty může způsobovat vícegenerační soužití, majetkové záležitosti jako dědictví, restituce, spoluvlastnictví nemovitosti, rodinné firmy, půjčky či jiné závazky vůči rodině. Předmětem mediace může být i nedorozumění v rodinném soužití, kde manželé řeší budoucnost svých dětí, jejich studium, péči o prarodiče či nemocného člena rodiny. Zkušený mediátor může pomoci například i adolescentovi a jeho rodičům určit pravidla soužití a vyvinout reálné dohody, jak se dostat přes toto často problematické období v životě rodiny. V takových chvílích může mediátor spolupracovat i s rodinnou poradnou a psychologem. Na mediátora se mohou obrátit i budoucí manželé ohledně formulace

předmanželské smlouvy. Rodinná mediace často balancuje na pomezí rodinného poradenství či psychoterapie.¹⁶¹

Rozvodová mediace je součástí mediace rodinné. Je metodou řešení konfliktů v rámci či před rozvodovým řízením manželů. Aplikuje se tam, kde je narušená komunikace a manželé již nemají zájem se k sobě vrátit jako partneři, ale uvědomují si, že jejich konflikty spojené s rozvodem se nedotýkají jen jich samotných a že je třeba obrátit se na odborníka, aby dokázali zmírnit následky svého jednání. Pro rozluku manželství je nutné vyjasnit si otázky výchovy a výživy dítěte narozeného z manželství, je-li v době zahájení řízení o rozvod nezletilé, dále otázky vypořádání majetkových vztahů, otázky bydlení na dobu po rozvodu i případnou otázku výživného mezi manžely na dobu po rozvodu. Ve všech těchto otázkách je mediace cenným pomocníkem. Dobré je, pokud se mediátor dokáže zaměřit pouze na nejdůležitější oblasti a až poté řeší ty ostatní. I tady totiž platí, že je lepší klást si dosažitelné cíle a budovat tím důvěru v sebe i v partnery. Jak jsem již mnohokrát poukázala, rozvod je opravdu velmi velký zásah do rodiny i celé rodinné sítě. Největší dopad má však na děti, proto hodnotím rozvodovou mediaci jako oprávněnou při každém rozvodovém řízení, jelikož dokáže citelně zmírnit důsledky rozvodu.

Předmětem rozvodové mediace bývá nejčastěji otázka svěřeni dítěte do péče, formy jeho výchovy, budoucí kontakt s rodiči a širším příbuzenstvem, čas a okolnosti předávání dítěte, vzájemná komunikace rodičů, výše alimentů, rozdělení majetku či pouhá dohoda o tom, jaké dárky dětem pořizovat či jak o rozvodu před dětmi mluvit. Mediátor v opatrovnických záležitostech je stále neutrální osoba, ale působí většinou i jako obhájce dětí. Zdůrazňuje při mediaci odpovědnost rodičů za rozhodnutí, která ovlivní jejich děti, udržuje zájem dětí v centru úvah tím, že poučí rodiče o psychologickém vývoji dětí a vyjasní chybné představy o potřebách dětí z rozvedených rodin. Mediátor v opatrovnických sporech, které se úzce dotýkají dětí, odmítá schválit jakýkoliv rodičovský návrh, který by byl pro děti škodlivý. V tomto druhu mediace tudíž mediátor může navrhnout i různé alternativní plány, které dříve rodiče nenapadly, a dokonce

---

¹⁶¹ Srov. WILMOT, W.; HOCKEROVÁ, J. *Interperonálny konflikt*, s. 394.

může činit různá doporučení. I přes tento významný příspěvek mediátora zůstává konečné rozhodnutí v rukou rodičů.¹⁶²

V ČR se ročně rozvádí přibližně 20 tisíc manželství s nezletilými dětmi, s rozvodem se tedy každoročně setkává asi 30 tisíc dětí. Je proto zřejmé, že společnost na zvětšující se počet rozvodů reaguje podporou a zaváděním různých prostředků k řešení konfliktů kooperativnějším způsobem. Ne všechny jsou označovány jako rodinná mediace, ačkoliv jejich záměry a cíle mohou být podobné. Základním principem rodinné mediace je zjištění, že většina rozvádějících partnerů má schopnost a vůli zůstat kompetentními rodiči, proto je cílem mediace udržet alespoň některé úkoly a funkce rodiny. Domnívám se, když rodiče dětí nezvládli společně žít jako manželé, nemusí to znamenat, že musí selhávat i jako rodiče, byť plní rodičovské poslání za jiných okolností. Mediátor může pomoci utvořit porozvodové perspektivy, pozměněný či nový životní styl a novou osobní identitu. Pokud již musí k rozvodu dojít, je třeba udržet rodinné sítě pohromadě. Slabá soudržnost rodin totiž vede k tomu, že se děti nenaučí takovým návykům, jako je schopnost dialogu, podřízení se, obětování se nebo starost o druhého. Z tohoto pohledu mi přijde metoda rozvodové mediace i eticky přijatelná.¹⁶³

Účastníky rodinné či rozvodové mediace jsou klienti a mediátor či mediátoři. Klienty jsou v případě rodinné mediace rodinní příslušníci. V případě rozvodové mediace jsou účastni manželé a všichni, kdo jsou rozvodem dotčeni, tedy i jejich děti. Děti by však měly být minimálně účastny na konfliktech rodičů a neměly by být vtaženy do hledání řešení a rozhodování, jak se s rodiči budou stýkat. Bývají přizvány až tehdy, kdy jim rodiče mohou představit nějaká konstruktivní řešení situace. Do rozvodové mediace však nemusí vstupovat pouze manželé, ale i partneři, kteří mají děti a potřebují, aby jejich vztah fungoval i po jejich rozluce, především kvůli dětem. Z možné přítomnosti dětí u vyjednávání vyplývají i specifické požadavky na osobu mediátora v rodinné mediaci. Měl by

---

¹⁶² Srov. WARSHAK, R., *Revoluce v porozvodové péči o děti*, s. 184-185.

¹⁶³ Srov. PATERA, L. Rodinné mediace je český stát dosud hodně dlužen. *Právo a rodina*, 2002, č. 8.

mít zkušenosti v psychologickém posuzování a v psychoterapii i znalosti dětské psychologie. Jelikož má mediace dlouhodobý vliv na psychickou pohodu všech účastníků rodinné mediace, znovu připomínám, že je obtížné ji oddělit od rodinného poradenství či psychoterapie. Protože se při rozvodové mediaci snaží partneri vtáhnout mediátora do dynamiky svého patologického vztahu, je dobré, když mohou mediátoři pracovat v týmu muž a žena. Jelikož je rozvodová mediace kromě emocionální, ekonomického, rodičovského a společenského součástí i právního rozvodu, mohou se na ni účastnit i advokáti specializovaní na rodinné právo. Jejich předností je znalost rodinného práva, nevýhodou však může být úzká zaměřenost na věcný problém a neochota přesměrovat pozornost partnerů od jejich pozic k opravdovým potřebám a zájmům.¹⁶⁴

4.2 Výhody rozvodové mediace

O výhodách mediace obecně jsem se rozepisovala již v předchozí kapitole. Hovořila jsem i o vlivech rozvodu na děti a fungování rodiny. Nyní bych ráda zmínila, jaké výhody rozvodové mediační řízení má i ve srovnání s řízením soudním.

V soudním řízení jsou všichni, včetně soudce a advokátů, zaměřeni především na minulost, na to, co kdo udělal špatně, kdo je vinen a podobně. Při mediaci je tomu jinak. Řešení se hledá v budoucnosti a strany mohou říci, jak by podle jejich představy taková budoucnost měla vypadat. Jednoznačnou výhodou rozvodové mediace oproti soudnímu řízení je aktivace manželů - rodičů k osobní angažovanosti. Rozhodnutí soudu je pevné, rozděluje klienty na vítěze a poraženého a po vznesení rozsudku už nelze o konečné podobě diskutovat. Rozvodová mediace je však oproti tomu méně psychicky náročná a ohleduplnější, protože s výsledkem mediační dohody musí souhlasit obě strany. Mediace takto ušetří rodičům zážitek ponížení, kdy musí ve veřejném soudním jednání hovořit o příčinách rozpadu manželství. Vyhnou se tak i vystupňovanému nepřátelství, k němuž pravidelně dochází jako k vedlejšímu produktu takového zveřejnění.

---

¹⁶⁴ Srov. HOLÁ, L. *Mediace : Způsob řešení mezilidských konfliktů*, s. 140-141.

Mediace může pomoci rodičům vyhnout se pocitu bezmocnosti, který prožívají, jsou-li zákonem nuceni dodržovat rozhodnutí, které učinil někdo úplně cizí, rozhodnutí, které se týká kontaktu s jejich vlastními dětmi.¹⁶⁵

O neefektivnosti některých zdlouhavých soudních sporů svědčí i fakt, že se soudním rozhodnutím je spokojeno pouze 40% klientů a do dvou let se k soudu opětovně navrací přes 35% případů. To je další zátěž a rána nejen pro samotné manžele, ale hlavně pro děti i celou širší rodinu. U mediace můžeme hovořit o stoprocentní spokojenosti, jelikož mediační dohoda nemůže vzniknout bez toho, aniž by s její podobou strany nesouhlasily.¹⁶⁶

Největší výhodou je dle mého soudu účinek mediace na děti v rozvodovém řízení. Mediační služby při rozvodových sporech a případně i společná porozvodová péče o děti mohou snížit porozvodové napětí a komplikace. Jedním z nejdůležitějších faktorů pro dobrou adaptaci dětí po rozvodu je nízká míra konfliktů mezi rodiči, proto jde v konečném důsledku i o prevenci některých negativních sociálních jevů, které rodinné krize provázejí.¹⁶⁷

Rozhodnutí pro rozvodovou mediaci může předcházet i negativní zkušenost se soudním řízením, špatná kvalita mnoha znaleckých posudků, i celkově nedůvěra v instituci soudu. Jsme svědky, že nepřijetí a neakceptace soudního rozhodnutí může vést k únosům dětí, násilným činům, nepřátelství a frustraci. Bojující rodiče jsou téměř posedlí důkazy o svých rodičovských kvalitách, že si často vůbec nepovšimnou utrpení svých dětí. A když ano, hledá se cesta, jak tuto poruchu využít ve svůj vlastní prospěch u soudu. Od soudního řízení účastníci nemohou očekávat, že se bude zajímat o konkrétní účinky soudního rozhodnutí, když opomeneme jednání v souladu s rozsudkem soudu, kdežto mediace se zabývá i následky rozvodu a rozšiřující sítí rodinných vztahů v případě, že si rozvedený manžel najde nového partnera.¹⁶⁸ Rozvodová mediace má i společenské výhody, neboť, mimo jiné, snižuje zbytečné finanční náklady

¹⁶⁵ Srov. SVODOBODA, I.; CHUDÝ, Š. Výchovná činnost mediátora Probační a mediační služby. *Veřejná správa*, 2005, č. 10, s. 24-25.

¹⁶⁶ Srov. RISKIN, L.; ARNOLD, T.; KEATING, M. *Mediace aneb Jak řešit konflikty*, s. 9.

¹⁶⁷ Srov. WARSHAK, R., *Revoluce v porozvodové péči o děti*, s. 187.

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 157.

státu na rozvod a odlehčuje přetíženým soudům, proto také probíhá bez dlouhých čekacích lhůt.

Warshak uvádí 11 bodů, které vystihují výhody rozvodové mediace oproti soudní při. Všechny tyto pozitivní účinky vidíme u rozvodové mediace, u soudního řízení se s nimi většinou nesetkáme.

1. Rodiče mají možnost i po ukončení řízení rozhodovat o věcech, které se týkají jejich dětí
2. Posílení úcty a důstojnosti rodiče
3. Podpora komunikace a kooperace mezi rodiči
4. Zmírnění nepřátelství mezi rodiči
5. Upevnění závazku obou rodičů vůči porozvodovému uspořádání
6. Možnost porozvodového uspořádání „na zkoušku“ před konečným rozhodnutím
7. Širší rozsah variant a možností v porozvodovém uspořádání, jako je svěřením dítěte do péče a kontakt s dítětem
8. Možnost flexibilního uspořádání různých činností a programů, tak jak to vyžadují měnící se potřeby rodiny
9. Zachování soukromí v osobních a rodinných záležitostech
10. Minimum státního vměšování do rodinného života
11. Minimalizace finančních výdajů rodičů i daňových poplatníků.¹⁶⁹

4.3 Spory vhodné k rozvodové mediaci

Všechny spory, které jsou zdlouhavé, mají nejasnou strukturu a jsou založeny především na osobních vztazích, je vhodné řešit mediací. K rozvodové mediaci mohou přistoupit manželé pouze v tom případě, pokud se chtějí rozvést oba a svým rozhodnutím jsou si naprosto jisti. Stejně jako u každé mediace, je nutná dobrovolnost konfliktních stran a vůle a ochota podílet se na vyřešení problému. S odkazem na předchozí klasifikaci rozvodů je mediace aplikovatelná v klasickém, sporném rozvodu, kdy mají manželé na danou věc odlišný názor.

---

¹⁶⁹ Srov. WARSHAK, R., *Revoluce v porozvodové péči o děti*, s. 187.

Může se přitom jednat o neshodu ve všech věcech týkajících se rozluky, které je nutné před samotným rozsudkem o rozvodu manželství vyřešit, či pouze o jednu oblast, na kterou mají manželé opačné názory a nedokážou se shodnout na kompromisu. Naprosto nevhodný pro rozvodovou mediaci je však rozvod ztížený, kdy například manžel s rozvodem nesouhlasí či mimořádné okolnosti jako věk či zdravotní stav svědčí ve prospěch zachování manželství.¹⁷⁰

Indikací k mediaci může být i pocit soudce, že by klient soudním řízením neřešil problémy, které skutečně pociťuje. Ne každý problém lze totiž opatřit právní etiketou. Nejproduktivnější způsob řešení je nejprve odhalení skutečného konfliktu a zamyšlení nad jinými možnostmi řešení, k čemuž mediace dává prostor.

Rozvodová mediace je naprosto nevhodná v případech, kdy jde o spory týkající se základních lidských práv či o spory s nárokem na odškodnění. K mediaci nepřipustí mediátor ani stranu, která je tak pasivní, že je ochotna řešit konflikt i za cenu zřeknutí se vlastních práv či když partneři jednájí tak, že spor zákonitě musí skončit vítězstvím pro jednoho a prohrou pro druhého. Z mediace jsou vyloučeny i osoby zneužívající alkohol a drogy a osoby s patologickými rysy osobnosti nebo agresivními tendencemi v chování, kteří nejsou schopni vzájemné diskuze.¹⁷¹

Mediaci neprospívá, když jedna strana není ochotna dát k dispozici veškeré relevantní informace či odmítá jejich objektivní ověření.¹⁷² Velmi častou příčinou krachu jednání bývá i vysoká emoční zainteresovanost vyjednávačů na výsledku, případně naprosto rozdílné pohledy na základní otázky.¹⁷³

---

¹⁷⁰ Srov. PRŮCHOVÁ, B. *Slušný rozvod*, s. 34.

¹⁷¹ Důvodová zpráva k hodnocení dopadů regulace k návrhu zákona o mediaci v netrestních věcech, s. 1-2.

¹⁷² Srov. MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*, s. 148.

¹⁷³ Srov. CONFLICT MANAGEMENT. *Mediace*, dostupné na WWW: <http://www.conflict.cz/main.php?strana=7>.

4.4 Právní úprava rozvodové mediace - mediace v netrestních věcech

V této kapitole se zaměřím na perspektivy ukotvení rozvodové mediace v legislativním systému ČR, vycházet budu z Doporučení Rady Evropy a z připravovaného Zákona o mediaci v netrestních věcech a mediátorech.

Náš právní řád definuje mediaci pouze pro účely trestního řízení a to v §2, odstavce 2, zákona č. 257/2000Sb o Probační a mediační službě. Mediace jako nástroj urovnání trestněprávních konfliktů našla své praktické uplatnění tedy až konstituováním Probační a mediační služby ČR, která byla tímto zákonem zřízena 1.1.2001.¹⁷⁴

Mediaci v netrestních věcech může v současné době, kdy není v účinnosti zákon o mediaci v netrestních věcech, vykonávat prakticky každý, bez ohledu na vzdělání. Mediátorovi stačí pouze živnostenské oprávnění, které není složité získat, jelikož mediace spadá pod živnosti volné. V civilních věcech mediaci umožňují nejčastěji neziskové organizace, psychologové či právníci. Konkrétně v rozvodových sporech působí s mediací hlavně poradny pro manželství a mezilidské vztahy, ale jejich činnost je limitována tím, že značná část rozvádějících z nejrůznějších důvodů jejich pomoc nevyhledá. V současné době zůstává těžiště práce s rozvádějícími se rodiči na sociálních pracovnících, protože ti mají největší příležitost s rodinami v rozvodu spolupracovat. Buď mohou sami prvky mediace využívat, či mohou informovat rozvádějící se rodiče o možnosti dosáhnout dohody mediací, poskytnout základní informace o mediaci, popřípadě předat kontakt na mediátory. V našem právním systému není mediace upravena dostatečným způsobem jako v západních demokraciích, kde se dle Matouška využívá u 60-70% sporů. Přesto naše občanskoprávní, rodinněprávní a obchodní normy dávají přednost dohodě účastníků před soudním řízením.¹⁷⁵

Mediačních center a působících mediátorů, konkrétně v rodinných konfliktech, je poslední dobou i díky dotacím z EU stále více, což je určitě správné. Otázkou však zůstává, proč lidé tyto služby mediátora nevyužívají, a to

¹⁷⁴ Srov. VĚTROVEC V., NEDOROST, L., SOVÁK Z. *Zákon o mediace a probaci komentář*, s. 9-10.

¹⁷⁵ Srov. MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*, s. 149.

především v oblastech, kde se to jeví až jako nezbytně nutné pro udržení slušného chování mezi lidmi. Možná je to kvůli nedostatku informací o mediaci, či rozvádějící manželé mylně předpokládají, že úkolem mediátorů je odhalit pravdu a ne řešit konflikty. Významným krokem k většímu zapojení rozvodové mediace do života odborníků i klientů by byla její lepší a větší propagace. Rozšiřování informací o mediaci by mohli zajistit psychologové, advokáti, soudci, sociální pracovníci, učitelé, policisté i jiní. Možná nejvýznamnější je však informování politických a ekonomických představitelů státu. Ti mají moc ovlivnit podmínky zavádění mediace a její přijetí veřejností.¹⁷⁶

4.4.1 Doporučení Evropské unie

Legislativní aktivity v oblasti mediace u nás a v Evropě vůbec nastartovala Rada Evropy, která vydala několik doporučení a směrnic o rozšiřování mediace v občanskoprávních konfliktech, mezi něž patří i rozvodové řízení. V lednu 1998 bylo Výborem ministrů přijato Doporučení členským státům k mediaci ve věcech rodinných. Toto doporučení říká, že mediace by měla být používána ve všech sporech mezi členy téže rodiny, přičemž v jakých případech to konkrétně bude, by měli svobodně rozhodovat státy samy. Úkolem státu je především podpora mediace formou zveřejňování informačních programů, aby řešení rodinných sporů touto cestou bylo více srozumitelné. Rada Evropy však nechává na státech, zda mají mediaci provádět prostřednictvím veřejného nebo soukromého sektoru.¹⁷⁷

V dubnu roku 2002 představila Komise zelenou knihu o alternativním řešení sporů v občanských a obchodních věcech, která obsahuje přehled stavu alternativních metod řešení sporů v Evropské unii a dala podnět k rozsáhlým konzultacím s členskými státy a zúčastněnými subjekty o možných opatřeních na podporu využívání mediace. Na zasedání Výboru ministrů v září 2002 pak bylo přijato Doporučení členským státům k mediaci v civilních věcech. Toto doporučení je k dohledání pouze v anglickém a francouzském jazyce. Vláda

¹⁷⁶ Srov. HOLÁ, L. *Mediace : Způsob řešení mezilidských konfliktů*, s. 180-181.

¹⁷⁷ Doporučení R(98)1 Výboru ministrů členským státům k mediaci ve věcech rodinných, 21.ledna 1998 na 616. jednání ministerských zástupců

v něm doporučuje posílit všechna opatření, která by vedla k aplikaci mediace i v civilních věcech. Opět je necháno na volbě státu, zda bude mediace soukromé služba, nebo bude poskytována v rámci veřejného sektoru. Hovoří se zde i o možnosti provádění mediace soudy. Poukazuje se zde na důvěrnost mediace, vše, co je v mediaci vysloveno, nesmí být použito mimo mediační řízení, jen v případě, že to strany nebo právo státu dovolí. Rada Evropy dále apeluje na informovanost veřejnosti o mediaci, která je v rukou státu. Stát by měl informovat i o účinnosti mediace a jejích cenách. V opomenutí nezůstává ani pravidla pro výběr mediátorů, zodpovědnost mediátorů a přístup k mezinárodní mediaci.¹⁷⁸

V roce 2008 byla Evropským parlamentem a Radou EU vydána směrnice o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech. Ta přístup k soudním i mimosoudním metodám řešení sporů vnímá jako zajištění lepšího přístupu ke spravedlnosti. Tato směrnice by se měla vztahovat pouze na mediaci v přeshraničních sporech, ale nic by nemělo bránit členským státům v tom, aby její ustanovení uplatňovaly i na vnitrostátní mediační řízení.¹⁷⁹

4.4.2 Návrh zákona o mediaci v netrestních věcech

S odvoláním na předpisy Evropských společenství byl v roce 2009 podán návrh zákona o mediaci v netrestních věcech, pod které by spadala i mediace rozvodová. Cílem tohoto zákona je odbřemenit soudy a urychlit tak kultivované ukončení konfliktu. Původně měl navrhovaný zákon nabýt účinnosti 1.1.2011. V současné době se však tento termín nejeví jako reálný.

Návrh zákona neupravuje veškerou mediační činnost v netrestních věcech, ale pouze mediaci prováděnou registrovanými mediátory. Mediace je v každém

---

¹⁷⁸ COUNCIL OF EUROPE. Recommendation Rec (2002)10 of the Committee of Ministers to member States on mediation in civil matters. Dostupné na [www:<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=Rec%282002%2910&Sector=secCM&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=9999CC&BackColorIntranet=FFBB55&BackColorLogged=FFAC75>](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=Rec%282002%2910&Sector=secCM&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=9999CC&BackColorIntranet=FFBB55&BackColorLogged=FFAC75).

¹⁷⁹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech.

případě dobrovolná, soud však může v případě rodinných sporů mediátora ustanovit, dokonce může nařídit první bezplatnou schůzku u tohoto mediátora. Další setkání hradí již strany rovným dílem, pokud se nedomluvili jinak. V návrhu se počítá jak s mediací odkloněnou od soudního řízení, tak s mediací před zahájením soudního řízení. Návrh zákona stanovuje, jaké náležitosti musí mít mediační dohoda, a upozorňuje, že po dobu mediace neběží promlčecí doba ani lhůta pro zánik práva, nejdéle však jeden rok. Aby mohla být mediační dohoda podkladem pro výkon rozhodnutí či nařízení exekuce, musí ji schválit ještě soud, či o ni musí být sepsán notářský nebo exekutorský zápis. Zákon dále řeší status registrovaného mediátora, požadavky na jeho vzdělání, povinnost mlčenlivosti mediátora, odpovědnost za škodu, odměnu mediátora a registr mediátorů. Musím podotknout, že tento návrh se v mnohém shoduje se zákonem o mediaci na Slovensku, který byl přijat již v roce 2004.¹⁸⁰

Zákon o mediaci v netrestních věcech se bohužel doposud prosadit nepodařilo, a to i přesto, že byl vytvářen jen samými odborníky v dané věci. O konzultaci byla požádána Soudcovská unie ČR, Česká advokátní komora, Český helsinský výbor, Sdružení pro probaci a mediaci v justici, Unie státních zástupců, Asociace manželských a rodinných poradců a Asociace mediátorů ČR. Projednávání zákona je plánováno opět nejdříve v roce 2011.

4.4.3 Reflexe připravovaného zákona

Jelikož jsem nastínila výhody mediace, a to především mediace rozvodové, bylo by správné vyjádřit se i ke znění připravovaného zákona o mediaci v netrestních věcech. Snažím se tedy podívat na zákon ne jen z pohledu práva, ale především z pohledu mediátora, sociálního pracovníka či klienta. Cílem je poukázat na části zákona, které by mohly v praxi způsobovat problémy, přičemž předložím i vlastní návrhy. Smyslem této kapitoly je reflektovat, zda vůbec připravovaný zákon chápe mediaci tak, jak jsem ji popsala v předchozích kapitolách, a zda v tomto znění bude přínosná.

---

¹⁸⁰ Srov. Příloha I.

I když hodnotím přípravu zákona o mediaci v netrestních věcech jako obrovský posun České republiky v přístupu k alternativním metodám řešení konfliktů, na který mnozí odborníci čekají už mnoho let, je jisté, že s konkrétní podobou zákona již nemusí být všichni spokojeni. Soustředím se tedy na nejcitlivější oblasti zákona, především na ustanovení osoby mediátora, dobrovolnost mediace, financování mediace i na popis celého mediačního řízení.

Zákon o mediaci v netrestních věcech hned v prvním paragrafu hovoří o předmětu a rozsahu úpravy zákona. Domnívám se, že zákon správně upravuje činnost jen registrovaného mediátora a ne veškerou mediační činnost. To dovolí zákonu upravit i otázky vzniku mediátorova oprávnění k vykonávání mediace. Mediátorem může být tedy pouze fyzická osoba zapsaná Ministerstvem spravedlnosti do registru, což v důsledku zajišťuje i dostatečnou kontrolu ministerstva nad mediátory. Garantem mediace se tedy stává stát, který musí dále zajistit i vzdělávání, kvalifikaci a kompetenci mediátorů.

Dobrovolnost mediace je jejím zásadním předpokladem a pro účely tohoto zákona je definována tak, že mediace by měla být dobrovolná, ale s doplněním, že ve zvláštních případech může soud mediaci nařídit. Předpokládám, že se jedná o případy, kdy se strany nedohodnou na věcech ohledně výchovy a výživy nezletilého dítěte či styku s nezletilým. Tento krok je pozitivní jistě proto, že nutí rodiče k vzájemnému konsensu, pochopení se navzájem, což může vést i k pozitivnímu setkávání v budoucnu. Nejsem si však jistá, zda za situace, kdy bude mediace nařízena, bude plnit svůj účel, protože mediace vždy předpokládá dobrovolnost a ochotu dohodnout se. Nevím, zda v případě nařízené mediace budeme moci stále hovořit o mediaci jako takové. Nedokážu si představit, že úloha mediátora podávat pomocnou ruku a facilitovat vyjednávání bude tady nahrazena nátlakem mediátora na účastníky sporu tím, jaké následky přijdou, pokud se nedohodnou. Pozice zvednuté pěsti v situacích, kdy se jedná o nezletilé děti je jistě obhajitelná, avšak nemyslím si, že patří do rukou mediátora. Mediace tu povede k tomu, že nepřiměřená aktivita mediátora bude na úkor nalézání vlastního řešení sporu účastníky. „Rozvodoví klienti jsou cizejší než cizí lidé. Jsou sami sebou nasycení, nechťejí nic objevovat, nic dávat, nic přijímat, chtějí

mít pokoj. Nejsou schopni ani ochotni formulovat dohodu, protože necítí potřebu se přizpůsobovat. Kladou jednostranné požadavky na toho druhého. Sami sebe přitom považují za bezchybné nebo za oběť ... neváží si jeden druhého, lžou ... Ne všichni lidé se cítí morálně vázání svými sliby.“¹⁸¹ K zamyšlení by stála spíše větší osvěta mediace, čímž bychom zvýšili důvěru v mediační služby a nemuseli bychom k mediaci rodiny nutit. S tímto bodem zákona tedy rozhodně nesouhlasím a věřím, že rodinná a rozvodová mediace by zásadně neměla být povinná.¹⁸²

Podobně jako zákon o mediaci na Slovensku, i tento návrh upravuje pouze základní zásady mediace, především její zahájení a ukončení. Jelikož se jedná o proces víceméně neformální, byla by podrobná úprava formálního procesu velmi složitá a samotného mediátora by v jeho práci omezovala. Můžeme se obávat, aby netrestní mediace jako taková neztratila svou tvář, když nejsou její postupy a části lépe a blíže specifikovány. Tuto potřebu lze naplnit v paragrafu o vzdělávání mediátorů a o poskytovatelích vzdělávání, kteří mediátory vyškolí k tomu, aby průběh mediace obsahoval všechny potřebné náležitosti.

Otázkou velkých diskuzí byla a je vykonatelnost mediační dohody. Zásadním problémem v rozvodové mediaci je v současné době, kdy zákon ještě není schválen, nevynutitelnost mediačních dohod. Manželský pár sice může uzavřít korektní a psychologicky vybalancovanou dohodu, ale je tu riziko, že některý z nich přestane dohodu plnit. Mediátor v takové situaci nemá žádné kompetence k nápravě, jelikož výše zmíněné dohody jsou skutečně z právního pohledu nevynutitelné. Dohody uzavřené mezi manžely doma nebo i v kanceláři advokáta, případně sociálního pracovníka orgánu sociálně-právní ochrany dětí nemají právní sílu tzv. exekučního titulu, kterým je pravomocný rozsudek soudu. Nutno podotknout, že v praxi i tyto dohody mají svůj význam, i když jsou nevynutitelné. Nejdůležitější však je, aby obě strany k uzavření dohody přistupovaly dobrovolně, nikoliv pod nátlakem nebo pohrůzkou. V současné době

---

¹⁸¹ NOVÁK, T.; PRŮCHOVÁ, B. *Předrozvodové a rozvodové poradenství*, s. 19.

¹⁸² Srov. RISKIN, L.; ARNOLD, T.; KEATING, M. *Mediace aneb Jak řešit konflikty*, s. 72-73.

vyžadují dohody ke své platnosti schválení soudem¹⁸³, i tady musí proběhnout soudní řízení.¹⁸⁴

V osmém paragrafu je otázka mediačních dohod vyřešena následovně. „Jestliže má být mediační dohoda podkladem pro výkon rozhodnutí či nařízení exekuce, musí o ní být následně sepsán notářský nebo exekutorský zápis se svolením k vykonatelnosti, nebo být schválena soudem jako smír.“¹⁸⁵ V nabídce bylo, že by mediační dohoda mohla být vykonatelná ze zákona, což se mi však nejeví jako vhodné řešení, neboť by mediátor získal podobné pravomoci jako soudce či notář. Podmínka schválení mediační dohody soudem dává i soudu možnost kontroly nad konečnou podobou dohody, zda je shodná s platnými právními předpisy. Nevýhodou takového schvalování jsou dodatečně vynaložené náklady na straně soudu, tedy státu a prodloužení vedení sporu. Proto v úvaze stále zůstává, zda by soud neměl schvalovat mediační dohody pouze v případech, kdy mediaci sám nařídil. Dalším důvodem, proč se k takovému kroku, kdy by mediátor získal pravomoc soudce, nepřikláním, je i prevence korupce.

Velmi citlivým tématem jsou požadavky na registrovaného mediátora. Zákon navrhuje, aby mediátor získal minimálně vyšší odborné nebo vysokoškolské vzdělání. Tento požadavek považuji za silně nedostačující i s ohledem na argument, že probační úředníci a mediátoři v trestních věcech jsou minimálně vysokoškoláci druhého stupně. Dokonce se domnívám, že mediátoři v rodinných sporech mají navíc splňovat i speciální podmínky, jakými mohou být kupříkladu speciální školení či praxe. Odmítám tedy i možnost, že by vysokoškolské vzdělání mohlo být nahrazeno praxí. K zapsání mediátora do registru by dle mého soudu měla být splněna i podmínka vykonání odborné zkoušky či speciálního kurzu mediace u akreditovaného zařízení. Z vlastní zkušenosti však vím, že ne všechny kurzy, které jsou ministerstvy akreditované, musí být rovněž kvalitní. Nechávám otevřené, zda je lepší vytvořit jednu organizaci, která bude mediátory vychovávat a státu tak zůstane možnost efektivní

---

¹⁸³ Srov. § 26 odst. 3 Zákona o rodině.

¹⁸⁴ Srov. NOVÁK, T.; PRŮCHOVÁ, B. *Předrozvodové a rozvodové poradenství*, s. 20.

¹⁸⁵ Srov. Příloha I., §8 Mediační dohoda.

kontroly nad její činností, či zda bude vhodnější vytvořit dostatečnou konkurenci vzdělávacích institucí. V praxi se již osvědčila činnost Asociace mediátorů ČR, která díky svým výcvikům nové mediátory již teď vychovává.

Otázkou zůstává, zda by kurzy mediace měly být stejné pro všechny mediátory, či by měly být rozděleny dle zaměření mediátora. Rodinná mediace je určitě specifická, protože klade na mediátora požadavky z oblasti znalostí krize rodiny, dítěte, nebo z oblasti práva v době rozvodu a rozpadu rodiny. Proto se přikláním k variantě, aby mediace v rodinných věcech měla odlišné kurzy než mediace v ostatních netrestních věcech, popřípadě aby byl kurz pro všechny mediátory stejný a pro rodinné mediátory navázán kurzem speciálním, pro oblast rodinných vztahů. Myslím, že je správné, pokud se mediátor ve své praxi zaměří pouze na jednu oblast působení – peer mediace, rodinná mediace, pracovně-právní spory a další. Větší požadavky bych proto kladla i na osobnost mediátora v rodinných konfliktech. Zjištění osobních předpokladů k výkonu rodinné mediace by mělo být součástí přijímací zkoušky do kurzu. Jelikož kladu velký důraz na osobu mediátora, přišlo mi na mysl i doporučení, zda by mediátoři, především mediátoři v rodinných konfliktech, měli po nějaké době svoje oprávnění k výkonu mediačních služeb obhajovat. Domnívám se totiž, že povinností mediátora je praktickou mediaci neustále zkvalitňovat.

Jelikož je rodinné prostředí velmi citlivé a stěžejní pro život jedince i celé společnosti, pokládám za potřebné posílat do praxe pouze zkušené mediátory. Takový nápad by se nechal uspokojit požadavkem na potřebu získání další odbornosti, třeba podobné atestaci, kterou musejí skládat kliničtí psychologové. Uvědomuji si, že požadavky na mediátora by tím byly velice přísné. Možná se k tomu přikláním z toho důvodu, který jsem již naznačila v začátku své práce, tedy že je rodina tou nejdůležitější hodnotou v životě člověka, a proto je třeba opatrnosti a obezřetnosti v jakémkoli zásahu do jejího fungování. Mediátoři, kteří by tyto podmínky nespĺnili, by přesto mediační služby poskytovat mohli, nezískali by však registraci a klienti by je mohli využívat v případech, ve kterých není potřeba stvrzení soudem – tedy tak, jak ji známe dnes. Mediace by dle mého návrhu byla prováděna prostřednictvím veřejného i soukromého sektoru, přičemž

v soukromém sektoru by požadavky na mediátora, tedy mediátora neregistrovaného, zákonem upraveny nebyly.

Připravovaný zákon projednává i odměnu a náhradu nákladů registrovaného mediátora. Není-li v dohodě o provedení mediace dohodnuto jinak, hradí strany sporu odměnu registrovaného mediátora rovným dílem. Pouze v případě, kdy je první schůzka u mediátora nařízena, hradí odměnu za tuto první hodinu stát. Rozvádějícím by se mohlo tedy zdát, že pokud k mediaci přistoupí, budou to další náklady v jejich rozvodovém řízení. Výsledky výpočtu prezentovaných v závěrečné zprávě k hodnocení dopadů návrhu zákona o mediaci v netrestních věcech ukazují, že je mediace finančně výhodnější jak pro stát, tak pro samotné účastníky sporu. Domnívám se, že dohodnou-li se rozvádějící manželé na přistoupení k mediaci, je správné je osvobodit od soudních poplatků. Návrh by mohl být i takový, že pokud strany uzavřou mediační dohodu a ušetří tím nemalé peníze státnímu rozpočtu, je možné za ně náklady na mediaci zaplatit. Takový návrh by byl jistě silnou motivací pro oba rodiče, avšak obávám se, že by byl kontraproduktivní, jelikož by tlačil na strany, aby se ve všem dohodly, protože to bude finančně výhodnější. Pokud by však ceny jednotlivých mediačních setkání byly příliš vysoké, mohli by klienti preferovat rychlost před kvalitou za účelem finanční úspory. Možností je i zajistit příspěvek na mediaci nízkopříjmovým skupinám. Tato oblast není v návrhu zákona nijak rozpracovaná, především kvůli tomu, že současná výše soudních poplatků neodráží změnu ekonomické situace, složitost sporů a tím neplní dostatečně regulační a preventivní funkci, dokonce snad umožňuje podávání šikanózních žalob. Opatrovnické řízení je navíc od placení soudních poplatků plně osvobozeno. Cílem mé práce však není zabývat se možnými finančními přínosy mediace, ale pouze na nedostatky v návrhu zákona poukázat. Jediné, co je v otázce poplatků za mediaci jasné, je, že mediátor musí účastníkům dát plně na vědomí, jaké poplatky si účtuje, aby se sporné strany rozhodly, zda chtějí služeb daného mediátora využít. Dobré je i ohledně porozumění poplatků sepsat dohodu v písemné formě.¹⁸⁶

---

¹⁸⁶ Důvodová zpráva k hodnocení dopadů regulace k návrhu zákona o mediaci v netrestních věcech.

Celkově návrh zákona hodnotím jako zdařilý, i když spousta věcí zde není dotažena do konce, což je ale důvod, proč se na zákonu stále pracuje. K zamyšlení dávám paragrafy uvedené výše, ve kterých nacházím nedostatečnosti. Pokud bude upuštěno od nařízené mediace, mohu říci, že návrh zákona chápe netrestní mediaci stejně, jak jsem ji v předchozích kapitolách popisovala.

4.5 Rizika mediace

Tak, jak jsem v předchozích kapitolách popsala rozvody a mediaci v rozvodovém řízení, se může zdát, že jsem se smířila se zvyšujícím se počtem rozvodů a mediaci беру pouze jako způsob, kterým lze rozvody usnadnit a urychlit. Proto se v této kapitole zaměřím na rizika, která mediace může přinášet, i etická dilemata, s kterými se mohou mediátoři setkávat.

4.5.5 Možná rizika mediace

Největší riziko, které vnímám v souvislosti s aplikací rozvodové mediace do praxe je, zda tím, že přijmeme zákon o mediaci v netrestních věcech a budeme apelovat, aby při rozvodu byla rozvodová mediace využívána, nedáme jasný signál společnosti, že jsou rozvody normální a pozornost je třeba věnovat pouze jejich důsledkům. Neboli že rozvést se je dnes snadné. Stačí pouze navštívit rozvodového mediátora a jeho prostřednictvím je za pomoci mediace manželství levně a především rychle rozvedeno. Tím se mediace stává pro rozvody velmi vhodnou, protože je jednodušší jak pro soudce, tak pro klienty. Mohlo by se tedy zdát, že samotná mediace dělá rozvodové řízení společensky přijatelnější a činí ho z pohledu veřejnosti oprávněným. V tom spatřuji potenciální hrozbu a podstatnou námitku proti návrhu aplikování mediace do rozvodového řízení. Přesto lze najít argumenty podporující opak.

Troufám si tvrdit, že je nutné, aby se mediátor před zahájením rozvodové mediace dostatečně informoval o stavu manželského konfliktu a obezřetně posoudil, zda není doposud naděje na usmíření a harmonizaci rodinného prostředí.

Nebylo by dobré uspěchat rozhodnutí manželů o rozvodu. V takové chvíli je tedy nejlepší přeměřovat klienty na manželského poradce, který by s manžely pracoval na tom, aby si uvědomili, že vztah je třeba pěstovat a že jejich rozhodnutí k rozvodu je již nevratné s fatálními důsledky. Manželský či rodinný poradce by měl manžele přivést k sebepoznání, zda pouze naivně nevěří, že se jejich životní situace zlepší v partnerském vztahu s jiným partnerem. Po opadnutí počátečního nadšení a romantické lásky se totiž lidé často vrací tam, kde skončili i s předchozím partnerem. Na druhou stranu nemá jít ani o pokus udržet manžele za každou cenu spolu. To by jim nepomohlo, naopak, mohlo by to přispět k udržení nezdravé a bolestné frustrace. Pokud nelze rodinu navrátit do původního stavu, uvědomuji si, že je v takové chvíli důležitá hlavně budoucí komunikace rodičů, díky které můžeme mnoha důsledkům, o kterých jsem již výše psala, zabránit. Eticky obhajitelná se mi jeví úloha mediátora v rozvodové mediaci, jehož cílem není dovést lidi k rozvodu, ale v první řadě objasnit vzájemnou komunikaci mezi partnery. Přesto však na otázku, zda je rozvodová mediace nástrojem podpory rodiny, neznám jednoznačnou a dostatečnou odpověď.

Další nebezpečí, které v mediaci vidím, jsem již výše naznačila. I když je mediátor při své práci veden etickými kodexy i svou morálkou, po krátké úvaze může spatřovat v rozvodech ekonomickou příležitost, jistotu pracovního místa a výdělku. Pak je pouze na jeho svědomí, zda dokáže v mediaci pokračovat tam, kde vidí, že by partneři potřebovali spíše zásah rodinného terapeuta. Takové riziko představuje mediace už v současné době pro právníky a advokáty. Tím, že manžele přeměrují na mediátora či manželskou poradnu, přicházejí v podstatě o své klienty a možnost výdělku. A navíc tím, že se poplatky za právní služby obvykle vymezují jako část sumy získané ve vyhrané při, hrozí mediace tím, že jim zredukuje získanou sumu. Pokud právník bere hodinovou sazbu, může být také motivován penězi a na mediaci nahlížet černě, protože ta dobu projednávání zkracuje. „Právník si také od klientů účastných takového případu často vydělá

méně i v budoucnu. Pomocí mediace se totiž klienti mohou naučit vést svůj vztah tak, že budou v budoucnu méně závislí na právnících.¹⁸⁷

Mezi další nebezpečí, která může rozvodová mediace přinášet, patří třeba i špatně vedená mediace, která může ještě zvýšit napětí mezi oběma stranami a přinést další, obtížně napravitelné ztráty ve vztahové rovině, které následně brání racionálnímu řešení. I když každá mediace nemusí být stoprocentně úspěšná, musí těmto výše popsaným skutečnostem zabránit. Dalším problémem, se kterým se mediátoři v době, kdy není dosud schválen zákon o netrestní mediaci, setkávají, je nevynutitelnost mediačních dohod, o které jsem se však již zmiňovala.

Stejně jako není rozvod řešením manželských konfliktů, ale spíše nepříjemné situace, kde neshody zůstávají i po rozvedení manželství, nedívám se ani na mediaci jako na metodu řešení rozvodů, ale pouze jako na techniku, která pomáhá při nefungující komunikaci mezi partnery. Ta bývá v době rozvodu obzvláště ztížená. A ani právní úprava nemůže konfliktům a krizím předcházet, ani jim zabraňovat. Může pouze vytvořit rámec, v němž se mohou stanovit pravidla pro průběh jednání v konfliktu a překonávání krize s předpokladem řešení přijatelného do budoucna pro všechny dotčené účastníky.¹⁸⁸

4.5.6 Etická dilemata mediátorů

Pracovníci řady pomáhajících profesí jsou běžně vystaveni nesourodým očekáváním. Musí neustále zvažovat etickou, odbornou a legislativní stránku rozhodnutí a důsledky těchto rozhodnutí. Etické dilema tu chápu jako nutnost volby mediátora mezi více možnostmi, které pro něj všechny znamenají konflikt morálních principů, práv, zájmu nebo hodnot a není jasné, která z alternativ je nejvhodnější a nejpřijatelnější. Subjektivně to mohou mediátoři vnímat jako situaci, ve které nelze najít žádné uspokojivé řešení. V tom se dilema liší

¹⁸⁷ RISKIN, L.; ARNOLD, T.; KEATING, M. *Mediace aneb Jak řešit konflikty*, s. 99.

¹⁸⁸ Srov. HRUŠÁKOVÁ, M.; KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*, s. 161.

od etického problému, kde většinou řešení existuje. V procesu vzniku a zvládnání dilemat práce s klientem sehrává klíčovou úlohu morální orientace pracovníka.¹⁸⁹

Ve sporných případech, které nazýváme etickými dilematy, se má mediátor řídit Etickým kodexem mediátora, který stanovuje povinnosti ke stranám sporu, procesu mediace, ke kolegům, k profesi a ke společnosti. Etické standardy dávají člověku kritéria, pomocí nichž může určit, zda jsou jeho rozhodnutí a činy správné, či nikoli, a to ve vztahu k tomu, co dělá, jak to dělá a proč to dělá a ve vztahu k výsledkům jeho činnosti. Přílišné soustředění na pravidla však také může jednotlivé pracovníky zbavovat tíhy morálky, pokud mají vždy postupovat přesně podle předepsaných pravidel. Dalším kritériem, podle kterého lidé často posuzují, jak se zachovat, je jejich morálka. Morálka pracuje s konkrétními představami o tom, co je špatné a co je dobré. „Ale ne vše, co káže morálka, je nutně etické. Morálka, to jsou intuitivní a ne nutně pevně daná pravidla jednání.“¹⁹⁰

Mediační pracovníci v praxi nejčastěji při výkonu svého povolání uvádějí odpovědnost vůči sobě. Až poté zmiňují klienty, zaměstnavatele, zákony a společnost. Podle Jeřábkové je pro mediátory nejtěžší zajistit stejné procesní podmínky pro obě strany sporu. Mediátoři vnímají jako obtížné zachovat se nestranně ve chvílích, kdy se jich případ osobně dotkne, a mají problém udržet si odstup.¹⁹¹

Každý mediátor je však jiný, a co může jeden označovat jako morální dilema, pro druhého může být jasná situace, nad kterou se ani nepozastaví. Musil a Nečasová dospěli k názoru, že se pracovníci vážně dilematy nezabývají, „pokud jsou přesvědčeni, že volba mezi neslučitelnými možnostmi není věcí jejich odpovědnosti. Pokud však pocit odpovědnosti za provedení volby mají, vyvstane před nimi tzv. neodbytné dilema.“¹⁹²

Rodina je místo, kde je nalezení smírného řešení důležitější před nalezením pravdy a spravedlnosti. Přípravovaný zákon je velkým krokem k úspěšné aplikaci

¹⁸⁹ Srov. BANKS, S. *Ethics and Values In Social Work*.

¹⁹⁰ POTUČEK, M. et al. *Veřejná politika*, s. 366.

¹⁹¹ Srov. JEŘÁBKOVÁ, J. *Etické problémy mediace*, s. 59.

¹⁹² MUSIL, L.; NEČASOVÁ, M. Zvládnání nesourodých očekávání ... In ŠRAJER, J.; MUSIL, L. et al. *Etické kontexty sociální práce s rodinou*, s. 89.

mediace do netrestní oblasti. Pokud mediace neztratí zákonem svou formu, lze očekávat její kladné účinky i na rodinné prostředí, o které jsem se zajímala ve své práci.

ZÁVĚR

Právní úprava České republiky již dnes umožňuje sporným stranám za asistence státních orgánů uzavřít smír pomocí alternativních metod řešení konfliktů. Dokonce jim dává přednost. Přesto u nás není využití mediace běžné a široká veřejnost není s tímto typem předcházení a řešení sporů obeznámena. Aplikování netrestní mediace do našeho právního řádu tak, jak ji vidáme v jiných zemích Evropské unie či v USA, by mohlo být velkým přínosem.

Cílem mé diplomové práce bylo představit mediaci jako nejvhodnější metodu řešení manželských konfliktů v době rozvodu. Myslím, že i přes svou oblibu metody mediace jsem dokázala udržet objektivní odstup a hodnotit ji z různých úhlů pohledu. Ukázala jsem její výhody i nevýhody a problémy, se kterými se může mediátor setkat. Práce uvedla čtenáře nejen do základní problematiky konfliktů a mediace, ale v úvodních kapitolách objasnila i otázky spojené s manželstvím a rodinou.

Manželství a rodině je věnována větší část, což naznačuje, jak velký význam jim přiřkládám. Rodina a fungující manželství by měly být důležité pro každého mediátora, který s rodinou pracuje. Předmětem zájmu mediátorova snažení totiž má být nejen dobře odvedená mediace, ale rodina jako taková. Mediátor svým působením může přispět jejímu fungování, čímž na sebe přijímá i velkou zodpovědnost.

Nejpalčivějším tématem rodinných problémů jsou rozvody. Ve své práci jsem se tedy věnovala především mediaci rozvodové. Ukázala jsem, čím je specifická a jak by její zařazení do našeho právního systému mohlo pomoci. Proto se domnívám, že má práce může být podnětná i pro další studenty, kteří o možnosti začlenění netrestní mediace do našeho právního systému uvažují.

Výstupem mé práce je rovněž hodnocení připravovaného zákona o netrestní mediaci, který má své klady i zápory. Hodnocení dopadů zákona může být předmětem dalšího zkoumání.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

AMČR, LIGA OTEVŘENÝCH MUŽŮ. *Problematika mediace v péči o děti* [online]. Praha : iLom, 2009, [cit. 2010-03-21]. Dostupné na WWW: <web.ilom.cz/downloads/rada_vlady_prezentace_mediace.ppt>.

ASOCIACE MEDIÁTORŮ ČR, *Mediace alternativní možnost řešení konfliktů (leták)*, Praha : Asociace mediátorů České republiky.

ASOCIACE MEDIÁTORŮ. *O asociaci* [online], Praha : Copyright, 2006, [cit. 2008-03-10].

Dostupné na WWW: <<http://www.amcr.cz/mediace/o-asociaci.php#cil3>>.

BAJCURA, L. Alternativy mají budoucnost. *České vězeňství*, 2004, roč.12, č. 5. ISSN 1213-9297.

BAJER, P. Zrod probační a mediační služby. *Sociální práce/Sociálna práca*, 2005, č. 4. ISSN 1213-6204.

BAJER, P. Vysledovat počátky mediace je obtížné. *Sociální práce/Sociálna práca*, 2005, č. 4. ISSN 1213-6204.

BANKS, S. *Ethics and Values In Social Work*. London: Macmillan Press, 2000. ISBN 0-333-71934-4

BARON, R.M.; KENNY, D.A. : *The Moderator – mediator variable distinction on social psychological research: Conceptual, strategie and statistical Considerations*. Journal of Personality and Social Psychology, 1986, roč. 6, s. 1173-1182. ISSN 00223514.

BAUM, T. *Umění přátelského řešení konfliktů*. Praha : Portál, 2009.

ISBN 978-80-7367-525-7.

Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. Praha: Česká biblická společnost, 2007. ISBN 978-80-85810-55-4.

BLAŽKOVÁ, P.; ŠINDLER, J. Mladá manželství v krizi. *Psychologie dnes*, 2006, č. 3. ISSN 1212-9607.

CONFLICT MANAGEMENT. *Mediace* [online]. Praha : Conflict Management, 2004, [cit. 2008- 01-21].

Dostupné na WWW: <<http://www.conflict.cz/main.php?strana=7>>.

COUNCIL OF EUROPE. Recommendation Rec (2002)10 of the Committee of Ministers to member States on mediation in civil matters. *Council of Europe* [online]. 2002 [cit. 2010-02-17]. Dostupné na WWW: <<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=Rec%282002%2910&Sector=secCM&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=9999CC&BackColorIntranet=FFBB55&BackColorLogged=FFAC75>>.

DEVITO, J. *Základy mezilidské komunikace*. Praha : Grada Publishing, 2001. ISBN 80-7169-988-8.

Doporučení R(98)1 Výboru ministrů členskými státy k mediaci ve věcech rodinných, 21.ledna 1998 na 616. jednání ministerských zástupců.

DRNEK, J. Výchova konfliktem. *Éthum : Bulletin pro sociální prevenci*. Praha : Sdružení pro sociální prevenci a sociální pedagogiku, 1999, č. 24. ISSN nezjištěno.

DUFFY, K.G., GROSCH, J.W., OLCZAK, P.V.: *Community mediation. A Handbook for Practitioners and Researchers*. New York : The Guilford Press, 1991. ISBN 08-986-25610.

DUNOVSKÝ, J. et al. *Sociální pediatrie*. Praha: Grada Publishing, 1999. ISBN 80-7169-254-9.

Důvodová zpráva k hodnocení dopadů regulace k návrhu zákona o mediaci v netrestních věcech.

Dostupné na WWW: <portal.justice.cz/Justice2/soubor.aspx?id=77025>.

DVORSKÁ, A. Tradiční rodina? *Konec konců*, 2008, č. 3. ISSN 1214-7931.

ELIOT, J.; PLACE, M. *Dítě v nesnázích – prevence, příčiny, terapie*. Havlíčkův Brod : Grada Publishing, 2002. ISBN 80-247-0182-0.

FLÉGL, V. *Významné mezinárodní dokumenty k ochraně lidských práv*. Praha : C.H.Beck, 1998. ISBN 80-7179-204-7.

FRYDRYCHOVÁ, M. *Příprava na manželství*. Brno: Nová naděje, 1992. ISBN neuvedeno.

GARDNER, R. *Rozvod – a čo d'alej?*. Martin : Osveta, 1991. ISBN 80-217-0328-8.

GUGGENBÜHL-CRAIG, A. *Manželství je mrtvé, ať žije manželství*. Praha : Gemini 99, 2001. ISBN 80-902757-1-0.

HAASEN, N. *Žena v konfliktním rozhovoru*. Praha : Grada Publishing, 2005. ISBN 80-247-1127-3.

HÁLA, J. Programy narovnání v podmínkách výkonu trestu. *České vězení*, 2006, roč. 14, č. 4, s. 12-13. ISSN 1213-9297.

HOLÁ, L. *Mediace : Způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha : Grada Publishing, 2003. ISBN 80-247-0467-6.

HRUŠÁKOVÁ, M.; KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. Brno : Doplněk, 2006. ISBN 80-7239-192-5.

HRUŠÁKOVÁ, M. *Rozvod a paragrafy*. Brno : Computer Press, 2001. ISBN 80-7226-477-X.

CHODURA, B.; BERNARD, J. Zkušenosti s mediací v rámci výkonu trestu odnětí svobody a vyhlídky do budoucna. *České vězení*, 2007, roč. 15, č. 3. ISSN 1213-9297.

JANKOVSKÝ, J. *Etika pro pomáhající profese*. Praha : Triton, 2003. ISBN 80-7254-329-6.

JEŘÁBKOVÁ, J. *Etické problémy mediace*. Brno, 2005. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně. Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce : PhDr. Miroslava Nečasová, Ph. D.

JEZDINSKÝ, F. Rozhodčí řízení – pomoc při řešení hospodářských sporů. *Moderní řízení* 1998, roč. 33, č. 9. ISSN 0026-8720.

KALETA, J. Prevence manželských konfliktů. *Křesťanské společenství* [online]. 2001, č. 1 [cit. 2010-01-17]. Dostupné na WWW: < http://www.ks-sch.cz/idea/24/prevence_m.pdf>.

KAŠNÝ, J. *Manželství v západní tradici*. České Budějovice : Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2006. ISBN 80-7040-921-5.

KELLER, J. *Nedomyšlená společnost*. Brno : Doplněk, 1992.
ISBN 80-901102-0-7.

KLAPILOVÁ, S. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Olomouc : Vydavatelství Univerzity Palackého, 1996. ISBN 80-7067-669-8.

KOCOUREK, J. *Mediace, facilitace a vyjednávání* [online]. Praha : Jiří Kocourek aplikovaná sociologie, [cit. 2008- 02-24]. Dostupné na WWW: <<http://www.jirkoc.cz/nabidka/mediace.htm>>.

KOMÁRKOVÁ, R.; SLAMNÍKOVÁ, I.; VÝROST, J. *Aplikovaná sociální psychologie III. : Sociálněpsychologický výcvik*. Praha : Grada Publishing, 2001.
ISBN 80-247-0180-4.

KRÁLÍČKOVÁ, Z. *Autonomie vůle v rodinném právu v česko-italském porovnání*. Brno : Masarykova univerzita, 2003. ISBN 80-210-3093-3.

KRATOCHVÍL, S. *Manželská terapie*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-332-3.

KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha : Portál, 2008.
ISBN 978-80-7367-383-3.

KREBS, V. *Sociální politika*. Praha : ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-276-1.

KŘIVOHLAVÝ, J. *Konflikty mezi lidmi*. 2.přeprac.vyd. Praha : Portál, 2002.
ISBN 80-7178-642-X.

KUCHYŇKA, Z.; HALÍK, T. *Lidé a konflikty*. Praha : Institut pro výchovu vedoucích pracovníků ministerstva průmyslu ČSR, 1981. ISBN neuvedeno.

LUBICHOVÁ, CH. *Rodina*. Praha: Nové Město, 1999. ISBN 80-86146-15-4.

MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha : Grada Publishing, 2002. ISBN 80-247-0332-7.

MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*. Praha : Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.

MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha : Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.

MATOUŠEK, O. *Sociální práce v praxi*. Praha : Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.

MOŽNÝ, I. Co v dnešní době znamená rodina. *Psychologie dnes*, 2007, roč. 13, č. 12, s. 30. ISSN 1212-9607.

MOŽNÝ, I. *Česká společnost*. Praha : Portál, 2002. ISBN 80-7178-624-1.

MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. Praha: SLON, 2006. ISBN 80-86429-58-X.

MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. Praha : Slon, 1999. ISBN 80-85850-75-3.

MOŽNÝ, I. *Moderní rodina*. Brno : Blok, 1990. ISBN 80-7029-018-8.

NAKONEČNÝ, M. *Psychologie téměř pro každého*. Praha : Academia, 2004. ISBN 80-200-1198-6.

NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Praha : Academia, 2000.

ISBN 80-200-0690-7.

NAKONEČNÝ, M. *Úvod do psychologie*. Praha : Academia, 2003.

ISBN 80-200-0993-0.

NAVRÁTILOVÁ, J. Role sociálních služeb v rodinné politice. *Sociální práce/Sociálna práca*, 2007, č. 1. ISSN 1213-6204.

NĚMEC, P. *Public relations: Komunikace v konfliktních krizových situacích*.

Praha : Management Press, 1999. ISBN 80-85943-66-2.

NOVÁK, T.; PRŮCHOVÁ, B. *Předrozvodové a rozvodové poradenství*. Praha :

Grada Publishing, 2005. ISBN 978-80-247-1449-3.

NOVÁK, T. *Hádky v manželství*. Praha : Grada, 2007. ISBN: 978-80-247-2037-1.

ONDRUŠEK, D.; LABÁTH, V.; TORDOVÁ, Z. *Konflikt, zmierovanie, smierovacie rady*. b.m. : Patners for Democratic Chagne Slovakia, 2004.

ISBN 80-96893-47-5.

ONKENOVÁ, J. *Jestliže mě miluješ*. Praha : Albatros, 2004.

ISBN 80-00-01409-2.

OPATRNÝ, A. Obtíže v manželství. *Pastorace* [online], [cit. 2001-04-17].

Dostupné

na

WWW:

<http://www.pastorace.cz/index.php?typ=texty&sel_char=&sel_tema=167&sel_podtema=841&sel_text=2651>.

OSLADIL, P. *Mediace* [online], 2004, [cit. 2007-09 -15]. Dostupné na WWW: <http://209.85.135.104/search?q=cache:TVC6Y2A_8IAJ:petr.osladil.sweb.cz/+formy+mediace&hl=cs&ct=clnk&cd=7&gl=cz&client=firefox-a>.

PATERA, L. Rodinné mediaci je český stát dosud hodně dlužen. *Právo a rodina*, 2002, č. 8. ISSN 1212-866X.

PÁVEK, F. *Rozvody očima soudce*. Praha : Práce, 1973. ISBN neuvedeno.

PEŠOVÁ, Š. *Mediace v ČR* [online]. Praha : Asociace mediátorů ČR, 2006, [cit. 2010-02-21]. Dostupné na WWW: < <http://www.amcr.cz/mediace/mediace-v-cr.php>>.

PLAMÍNEK, J. *Jak řešit konflikty: 27 pravidel pro efektivní vyjednávání*. Praha : Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1591-0.

PLAMÍNEK, J. *Konflikty a vyjednávání*. Praha : Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2944.

PLAŇAVA, I.; PILÁT, M. a kol. *Děti, mládež a rodiny v období transformace*. Brno : Barrister & Principal, 2002. ISBN 80-86598-36-5.

PLAŇAVA, I. *Manželství a rodiny*. Brno : Doplněk, 2000. ISBN 80-7239-039-2.

PLOCK, W. Konflikty v manželství – jak je zvládat. *Ethos pro rodinu*, 2007, č. 1. ISSN neuvedeno.

POTŮČEK, M. et al. *Veřejná politika*. Praha : Slon, 2005. ISBN 80-86429-50-4.

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. *O PMS* [online], Praha : Probační a mediační služba, [cit. 2008-02-21]. Dostupné na WWW: <www.pmscr.cz>.

PRŮCHOVÁ, B. *Slušný rozvod*. Brno : ERA group, 2002. ISBN 80-86517-25-X.

RABUŠIC, L. *Kde ty všechny děti jsou?*. Praha: SLON, 2001.

ISBN 80-86429-01-6.

RAUSCHER, A. *Znovuobjevení rodiny*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1996. ISBN 80-85353-12-7.

RISKIN, L.; ARNOLD, T.; KEATING, M. *Mediace aneb Jak řešit konflikty*.

Praha : Pallata, 1996. ISBN 80-901710-6-0.

SADDALA, G. *Konflikt, kořeny života*. Praha : Partners Czech, 2004.

ISBN 80-239-3339-6.

SHORTER, E. *The Making of the Modern Family*. New York : Basic Books, 1975. ISBN 978-0465097227.

SCHIMMERLINGOVÁ, V. *Sociální situace neúplných rodin v čele s otcem*.

Praha : MPSV, 1978. ISBN neuvedeno.

SIMAJCHL, L. *Láska pod lupou*. Brno : Blok, 1991. ISBN 80-7029-053-6.

SKIBA, R.; PETERSON, R. *Peer mediation* [online], 2000, [cit. 2008-03-10].

Dostupné na WWW: <<http://www.indiana.edu/~safeschl/PeerMediation.pdf>>.

SMEJKALOVÁ, R. Děti jako výkladní skříň. *Týden*, 2009, č. 36.

ISSN 1210-9940.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech.

SOTOLÁŘ, A. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha : Beck, 2000. ISBN 80-7179-350-7.

STOJANOV, R., NOVÁČEK, P. *Brainstorming: kreativní metoda pro řešení problémů* [online], Olomouc : Univerzita Palackého, poslední aktualizace 11. 01. 2005, [cit. 2007-10-11]. Dostupné na WWW: <oldwww.upol.cz/resources/geography/predmety/KGG_USMRS/KGG_USMRS_03.doc ->.

SVODOBODA, I.; CHUDÝ, Š. Výchovná činnost mediátora Probační a mediační služby. *Veřejná správa*, 2005, č. 10, s. 24-25. ISSN 0027-8009.

ŠČERBA, F. Metody činnosti probační a mediační služby. *Trestní právo*, 2002, č. 7-8. ISSN 1211-2860.

ŠPITZ, J. Etické souvislosti vztahové odpovědnosti v terapii – etika pro třetí tisíciletí? *Institut rodinné terapie a psychosomatické medicíny v Liberci* [online]. 2000, [cit. 2001-04-17]. Dostupné na WWW: <http://www.lirtaps.cz/psychosomatika/psomweb2004_5/spitz_504.htm>.

ŠTIČKA, M. *Aplikace etický postupů v soudním systému ČR* [online], Praha : Transparency International, 2007, [cit. 2010-03-10]. Dostupné na WWW: <http://www.transparency.cz/pdf/evs_justice.pdf>.

ŠRAJER, J; MUSIL, L. et al. *Etické kontexty sociální práce s rodinou*. České Budějovice, Brno: Albert, 2008. ISBN 978-80-7326-145-0.

ŠRAJER, J. Význam plodnosti v manželství Nového Zákona. In *Studia Theologica*, roč. 2002, č. 3, s. 31-36. ISSN 1212-8570.

TRAXLER, L. et al. *Příprava snoubenců na manželství*. Pardubice : Mlejnek, 1992. ISBN 80-85365-05-7.

TRNKA, V. *Děti a rozvody*. Praha : Avicenum, 1974. ISBN neuvedeno.

TRUJILLO, A.L.; HELÍN, F.G. *Příprava na svátost manželství (pro vnitřní potřebu)*. Praha : Sekretariát české biskupské konference, 1996. ISBN neuvedeno.

UNIE PRO ROZHODČÍ A MEDIAČNÍ ŘÍZENÍ ČR. *Specifika rozhodčího řízení* [online]. Brno : Unie pro rozhodčí a mediační řízení, [cit. 2008- 03-18].

Dostupné na WWW: <<http://www.urmr.cz/specifika-rozhodciho-rizeni.php>>.

UTRIO, K. *Dcery Eviny*. Havlíčkův Brod : Hejkal, 1994. ISBN 80-901646-0-9.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. rozš. a přeprac. vyd. Praha : Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.

VESELÁ R. et al. *Rodina a rodinné právo : historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86432-93-9.

VĚTROVEC V., NEDOROST, L., SOVÁK Z. *Zákon o mediace a probaci komentář*. Praha : Eurolex Bohemia, 2002. ISBN 80-86432-32-7.

VYBÍRAL, Z. *Psychologie lidské komunikace*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-291-2.

VYKOPALOVÁ, H., *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*. Olomouc: Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 2001. ISBN 80-244-0337-4.

Vyznání víry církve. České Budějovice : Sdružení sv. Jana Neumanna, 1999.
ISBN 80-86074-15-3.

WARSHAK, R., *Revoluce v porozvodové péči o děti.* Praha: Portál, 1996.
ISBN 80-7178-089-8.

WILMOT, W.; HOCKEROVÁ, J. *Interperonálny konflikt.* Bratislava : Ikar, 2004.
ISBN 80-551-0832-3.

WARSHAK, R., *Revoluce v porozvodové péči o děti.* Praha: Portál, 1996.
ISBN 80-7178-089-8.

Zákon č. 2/1993 Sb. - Listina základních práv a svobod.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

Zákon o rodině č. 94/1963 Sb.

Život z víry. České Budějovice : Teologická fakulta Jihočeské univerzity
v Českých Budějovicích, 2005. ISBN 80-7040-809-X.

SEZNAM ZKRATEK

L – Evangelium podle Lukáše

Ga – List Galatským

1 K – První list Korintským

Sír - Sírachovec

Př – Kniha Přísloví

Ko – List Koloským

Příloha I.**III.**

N á v r h

ZÁKON

ze dne 2009,

o mediaci v netrestních věcech a o změně některých zákonů

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ**Mediace v netrestních věcech**

§ 1

Předmět úpravy

(1) Tento zákon zapracovává příslušné předpisy Evropských společenství a upravuje

výkon a účinky mediace v netrestních věcech, a to i ve věcech s přeshraničním prvkem (dále jen „mediace“).

(2) Tento zákon dále upravuje

- a) vznik práva vykonávat činnost registrovaného mediátora,
- b) práva a povinnosti registrovaného mediátora,
- c) činnost hostujícího registrovaného mediátora,
- d) vedení registru mediátorů a registru mediátorů v rodinných sporech,
- e) vzdělávání žadatelů o zápis do registru mediátorů nebo do registru mediátorů v rodinných sporech,
- f) akreditaci vzdělávacích zařízení pro registrované mediátory,
- g) působnost Ministerstva spravedlnosti (dále jen „ministerstvo“) na úseku mediace,
- h) přestupky a správní delikty na úseku mediace.

CELEX: 32008L0052

§ 2

Působnost zákona

(1) Zákon se vztahuje na mediaci podle § 3 písm. a) a b) prováděnou v jakýchkoli sporech, které vznikají zejména z občanskoprávních, rodinných, pracovních, obchodních nebo

správněprávních vztahů, pokud jiný zákon nevyklučuje vyřešit spor smírem nebo dohodou.

(2) Zákon se nevztahuje na mediaci v trestních věcech podle zákona o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů.

CELEX: 32008L0052

§ 3

Základní pojmy

Pro účely tohoto zákona se rozumí

- a) mediací postup při řešení sporů za účasti jednoho nebo více registrovaných mediátorů, který podporuje komunikaci mezi osobami na sporu zúčastněnými (dále jen „strany sporu“) tak, aby jim pomohl dosáhnout smírného vyřešení jejich sporu uzavřením

mediační dohody,

b) mediací s přeshraničním prvkem mediace, kdy má alespoň jedna ze stran sporu bydliště nebo se obvykle zdržuje v jiném členském státě, než kterákoli jiná strana, a to ke dni, k němuž strany sporu uzavřou dohodu o provedení mediace,

c) registrovaným mediátorem fyzická osoba, která je zapsaná v registru mediátorů nebo v registru mediátorů v rodinných sporech,

d) hostujícím registrovaným mediátorem osoba usazená na území Evropské unie, členských států Dohody o Evropském hospodářském prostoru nebo Švýcarské konfederace (dále jen „členský stát“), která vykonává v jiném členském státě činnost srovnatelnou s činností registrovaného mediátora a má v úmyslu dočasně nebo příležitostně vykonávat činnost registrovaného mediátora na území České republiky, a která je zapsána v registru mediátorů nebo v registru mediátorů v rodinných sporech,

e) rodinným sporem řízení ve věcech výchovy a výživy nezletilého dítěte a styku rodičů, prarodičů a sourozenců s ním,

f) dohodou o provedení mediace písemná dohoda mezi stranami sporu a nejméně jedním registrovaným mediátorem o provedení mediace,

g) mediační dohodou písemná dohoda stran sporu upravující mezi nimi práva a povinnosti, uzavřená před registrovaným mediátorem.

CELEX: 32008L0052

§ 4

Zahájení mediace

(1) Před zahájením mediace je registrovaný mediátor povinen poučit strany sporu o svém postavení při řešení sporu, o účelu a zásadách mediace, o účincích dosažené mediační dohody, o možnosti mediaci kdykoliv ukončit, o odměně za mediaci a o nákladech mediace.

(2) Mediace je zahájena uzavřením dohody o provedení mediace.

(3) Dohoda o provedení mediace musí být písemná a musí obsahovat minimálně

a) označení stran sporu,

b) jméno, příjmení a sídlo registrovaného mediátora,

c) vymezení předmětu sporu, který je předmětem mediace,

d) výši odměny a náhrad registrovaného mediátora za provedenou mediaci nebo způsob jejího určení,

e) dobu, na kterou je dohoda o provedení mediace uzavřena, nebo informaci, že dohoda o provedení mediace je uzavřena na dobu neurčitou.

(4) Po dobu mediace, nejvýše však jeden rok, neběží v předmětu mediace promlčecí doba ani lhůta pro zánik práva. Tyto lhůty neběží ani je-li mediace vedena v jiném členském státu dle právních předpisů tohoto členského státu a promlčecí doba či lhůta pro zánik práva dle těchto předpisů v předmětu mediace neběží, nejvýše však po dobu jednoho roku.

CELEX: 32008L0052

§ 5

Role soudu v mediaci

(1) Pokud již bylo zahájeno řízení před soudem, soud řízení z důvodu provedení mediace na návrh všech účastníků řízení nebo s jejich souhlasem přeruší. Soud určí lhůtu, na kterou je řízení přerušeno, nejdéle však na 1 rok, a ustanoví registrovaného mediátora.

(2) Shodnou-li se účastníci řízení na osobě registrovaného mediátora, ustanoví soud pro vedení mediace tuto osobu. Je-li předmětem řízení rodinný spor, může soud v případě, že se účastníci neshodnou na osobě registrovaného mediátora v rodinných sporech, ustanovit pro vedení mediace pouze osobu zapsanou v registru mediátorů v rodinných sporech.

(3) Je-li to účelné, může soud v rodinných sporech účastníkům řízení nařídít první schůzku u registrovaného mediátora v rodinných sporech. Nařídí-li soud takto první schůzku, přeruší řízení z důvodu provedení mediace nejvýše na dobu tří měsíců. Tím není dotčeno právo soudu nařídít předběžné opatření. První schůzku však nelze nařídít po dobu platnosti předběžného opatření podle § 76b občanského soudního řádu.

(4) Doba, na kterou soud řízení přeruší, začíná běžet od právní moci usnesení o přerušení řízení a jejím uplynutím soud v řízení pokračuje, aniž by o tom vydal rozhodnutí.

(5) Soud vyrozumí ustanoveného registrovaného mediátora o jeho ustanovení, o právní moci usnesení o přerušení řízení z důvodu provedení mediace a o lhůtě, na kterou bylo soudní řízení přerušeno.

(6) Po skončení soudem nařízené první schůzky předloží registrovaný mediátor soudu dohodu o provedení mediace nebo soud informuje, že k uzavření dohody o provedení mediace nedošlo. Zároveň soudu předloží vyúčtování své odměny za tuto první schůzku se stranami sporu; soud následně rozhodne o odměně registrovaného mediátora za první schůzku.

(7) Pokud není mediace ukončena ve lhůtě, na kterou bylo soudní řízení přerušeno, předloží registrovaný mediátor soudu stanovisko, ve kterém uvede důvody pro další přerušení řízení. Toto stanovisko doručí soudu nejpozději 15 dnů před uplynutím lhůty stanovené soudem v usnesení o přerušení řízení.

(8) Ustanovení odstavců 1 až 7 se uplatní přiměřeně, i pokud je spor veden před správním orgánem.

CELEX: 32008L0052

§ 6

Odmítnutí mediace

(1) Registrovaný mediátor je oprávněn odmítnout své ustanovení, byla-li první schůzka u něj nařízena stranám sporu soudem, jen jestliže

a) některá strana sporu neposkytuje k provedení mediace potřebnou součinnost, nebo

b) pro to má jiné závažné důvody.

(2) Registrovaný mediátor je povinen odmítnout své ustanovení, je-li mu známo, že jsou tu důvody, pro které by byl povinen již zahájenou mediaci ukončit.

(3) Registrovaný mediátor je povinen zahájenou mediaci ukončit, jestliže

a) jedné ze stran sporu v téže věci nebo ve věci, která souvisí s předmětem sporu,

- poskytuje nebo již poskytl právní služby či psychologické poradenství,
 b) se zřetelem na jeho poměr k věci nebo ke stranám sporu je tu důvod pochybovat o jeho nepodjatosti nebo nestrannosti,
 c) informace, kterou má o některé ze stran mediace, by mohla ohrozit jeho nezávislost nebo nestrannost,
 d) dojde k narušení nezbytné důvěry mezi ním a některou ze stran sporu, nebo
 e) dojde k pozastavení jeho oprávnění vykonávat činnost registrovaného mediátora nebo k jeho vyškrtnutí z registru mediátorů.

§ 7

Ukončení mediace

- (1) Mediace končí dnem
 a) uzavření mediační dohody,
 b) doručení písemného prohlášení registrovaného mediátora všem stranám sporu, že mediace je ukončena z některého důvodu uvedeného v § 6 odst. 3,
 c) doručení písemného prohlášení strany sporu registrovanému mediátorovi, že v mediaci nebude nadále pokračovat, nebo
 d) uplynutí doby stanovené v dohodě o provedení mediace.
 (2) Dojde-li k ukončení mediace písemným prohlášením strany sporu, informuje o této skutečnosti registrovaný mediátor ostatní strany sporu.
 (3) Pokud bylo soudní či správní řízení přerušeno z důvodu provedení mediace, registrovaný mediátor informuje bez zbytečného odkladu příslušný soud či správní orgán o způsobu, důvodech a datu ukončení mediace, a skončila-li mediace uzavřením mediační dohody, předloží mu zároveň mediační dohodu.

§ 8

Mediační dohoda

- (1) Mediační dohoda je uzavřena podpisem všech stran sporu, jejichž práva a povinnosti upravuje a podpisem registrovaného mediátora, kterým se stvrzuje, že dohoda byla uzavřena v rámci mediace.
 (2) Jestliže má být mediační dohoda podkladem pro výkon rozhodnutí či nařízení exekuce, musí
 a) o ní být následně sepsán notářský nebo exekutorský zápis se svolením k vykonatelnosti, nebo
 b) být schválena soudem jako smír.
 CELEX: 32008L0052

§ 9

Výkon činnosti registrovaného mediátora

- (1) Registrovaný mediátor je povinen
 a) vykonávat svou činnost osobně, nezávisle, nestranně a s náležitou odbornou péčí,
 b) respektovat názory stran sporu a navrhopvat jim možná řešení sporu, vytvářet podmínky pro jejich vzájemnou komunikaci a pro nalezení řešení, které zohledňuje zájmy obou stran,

c) bez zbytečného odkladu informovat strany sporu o všech skutečnostech, pro které by byl povinen již zahájenou mediací ukončit, pokud by se zřetelem na jeho poměr k věci nebo ke stranám sporu mohl být důvod pochybovat o jeho nepodjatosti nebo nestrannosti,

d) stvrdit svým podpisem mediační dohodu, která byla uzavřena stranami sporu v rámci mediace.

(2) Registrovaný mediátor nesmí

a) jakýmkoliv způsobem sám o sporu rozhodovat nebo nutit strany sporu, aby přijaly jím navrhované řešení,

b) ve sporu, ve kterém vede nebo vedl mediaci, poskytovat právní služby pouze jedné ze stran sporu, i když je jinak k poskytování právních služeb podle jiného právního předpisu oprávněn,

c) vést mediaci mezi stranami sporu, kterým ve stejné věci v minulosti poskytoval právní služby nebo psychologické poradenství.

§ 10

Povinnost mlčenlivosti registrovaného mediátora

(1) Registrovaný mediátor je povinen zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s výkonem mediace, a to i po vyškrtnutí z registru mediátorů nebo z registru mediátorů v rodinných sporech.

(2) Listiny předložené v mediačním řízení některou ze stran sporu nebo sdělení učiněná v tomto řízení některou ze stran sporu nelze použít jako důkazní prostředek v občanském soudním řízení, správním řízení nebo rozhodčím řízení bez souhlasu strany sporu, která předložila příslušnou listinu nebo učinila příslušné sdělení; to neplatí v případě sporu plynoucího z výkonu dohledové činnosti ministerstva mezi registrovaným mediátorem

a ministerstvem a u listin a sdělení, které již byly dříve jako důkazní prostředky v řízení použity.

(3) Povinnosti mlčenlivosti mohou registrovaného mediátora zprostit pouze všechny strany sporu společným prohlášením. Smrtí nebo zánikem některé ze stran sporu přechází právo zprostit registrovaného mediátora mlčenlivosti na jejího právního nástupce.

(4) Povinností mlčenlivosti není registrovaný mediátor vázán

a) v rozsahu nezbytném pro řízení před soudem nebo jiným příslušným orgánem, je-li předmětem řízení spor plynoucí z výkonu činnosti registrovaného mediátora mezi ním a stranou nebo stranami sporu anebo jejich právními nástupci,

b) v rozsahu nezbytném pro řízení před soudem nebo jiným příslušným orgánem, je-li předmětem řízení spor plynoucí z výkonu dohledové činnosti ministerstva mezi registrovaným mediátorem a ministerstvem,

c) pro účely trestního řízení.

(5) Povinnosti mlčenlivosti se registrovaný mediátor nemůže dovolávat vůči ministerstvu při výkonu dohledu nad činností registrovaného mediátora.

(6) Povinnost mlčenlivosti registrovaného mediátora se vztahuje obdobně též

a) na jeho zaměstnance, jakož i na jiné osoby, které se s registrovaným mediátorem podílejí na zajištění průběhu mediace,

b) na zaměstnance ministerstva při výkonu dohledu nad činností registrovaného mediátora.

(7) Ten, kdo je mediátorem dle právních předpisů jiného členského státu, nesmí být nucen porušit povinnost mlčenlivosti v rozsahu, v jakém je mu uložena právními předpisy členského státu, na jejichž základě poskytuje své služby.

CELEX: 32008L0052

§ 11

Odpovědnost za škodu

(1) Registrovaný mediátor odpovídá stranám sporu za škodu, kterou jim způsobil porušením právní povinnosti v souvislosti s výkonem mediace. Registrovaný mediátor odpovídá za škodu i tehdy, byla-li škoda způsobena při výkonu mediace osobou, kterou použil k plnění svých úkolů; případná odpovědnost této osoby podle jiných právních předpisů tím není dotčena.

(2) Registrovaný mediátor se odpovědnosti za škodu zproští, jen když prokáže, že škodě nemohlo být zabráněno ani při vynaložení veškerého úsilí, které je po něm možné požadovat.

§ 12

Odměna a náhrada nákladů registrovaného mediátora

(1) Registrovaný mediátor má právo na odměnu za provedenou mediaci a na náhradu hotových výdajů, které účelně vynaložil v rámci mediace. Těmito hotovými výdaji jsou zejména cestovní výdaje, poštovné, náklady na pořízení opisů a fotokopíí. Registrovaný mediátor má právo požadovat od stran sporu přiměřenou zálohu na odměnu a náhradu hotových výdajů.

(2) Není-li v dohodě o provedení mediace dohodnuto jinak, hradí strany sporu odměnu registrovaného mediátora a náhradu jeho hotových výdajů rovným dílem. Nařídí-li soud první schůzku u registrovaného mediátora, hradí stát registrovanému mediátorovi odměnu za první schůzku stran sporu s registrovaným mediátorem, a to v rozsahu nejvýše tří hodin. Výše odměny v těchto případech je stanovena prováděcím právním předpisem.

(3) Je-li registrovaný mediátor plátcem daně z přidané hodnoty, náleží mu k odměně a k náhradě hotových výdajů rovněž částka odpovídající této dani, kterou je registrovaný mediátor povinen z odměny a z náhrady hotových výdajů odvést podle zákona o dani z přidané hodnoty.

§ 13

Označení registrovaný mediátor

Registrovaný mediátor je oprávněn při výkonu mediační činnosti používat označení „registrovaný mediátor“. Označení „registrovaný mediátor“, ani od něho odvozené tvary slov, není oprávněna používat jiná osoba.

§ 14

Dohled nad činností registrovaného mediátora

(1) Ministerstvo vykonává dohled nad činností registrovaného mediátora, zejména prověřuje dodržování povinností stanovených tímto zákonem registrovanému mediátorovi.

Ministerstvo provádí dohled i na základě písemných podnětů právnických nebo fyzických osob a státních orgánů.

(2) Při výkonu dohledu je ministerstvo oprávněno

- a) nahlížet do listin předložených v rámci mediace a dalších podkladů souvisejících s věcí, která je předmětem dohledu,
- b) požadovat předložení dohody o provedení mediace a mediační dohody,
- c) požadovat ve lhůtě, kterou stanoví, písemné vyjádření registrovaného mediátora k věci, která je předmětem dohledu,
- d) požadovat ústní vysvětlení registrovaného mediátora k věci, která je předmětem dohledu, pokud písemné vyjádření není nutné nebo je nedostatečné.

(3) Registrovaný mediátor je povinen ministerstvu při výkonu dohledu poskytnout požadovanou součinnost tím, že

- a) zašle ve lhůtě stanovené ministerstvem listiny a další podklady, o které bude požádán,
- b) poskytne písemné vyjádření,
- c) se dostaví na předvolání k podání ústního vysvětlení.

Oprávnění vykonávat činnost registrovaného mediátora

§ 15

Poskytovat služby registrovaného mediátora je oprávněna pouze osoba zapsaná v registru mediátorů nebo v registru mediátorů v rodinných sporech, pokud jí nebylo oprávnění poskytovat služby registrovaného mediátora pozastaveno.

§ 16

(1) Ministerstvo bez zbytečného odkladu zapíše na žádost do registru mediátorů nebo do registru mediátorů v rodinných sporech fyzickou osobu, která

- a) je plně způsobilá k právním úkonům,
- b) je bezúhonná,
- c) získala vyšší odborné nebo vysokoškolské vzdělání v České republice, nebo která získala vyšší odborné nebo vysokoškolské vzdělání v zahraničí, pokud mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, uznání takového vzdělání stanoví, anebo které bylo toto vzdělání uznáno podle jiného právního předpisu,
- d) je odborně způsobilá podle § 25,
- e) nebyla v posledních 5 letech před podáním žádosti vyškrtuta z registru mediátorů nebo z registru mediátorů v rodinných sporech postupem podle § 21 odst. 3,
- f) uhradila ministerstvu správní poplatek za žádost o zápis do registru mediátorů nebo do registru mediátorů v rodinných sporech podle jiného právního předpisu.

(2) Za bezúhonného se pro účely tohoto zákona nepovažuje ten, kdo byl pravomocně odsouzen

- a) pro úmyslný trestný čin k nepodmíněnému trestu odnětí svobody,
- b) pro trestný čin spáchaný v souvislosti s výkonem registrovaného mediátora.

(3) Za účelem doložení bezúhonnosti fyzické osoby si ministerstvo vyžádá výpis

z evidence Rejstříku trestů. Žádost o vydání výpisu z evidence Rejstříku trestů a výpis z evidence Rejstříku trestů se předávají v elektronické podobě, a to způsobem umožňujícím dálkový přístup.

§ 17

(1) V žádosti o zápis do registru mediátorů nebo do registru mediátorů v rodinných sporech žadatel uvede

- a) jméno, příjmení, datum narození, adresu trvalého pobytu a adresu, která má být jeho sídlem,
- b) adresu pro doručování písemností na území České republiky, pokud je odlišná od adresy trvalého pobytu nebo od adresy sídla, popřípadě elektronickou adresu pro doručování písemností,
- c) další kontaktní údaje (telefon, fax, elektronickou adresu, adresu dalšího místa výkonu činnosti odlišnou od adresy sídla), pokud je žadatel požaduje uvést v registru mediátorů nebo v registru mediátorů v rodinných sporech,
- d) zda požaduje zápis do registru mediátorů nebo do registru mediátorů v rodinných sporech,
- e) specializaci, pokud ji žadatel požaduje uvést v registru mediátorů nebo v registru mediátorů v rodinných sporech,
- f) jazyk, ve kterém bude mediaci poskytovat.

(2) K žádosti o zápis do registru mediátorů nebo do registru mediátorů v rodinných sporech musí být připojen

- a) doklad prokazující splnění podmínky vzdělání podle § 16 odst. 1 písm. c),
- b) osvědčení o úspěšném absolvování předepsané zkoušky u akreditovaného vzdělávacího zařízení ne starší než 5 let.

(3) Seznam specializací registrovaných mediátorů, které lze uvést v registru mediátorů či registru mediátorů v rodinných sporech, zveřejní ministerstvo způsobem umožňujícím dálkový přístup.

§ 18

(1) Ministerstvo na žádost vypracovanou v českém jazyce zapíše bez zbytečného odkladu do registru mediátorů či registru mediátorů v rodinných sporech, jako hostujícího registrovaného mediátora, osobu, která předloží doklad potvrzující, že je usazena v členském státě a v souladu s jeho právními předpisy vykonává činnost srovnatelnou s činností registrovaného mediátora a že jí oprávnění k výkonu této činnosti v členském státě nebylo odejmuto ani dočasně pozastaveno.

(2) V žádosti o zápis uvede tato osoba náležitosti dle § 17 odst. 1.

§ 19

(1) Ministerstvo zveřejní způsobem umožňujícím dálkový přístup vzor formuláře pro žádost o zápis do registru mediátorů a registru mediátorů v rodinných sporech.

(2) Ministerstvo vydá registrovanému mediátorovi bez zbytečného odkladu potvrzení o zápisu do registru mediátorů nebo do registru mediátorů v rodinných sporech, které obsahuje jméno, příjmení registrovaného mediátora, datum jeho

narození, adresu jeho trvalého pobytu, skutečnost, zda došlo k zápisu do registru mediátorů nebo do registru mediátorů v rodinných sporech a datum zápisu.

§ 20

(1) Oprávnění poskytovat služby registrovaného mediátora se pozastavuje dnem

- a) nabytí právní moci rozsudku, jímž se registrovaný mediátor odsuzuje k výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody,

- b) nabytí právní moci rozhodnutí ministerstva o pozastavení oprávnění poskytovat služby registrovaného mediátora,

- c) který uvede registrovaný mediátor v žádosti o pozastavení oprávnění poskytovat služby registrovaného mediátora.

(2) Ministerstvo může rozhodnout o pozastavení oprávnění poskytovat služby registrovaného mediátora, pokud bylo proti registrovanému mediátorovi

- a) zahájeno trestní řízení pro úmyslný trestný čin, a to nejdéle do dne, kdy nabude právní moci rozhodnutí, kterým se toto řízení končí,

- b) zahájeno řízení o způsobilosti registrovaného mediátora k právním úkonům, a to nejdéle do dne, kdy nabude právní moci rozhodnutí, kterým se toto řízení končí, nebo

- c) na území jiného členského státu zahájeno řízení o zrušení oprávnění vykonávat činnost srovnatelnou s činností registrovaného mediátora, je-li registrovaným mediátorům hostující registrovaný mediátor, a to nejdéle do dne, kdy nabude právní moci rozhodnutí, kterým se toto řízení končí.

(3) Ministerstvo zruší rozhodnutí dle odstavce 2, pominou-li okolnosti, pro něž bylo vydáno.

(4) Pozastavení oprávnění poskytovat služby registrovaného mediátora zaniká dnem, kdy

- a) osoba, již bylo pozastaveno oprávnění poskytovat službu registrovaného mediátora dle odstavce 1 písm. a), vykonala nepodmíněný trest, který jí byl uložen,

- b) nabylo právní moci rozhodnutí o zrušení pozastavení oprávnění poskytovat služby registrovaného mediátora na základě rozhodnutí ministerstva dle odstavce 2,

- c) registrovaný mediátor, kterému bylo oprávnění poskytovat služby registrovaného mediátora pozastaveno na žádost, podá žádost o obnovení tohoto oprávnění.

(5) Pokud bylo soudem ustanovenému registrovanému mediátorovi pozastaveno oprávnění vykonávat činnost registrovaného mediátora, je soud povinen ustanovit bez odkladu jiného registrovaného mediátora na návrh účastníků řízení.

(6) Registrovaný mediátor je povinen ministerstvu oznámit veškeré skutečnosti, které jsou, nebo by mohly být, důvodem k pozastavení oprávnění poskytovat služby registrovaného mediátora, a to nejpozději do 15 dnů ode dne, kdy se o nich dozvěděl.

§ 21

(1) Ministerstvo vyškrtně registrovaného mediátora z registru mediátorů nebo z registru mediátorů v rodinných sporech, pokud

- a) registrovaný mediátor zemřel, a to ke dni jeho úmrtí,

- b) byl registrovaný mediátor prohlášen za mrtvého, a to ke dni právní moci rozhodnutí soudu o prohlášení za mrtvého,
  - c) byl registrovaný mediátor zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo jeho způsobilost k právním úkonům byla omezena, a to ke dni právní moci rozhodnutí soudu, kterým byl způsobilosti k právním úkonům zbaven nebo kterým byla jeho způsobilost k právním úkonům omezena,
  - d) registrovaný mediátor, kterému bylo oprávnění poskytovat služby registrovaného mediátora pozastaveno na žádost, nepodá žádost o obnovení oprávnění do dvou let od pozastavení oprávnění poskytovat služby registrovaného mediátora,
  - e) registrovaný mediátor podal ministerstvu písemnou žádost o vyškrtnutí z registru mediátorů nebo z registru mediátorů v rodinných sporech, a to k poslednímu dni kalendářního měsíce následujícího po měsíci, ve kterém byla žádost doručena,
  - f) hostujícímu registrovanému mediátorovi bylo jiným členským státem odejmuto oprávnění vykonávat činnost srovnatelnou s činností registrovaného mediátora, a to ke dni právní moci tohoto rozhodnutí,
  - g) byl do registru mediátorů či registru mediátorů v rodinných sporech zapsán, ačkoliv nesplňuje některou z podmínek pro zápis.
- (2) Ministerstvo rozhodne o vyškrtnutí registrovaného mediátora z registru mediátorů a z registru mediátorů v rodinných sporech, pokud registrovaný mediátor přestal splňovat podmínku bezúhonnosti, nejde-li o hostujícího registrovaného mediátora.
- (3) Ministerstvo může rozhodnout o vyškrtnutí registrovaného mediátora z registru mediátorů a z registru mediátorů v rodinných sporech, pokud registrovaný mediátor závažným způsobem nebo i přes písemné upozornění ministerstva opakovaně porušil povinnosti stanovené registrovanému mediátorovi tímto zákonem.
- (4) Pokud byl soudem ustanovený registrovaný mediátor vyškrtnut z registru mediátorů nebo z registru mediátorů v rodinných sporech, je soud povinen ustanovit bez odkladu jiného registrovaného mediátora na návrh účastníků řízení.

Registr mediátorů a registr mediátorů v rodinných sporech

§ 22

- (1) Registr mediátorů a registr mediátorů v rodinných sporech vede ministerstvo.
- (2) Do registru mediátorů a do registru mediátorů v rodinných sporech se u každé zapisované osoby zapisují údaje, které je žadatel o zápis povinen uvést v žádosti o zápis do registru mediátorů či do registru mediátorů v rodinných sporech. Dále se zapisuje
- a) den zápisu do registru mediátorů,
  - b) den pozastavení oprávnění vykonávat činnost registrovaného mediátora a důvod tohoto pozastavení.
- (3) Sídlem registrovaného mediátora je adresa zapsaná v registru mediátorů nebo v registru mediátorů v rodinných sporech. Registrovaný mediátor je povinen uvést jako adresu svého sídla místo, kde skutečně vykonává svoji činnost.

(4) Do registru mediátorů a do registru mediátorů v rodinných sporech se na žádost registrovaného mediátora zapisují další kontaktní údaje registrovaného mediátora (telefon, fax, elektronická adresa, adresa dalšího místa výkonu činnosti).

(5) V registru mediátorů a v registru mediátorů v rodinných sporech se osoby registrovaných mediátorů a hostujících registrovaných mediátorů zapisují v abecedním pořadí.

(6) Údaje v registru mediátorů a v registru mediátorů v rodinných sporech jsou veřejné, s výjimkou údajů o datu narození a adrese trvalého pobytu. Ministerstvo veřejné údaje zveřejňuje způsobem umožňujícím dálkový přístup. Dojde-li k zániku pozastavení oprávnění poskytovat služby registrovaného mediátora, přestane být veřejně přístupným údaj o dni a důvodu pozastavení tohoto oprávnění.

§ 23

Registrovaný mediátor je povinen oznámit ministerstvu bez zbytečného odkladu, nejpozději však do 8 dnů, veškeré změny údajů, které jsou uvedeny v registru mediátorů a v registru mediátorů v rodinných sporech. Ministerstvo zapíše tyto změny do registru mediátorů a do registru mediátorů v rodinných sporech neprodleně.

Vzdělávání

§ 24

(1) Vzdelávání žadatelů o zápis do registru mediátorů nebo do registru mediátorů v rodinných sporech poskytuje podle tohoto zákona pouze právnická nebo fyzická osoba, které byla udělena akreditace podle tohoto zákona (dále jen „akreditované vzdělávací zařízení“).

(2) Akreditované vzdělávací zařízení poskytuje vzdělávání v souladu se vzdělávacím programem, který schvaluje ministerstvo.

(3) Prováděcí právní předpis stanoví obsah a náležitosti vzdělávacího programu.

§ 25

(1) Odborná způsobilost se prokazuje osvědčením o úspěšném složení předepsané zkoušky u akreditovaného vzdělávacího zařízení po absolvování povinného vzdělávání.

(2) Prováděcí právní předpis stanoví

- a) obsah a náležitosti zkoušek registrovaných mediátorů,
- b) náležitosti zkušební řádu akreditovaného vzdělávacího zařízení,
- c) obsahové náležitosti protokolu o výsledku zkoušky,
- d) obsahové náležitosti osvědčení o úspěšném absolvování předepsané zkoušky.

§ 26

Náklady na vzdělávání žadatele o zápis do registru mediátorů nebo do registru mediátorů v rodinných sporech, jakož i další náklady spojené se získáním odborné způsobilosti nese žadatel o zápis do registru mediátorů nebo do registru mediátorů v rodinných sporech.

Akreditace vzdělávacího zařízení

§ 27

(1) Ministerstvo akredituje pro účely tohoto zákona vzdělávací zařízení na základě písemné žádosti fyzické nebo právnické osoby (dále jen „žadatel o akreditaci“) a za podmínek stanovených tímto zákonem.

(2) Žádost o akreditaci vzdělávacího zařízení obsahuje

- a) jméno a příjmení žadatele o akreditaci, datum jeho narození, místo jeho trvalého pobytu, místo výkonu činnosti, pokud se liší od místa trvalého pobytu, a identifikační číslo, bylo-li přiděleno, je-li žadatelem o akreditaci fyzická osoba,
- b) název nebo obchodní firmu žadatele o akreditaci, jeho identifikační číslo nebo obdobný údaj a adresu sídla, je-li žadatelem o akreditaci právnická osoba,
- c) adresu pro doručování žadatele o akreditaci, je-li odlišná od místa trvalého pobytu nebo od sídla žadatele o akreditaci, popřípadě elektronickou adresu pro doručování písemností.

(3) K žádosti o akreditaci žadatel o akreditaci připojí

- a) oprávnění k poskytování vzdělávacích služeb podle jiného právního předpisu,
- b) vzdělávací program.

(4) Vzdělávací program se předkládá samostatně pro obecnou a pro zvláštní část základního kurzu a kurzu pro mediátory v rodinných sporech.

(5) Podání žádosti o akreditaci vzdělávacího zařízení podléhá správnímu poplatku. Ministerstvo vyzve žadatele, současně s předložením žádosti, k zaplacení správního poplatku podle jiného právního předpisu³⁾ a určí lhůtu k jeho zaplacení; v řízení pokračuje, jakmile mu byl předložen doklad o zaplacení správního poplatku. Řízení o žádosti ministerstvo usnesením zastaví, jestliže žadatel ve stanovené lhůtě nezaplatil správní poplatek, k jehož zaplacení byl v řízení povinen.

(6) Žádost o akreditaci se podává na předepsaném formuláři, jehož vzor je uveden v prováděcím právním předpise.

§ 28

(1) Akreditace se uděluje na dobu 5 let. Akreditace se prokazuje osvědčením vydaným ministerstvem. Obsahové náležitosti osvědčení o udělení akreditace stanoví prováděcí právní předpis.

(2) Před uplynutím lhůty, na kterou byla akreditace udělena, může akreditované vzdělávací zařízení požádat o její obnovení. Obsahové náležitosti žádosti o obnovení akreditace stanoví prováděcí právní předpis.

(3) Akreditace je nepřevoditelná a nepřechází na právního nástupce.

(4) Ministerstvo akreditaci neudělí, jestliže

- a) žadatel o akreditaci k žádosti nepřipojil doklady podle § 27 odst. 3,
- b) žadatel o akreditaci v žádosti uvedl nesprávné nebo neúplné údaje a ve lhůtě stanovené ministerstvem je neopravil nebo nedoplnil, nebo c) v posledních 5 letech před podáním žádosti byla žadateli o akreditaci akreditace odejmuta podle § 29 odst. 2 nebo 3.

§ 29

- (1) Ministerstvo provádí dohled nad činností akreditovaných vzdělávacích zařízení při uskutečňování vzdělávacích programů.
- (2) Zjistí-li ministerstvo závažné nebo opakované nedostatky v činnosti akreditovaného vzdělávacího zařízení, nebo zjistí-li, že akreditované vzdělávací zařízení nedodržuje schválený vzdělávací program, vyzve akreditované vzdělávací zařízení, aby ve stanovené lhůtě zjednalo nápravu. Nejedná-li akreditované vzdělávací zařízení ve stanovené lhůtě nápravu, ministerstvo mu akreditaci odejme.
- (3) Ministerstvo akreditaci odejme i v případě, že
- a) na straně akreditovaného vzdělávacího zařízení nastanou takové okolnosti, které by odůvodňovaly neudělení akreditace podle § 28 odst. 4, nebo
  - b) o to akreditované vzdělávací zařízení požádá.

§ 30

- (1) Akreditované vzdělávací zařízení je povinno neprodleně písemně informovat ministerstvo o všech změnách týkajících se identifikačních údajů akreditovaného vzdělávacího zařízení nebo o změnách ve vzdělávacím programu.
- (2) Akreditované vzdělávací zařízení má povinnost
- a) vést evidenci a po dobu 5 let uchovávat doklady o absolvování základního kurzu a kurzu pro mediátory v rodinných sporech,
  - b) vést evidenci a po dobu 5 let uchovávat přihlášky ke zkoušce včetně jejich příloh, protokoly o průběhu zkoušky a vydaná osvědčení.

§ 31

- (1) Ministerstvo zveřejňuje způsobem umožňujícím dálkový přístup seznam akreditovaných vzdělávacích zařízení v abecedním pořadí.
- (2) Do seznamu akreditovaných vzdělávacích zařízení se u každé osoby zapisuje
- a) jméno, příjmení, místo výkonu činnosti, jde-li o fyzickou osobu,
  - b) název nebo obchodní firma, identifikační číslo nebo obdobný údaj a adresa sídla, jde-li o právnickou osobu,
  - c) den, kdy byla akreditace udělena nebo obnovena.

§ 32

Působnost ministerstva

Ministerstvo

- a) vede registr mediátorů, registr mediátorů v rodinných sporech a seznam akreditovaných vzdělávacích zařízení,
- b) zapisuje žadatele do registru mediátorů a do registru mediátorů v rodinných sporech, pozastavuje oprávnění poskytovat služby registrovaného mediátora, vyškrťává registrovaného mediátora z registru mediátorů nebo z registru mediátorů v rodinných sporech,
- c) vydává registrovanému mediátorovi potvrzení o zápisu do registru mediátorů nebo do registru mediátorů v rodinných sporech,
- d) vykonává dohled nad činností registrovaného mediátora a nad činností akreditovaných vzdělávacích zařízení,

- e) zveřejňuje seznam specializací registrovaných mediátorů, zveřejňuje formuláře pro žádost o zápis do registru mediátorů a registru mediátorů v rodinných sporech,
- f) zajišťuje výměnu informací o činnosti hostujícího registrovaného mediátora a o opatřeních trestněprávní či správněprávní povahy s příslušnými orgány jiných členských států,
- g) zveřejňuje soubor zkušebních otázek pro písemnou a ústní část zkoušky a seznam doporučené literatury,
- h) jmenuje předsedy a členy zkušební komise,
- i) akredituje vzdělávací zařízení a odejímá akreditaci vzdělávacímu zařízení

§ 33

Přestupky

- (1) Fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že
  - a) použije označení „registrovaný mediátor“ nebo z něho odvozené tvary slov, přestože registrovaným mediátorem není,
  - b) poruší svou povinnost mlčenlivosti o skutečnostech, které vyšly najevo v průběhu mediace, je-li osobou, na niž se vztahuje povinnost mlčenlivosti dle § 10 odst. 6,
  - c) vystupuje jako akreditované vzdělávací zařízení, přestože akreditaci podle tohoto zákona nezískala nebo jí byla odejmuta.
- (2) Registrovaný mediátor se dopustí přestupku tím, že
  - a) poruší svou povinnost mlčenlivosti o skutečnostech, které vyšly najevo v průběhu mediace,
  - b) neoznámí ministerstvu skutečnosti, které jsou nebo by mohly být důvodem k pozastavení oprávnění poskytovat služby registrovaného mediátora.
- (3) Za přestupky lze uložit pokutu do výše 100 000 Kč.

§ 34

Správní delikty právnických osob

- (1) Právnická osoba se dopustí správního deliktu tím, že
  - a) použije označení „registrovaný mediátor“ nebo z něho odvozené tvary slov,
  - b) vystupuje jako akreditované vzdělávací zařízení, přestože akreditaci podle tohoto zákona nezískala nebo jí byla odejmuta.
- (2) Za správní delikt podle odstavce 1 se uloží pokuta do výše 100 000 Kč.

§ 35

- (1) Právnická osoba za správní delikt neodpovídá, jestliže prokáže, že vynaložila veškeré úsilí, které bylo možno požadovat, aby porušení právní povinnosti zabránila.
- (2) Při určení výše pokuty právnické osobě se přihlédne k závažnosti správního deliktu, zejména ke způsobu jeho spáchání a jeho následkům a k okolnostem, za nichž byl spáchán.
- (3) Odpovědnost právnické osoby za správní delikt zaniká, jestliže správní orgán o něm nezahájil řízení do 1 roku ode dne, kdy se o něm dozvěděl, nejpozději však do tří let ode dne, kdy byl spáchán.
- (4) Správní delikty podle tohoto zákona v prvním stupni projednává ministerstvo.

(5) Na odpovědnost za jednání, k němuž došlo při podnikání fyzické osoby nebo v přímé souvislosti s ním, se vztahují ustanovení tohoto zákona o odpovědnosti a postihu právnické osoby.

(6) Pokuty vybírá a vymáhá orgán, který je uložil. Příjem z pokut je příjmem rozpočtu, ze kterého je hrazena činnost orgánu, který pokutu uložil.

(7) Při vybírání a vymáhání uložených pokut se postupuje podle jiného právního předpisu.

§ 36

Závěrečná ustanovení

Ministerstvo vydá vyhlášku k provedení § 12 odst. 2, § 24 odst. 3, § 25 odst. 2, § 27 odst. 6, § 28 odst. 1 a odst. 2.

ČÁST DRUHÁ

Změna občanského soudního řádu

§ 37

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 36/1967 Sb., zákona č. 158/1969 Sb., zákona č. 49/1973 Sb., zákona č. 20/1975 Sb., zákona č. 133/1982 Sb., zákona č. 180/1990 Sb., zákona č. 328/1991 Sb., zákona č. 519/1991 Sb., zákona č. 263/1992 Sb., zákona č. 24/1993 Sb., zákona č. 171/1993 Sb., zákona č. 283/1993 Sb., zákona č. 117/1994 Sb., zákona č. 152/1994 Sb., zákona č. 216/1994 Sb., zákona č. 84/1995 Sb., zákona č. 118/1995 Sb., zákona č. 160/1995 Sb., zákona č. 238/1995 Sb., zákona č. 247/1995 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 31/1996 Sb., zákona č. 142/1996 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 269/1996 Sb., zákona č. 202/1997 Sb., zákona č. 227/1997 Sb., zákona č. 15/1998 Sb., zákona č. 91/1998 Sb., zákona č. 165/1998 Sb., zákona č. 326/1999 Sb., zákona č. 360/1999 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 2/2000 Sb., zákona č. 27/2000 Sb., zákona č. 30/2000 Sb., zákona č. 46/2000 Sb., zákona č. 105/2000 Sb., zákona č. 130/2000 Sb., zákona č. 155/2000 Sb., zákona č. 204/2000 Sb., zákona č. 220/2000 Sb., zákona č. 227/2000 Sb., zákona č. 367/2000 Sb., zákona č. 370/2000 Sb., zákona č. 120/2001 Sb., zákona č. 137/2001 Sb., zákona č. 231/2001 Sb., zákona č. 271/2001 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 276/2001 Sb., zákona č. 317/2001 Sb., zákona č. 451/2001 Sb., zákona č. 491/2001 Sb., zákona č. 501/2001 Sb., zákona č. 151/2002 Sb., zákona č. 202/2002 Sb., zákona č. 226/2002 Sb., zákona č. 309/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 476/2002 Sb., zákona č. 88/2003 Sb., zákona č. 120/2004 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 153/2004 Sb., zákona č. 237/2004 Sb., zákona č. 257/2004 Sb., zákona č. 340/2004 Sb., zákona č. 436/2004 Sb., zákona č. 501/2004 Sb., zákona č. 554/2004 Sb., zákona č. 555/2004 Sb., zákona č. 628/2004 Sb., zákona č. 59/2005 Sb., zákona č. 170/2005 Sb., zákona č. 205/2005 Sb., zákona č. 216/2005 Sb., zákona č. 342/2005 Sb., zákona č. 377/2005 Sb., zákona č. 383/2005 Sb., zákona č. 413/2005 Sb., zákona č. 56/2006 Sb., zákona č. 57/2006 Sb., zákona č. 79/2006 Sb., zákona č. 112/2006 Sb., zákona č. 113/2006 Sb., zákona č. 115/2006 Sb., zákona č. 133/2006 Sb., zákona č. 134/2006 Sb., zákona č. 135/2006 Sb., zákona č. 189/2006 Sb., zákona č. 216/2006 Sb., zákona č. 233/2006 Sb., zákona č. 264/2006 Sb., zákona č.

267/2006 Sb., zákona č. 308/2006 Sb., zákona č. 315/2006 Sb., zákona č. 296/2007 Sb., zákona č. 104/2008 Sb., zákona č. 123/2008 Sb., zákona č. 126/2008 Sb., zákona č. 129/2008 Sb., zákona č. 259/2008 Sb., zákona č. 295/2008 Sb. a zákona č. 305/2008 Sb., se mění takto:

ČÁST TŘETÍ
Změna živnostenského zákona
§ 38

V § 3 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění zákona č. 591/1992 Sb., zákona č. 600/1992 Sb., zákona č. 273/1993 Sb., zákona č. 38/1994 Sb., zákona č. 42/1994 Sb., zákona č. 200/1994 Sb., zákona č. 237/1995 Sb., zákona č. 286/1995 Sb., zákona č. 147/1996 Sb., zákona č. 19/1997 Sb., zákona č. 49/1997 Sb., zákona č. 79/1997 Sb., zákona č. 217/1997 Sb., zákona č. 15/1998 Sb., zákona č. 157/1998 Sb., zákona č. 167/1998 Sb., zákona č. 356/1999 Sb., zákona č. 360/1999 Sb., zákona č. 363/1999 Sb., zákona č. 29/2000 Sb., zákona č. 121/2000 Sb., zákona č. 122/2000 Sb., zákona č. 123/2000 Sb., zákona č. 124/2000 Sb., zákona č. 149/2000 Sb., zákona č. 151/2000 Sb., zákona č. 158/2000 Sb., zákona č. 247/2000 Sb., zákona č. 258/2000 Sb., zákona č. 362/2000 Sb., zákona č. 409/2000 Sb., zákona č. 458/2000 Sb., zákona č. 100/2001 Sb., zákona č. 120/2001 Sb., zákona č. 256/2001 Sb., zákona č. 274/2001 Sb., zákona č. 477/2001 Sb., zákona č. 281/2002 Sb., zákona č. 162/2003 Sb., zákona č. 224/2003 Sb., zákona č. 228/2003 Sb., zákona č. 354/2003 Sb., zákona č. 438/2003 Sb., zákona č. 38/2004 Sb., zákona č. 167/2004 Sb., zákona č. 257/2004 Sb., zákona č. 499/2004 Sb., zákona č. 127/2005 Sb., zákona č. 215/2005 Sb., zákona č. 253/2005 Sb., zákona č. 62/2006 Sb., zákona č. 109/2006 Sb., zákona č. 179/2006 Sb., zákona č. 186/2006 Sb., zákona č. 130/2008 Sb., zákona č. 189/2008 Sb., zákona č. 230/2008 Sb. a zákona č. 254/2008 Sb., se na konci odstavce 2 tečka nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno k), které včetně poznámky pod čarou č. 10c zní:
„k) registrovaných mediátorů.

ČÁST ČTVRTÁ
Změna zákona o správních poplatcích
§ 39

V příloze zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění zákona č. 217/2005 Sb., zákona č. 228/2005 Sb., zákona č. 357/2005 Sb., zákona č. 361/2005 Sb., zákona č. 444/2005 Sb., zákona č. 545/2005 Sb., zákona č. 553/2005 Sb., zákona č. 48/2006 Sb., zákona č. 56/2006 Sb., zákona č. 57/2006 Sb., zákona č. 81/2006 Sb., zákona č. 109/2006 Sb., zákona č. 112/2006 Sb., zákona č. 130/2006 Sb., zákona č. 136/2006 Sb., zákona č. 138/2006 Sb., zákona č. 161/2006 Sb., zákona č. 179/2006 Sb., zákona č. 186/2006 Sb., zákona č. 215/2006 Sb., zákona č. 226/2006 Sb., zákona č. 227/2006 Sb., zákona č. 235/2006 Sb., zákona č. 312/2006 Sb., zákona č. 575/2006 Sb., zákona č. 106/2007 Sb., zákona č. 261/2007 Sb., zákona č. 269/2007 Sb., zákona č.

374/2007 Sb., zákona č. 379/2007 Sb., zákona č. 38/2008 Sb., zákona č. 130/2008 Sb., zákona č. 140/2008 Sb., zákona č. 189/2008 Sb., zákona č. 230/2008 Sb., zákona č. 239/2008 Sb. a zákona č. 254/2008 Sb., zákona č. 296/2008 Sb., zákona č. 297/2008 Sb., zákona č. 301/2008 Sb., zákona č. 309/2008 Sb. a zákona č. 312/08, se v položce 10 doplňují písmena f) a g), která včetně poznámky pod čarou č. 9b znějí:

„f) Přijetí žádosti o zápis do registru mediátorů nebo do registru mediátorů v rodinných sporech Kč 5 000 g) Přijetí žádosti o udělení akreditace vzdělávacího zařízení ^{9b)} Kč 10 000

ČÁST PÁTÁ Změna exekučního řádu

§ 40

V § 3 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), se na konci textu odstavce 2 doplňují slova: „a činnost registrovaného mediátora podle zvláštního právního předpisu¹⁾“.

Poznámka pod čarou č. 1) zní:

„¹⁾ Zákon č. .../2009 Sb., o mediaci v netrestních věcech a o změně některých zákonů.“

Dosavadní poznámka pod čarou č. 1) se označuje jako poznámka pod čarou 1a), a to včetně odkazů na poznámku pod čarou.

ČÁST ŠESTÁ Změna notářského řádu

§ 41

V § 5 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), se na konci textu odstavce 2 doplňují slova „a činnost registrovaného mediátora podle zvláštního předpisu^{2a)}“.

Poznámka pod čarou č. 2a) zní:

„^{2a)} Zákon č. .../2009 Sb., o mediaci v netrestních věcech a o změně některých zákonů.“

Dosavadní poznámka pod čarou č. 2a) se označuje jako poznámka pod čarou 2b), a to včetně odkazů na poznámku pod čarou.

ČÁST SEDMÁ Účinnost

§ 42

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2011, s výjimkou ustanovení § 24 až 31, § 32 písm. a), d), g) až i) a ustanovení § 36, které nabývají účinnosti dnem 1. ledna 2010.

ABSTRAKT

ZELENKOVÁ, L. *Mediace jako možné východisko manželských (rodinných) konfliktů a alternativa soudního řízení*. České Budějovice, 2010. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Vedoucí práce J. Šrajer.

Klíčová slova: mediace, mediátor, konflikt, manželství, rodina, řešení sporů, rozvod, netrestní mediace

Diplomová práce se zabývá netrestní mediací jako vhodnou metodou řešení manželských konfliktů, ke kterým se vážou konflikty rodinné. Popisuje manželství a rodinu, jejich význam, úkoly i historický vývoj. Druhá kapitola představuje manželské konflikty, rozvody a jejich důsledky. Třetí kapitola pojednává o metodě mediaci a o funkci mediátora. Poslední kapitola se věnuje mediaci v rodinných konfliktech – rozvodové mediaci a připravované legislativě o mediaci v netrestních věcech. Ukazuje etické problémy a reflektuje oprávněnost mediačního přístupu. Přílohou je návrh Zákona o mediaci v netrestních věcech.

ABSTRACT

Mediation as the possible solution of matrimonial (family) conflicts and the alternative of judicial process.

Key words: mediation, mediator, conflict, marriage, family, solving conflicts, divorce, non-criminal mediation

The diploma thesis deals with non-criminal mediation as the appropriate method of solving matrimonial causes and family conflicts. It describes the marriage and family, their duties, consequences and historical background. The second chapter deals with matrimonial causes, divorces and their consequences. The third chapter emphasizes the method of mediation and the function of a mediator. The last chapter distinguishes mediation family conflicts – mediation of divorce and the upcoming legislature of non-criminal mediation. It shows ethic problems and reflects the legality of mediation approach. The draft law of non-criminal causes is the attachment.